

İçindekiler:

- Yeni Bir Dönemin Eşiğinde.....3
- Alman Devrimi.....13
- Sosyalizm ve Devrim.....59
- On'ların Türküsü Hep Söylenecek.....79
- İbrahim Kaypakkaya.....95
- Rojava Devrimi.....113

Söz ve Eylem Yayınları adına İmtiyaz
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Münir
Köymen

Siyasi, Süreli, Yaygın Türkçe Yayın
Adres: Yukarı Mah. Üsküdar Cad. No: 3
Kat: 3 / 47 Kartal /İstanbul
Baskı tarihi: Mart 2020

Basım yeri:Özdemir Matbaacılık, Maltepe
Mah. Gümüşsuyu Cad. Odin Topkapı semti
No: 28/245 Zeytinburnu /İstanbul Tlf.
0212 577 54 92

**Adres: Yukarı Mah. Üsküdar Cad.
No: 8/6 Kartal /İstanbul**

**Yazışma: PK. 15 Kadıköy / İstan-
bul**

**İletişim: bilgi@sozveylem.
com**

Yeni Bir Dönemin Eşiğinde

Son çeyrek yüzyılda kapitalist-emperyalist sistemde yaşanan gelişmeler; ABD'nin ikinci paylaşım savaşı sonrasında sistem içinde kurduğu hegemonyanın zayıflaması, çatırdamaya başlaması, sistem içerisinde güç dengelerinin bariz biçimde değişimi, yeni güç odaklarının ortaya çıkması, kur ve ticaret savaşları, gümrük duvarlarının karşılıklı olarak yükseltilmesi, dünya çapında faaliyet yürüten büyük tekellerin batıklarının devletler eliyle engellenmesi, korumacı önlemler vb. Bütün bunlar dünya kapitalist sisteminde derin bir krize ve yeni bir paylaşım savaşına işaret etmektedir. Görünür hale gelen bu olgular, kapitalist-emperyalist sisteme ilişkin 1980 sonrasında ileri sürülen ve Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra yüksek perdeden dile getirilen, sermaye rekabetinin ve uluslararası pazarların paylaşılması eğiliminin yerini ortaklaşa sömürünün aldığı, krizlerin ve dünyanın paylaşılmasına yönelik emperyalist savaşlarının ortadan kalktığı biçimindeki yeni tezlerin, aslında eski Kauskyçi tezlerin yeni isimler tarafından dile getirilmesidir ve bu tezler bizzat Kausky'nin bunları dile getirdiği dönemdeki akıbetlerine uğradı, 2008 krizi tarafından boşa çıkartıldı. Krizle birlikte rekabet ve paylaşım öne çıktı. Sermayenin dünya egemenliğinin kanıtı olarak ileri sürülen "ulus ötesi" yada "uluslararası" tekellerin, her devlet kendi şirketinin batmasını önlemek ve diğerleriyle olan rekabetten üstün çıkmasını sağlamak için kollarını sıvayınca, bu tekellerin ulus dev-

letlerle olan bağları görünür hale geldi.

ABD hegemonyasının zayıflamasının sistemde görünür hale getirdiği diğer bir olgu ise, ABD denetimi altındaki devletlerin hegemonyanın dışına çıkma eğilimidir. En bariz biçimde Latin Amerika'da görünür hale gelen bu eğilim diğer bölgelere de yayılmaktadır. Son dönemde ABD ile Türkiye arasındaki ilişkilerde gel-gitlerin önemli bir nedeni de öne çıkan bu eğilimdir. Bu tablo içinde dünya çapında faaliyet gösteren tekeller ve emperyalist devletler arasındaki uzlaşmalar geçici çatışma ise kaçınılmazdır.

Dünya çapında kurduğu hegemonya zayıfladıkça buna koşut olarak ABD'nin saldırganlığı da artıyor. ABD, hem rakiplerine (Çin, Rusya, Almanya vb.) hem de denetimi altındaki devletlere yönelik ekonomik siyasi ve askeri baskıyı arttırıyor. Birçok ülkeye karşı ya yaptırım adı altında açık, ya da gümrüklerin yükseltilmesi ile örtülü ekonomik ambargo uyguluyor. Çin ile yapılan son ticaret anlaşması ile ABD sürmekte olan dünya ticaret savaşında, Çin pazarında önemli bir avantaj elde etti. Ama bu durum dünya ticaret savaşını küçültmüyor, tersine daha da büyütüyor. Anlaşma ile ABD kendi ekonomisini bir nebze olsun güçlendirirken rakiplerini daha zor duruma düşürüyor. Çünkü; Çin pazarında ABD'nin elde ettiği bu avantajın Çin'e ihracat yapan diğer ülkelerin (Almanya, Fransa, Avustralya, Rusya, Güney Kore vb.) ticaretin azalmasına yol açarak, dünya ticaret savaşını daha da büyütecektir.

ABD ve İngiltere baş düşmanı olarak ilan ettikleri Rusya'yı kuşatma politikasını, yakın zamanda NATO'ya dahil edilen Baltık ülkeleri ve Ukrayna'nın silahlandırılmasıyla sürdürüyor. Aynı konsept içinde Gürcistan NATO'ya dahil edilmeye çalışılıyor. Zaten ABD'nin yönetimi altında olan NATO, son gelişmelerle tümüyle ABD hedeflerine kilitlenmiş bir askeri kampa dönüştü. Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un "NATO'nun beyin ölümü gerçekleşti çıkışı" bu gerçeğin itirafıdır.

Diğer yandan ABD'nin, Ortadoğu ülkeleri üzerinde denetim kurmak ve aynı anlama gelmek üzere Rusya'nın bu bölgedeki denetimini ortadan kaldırmak için Afganistan, Suriye, Libya'yı istikrarsızlaştırmak üzere giriştiği savaş bugün doğrudan İran'ı hedef alarak yeni bir aşamaya yükseldi. Ama bu müdahalelerden kısmı başarı sağlasa

da ABD istediği sonucu elde edemedi. Rusya Suriye’de kalıcılaştı, İran’ın bölgedeki etkisi arttı.

İran’ın ABD’nin bölgedeki savaş hedeflerinden biri olduğu bir sır değildir. ABD uzun bir dönemden beri uyguladığı ekonomik ambargoyla İran’ın istikrarsızlaştırma politikası izliyor. Afganistan, Irak, Suriye ve Libya’da olduğu gibi İran’da da iç karışıklıklar yaratarak, işçilerin- emekçilerin düzene duyduğu öfkeyi kullanarak, “demokrasi getirme” adına emperyalist müdahale koşullarını yaratmaya çalışıyor. Ne yazık ki, işçi ve emekçilerin mevcut rejime duyduğu öfkeyi rejime ve kapitalist emperyalist sisteme karşı devrimci bir kanala akıtacak devrimci bir örgütlülüğün olmaması, emperyalizme böyle bir müdahale olanağı sunuyor.

ABD’nin düzenlediği son operasyon, General Kasım Süleymani’nin öldürülmesi, İran’a karşı açık bir savaş ilanıdır. Rakip devletlerin birbirine karşı gizli operasyonlar düzenlemeleri üst düzey devlet adamları ve istihbarat elemanlarının öldürülmesi bu gizli operasyonların en bilindik yöntemidir. Kimin yaptığıın resmen açıklanmadığı, ama kimin yaptığı bilinen bu tür operasyonlarla ilgili ülkeye mesaj iletilir. Kasım Süleymani’in öldürülmesinde bu kuralın dışına çıkıldı, ABD operasyonu resmen üstlendi. Çünkü ABD İran’a yönelik savaşı doğrudan kendisi başlatmak istemiyor. ABD doğrudan savaşı kendisi başlattığında Avrupa ülkelerinin, İngiltere dışında, müttefiklerinin desteğini almakta zorlanacağını, ayrıca, İran’a yönelik operasyonunun İran’la sınırlı kalmasının mümkün olmayacağını biliyor. O yüzden İran’ı kışkırtacak hamlelere yöneliyor. ABD’nin, bu amacı gerçekleştirmek için bundan sonra da bu tür operasyonlara devam edeceğinden kuşku yoktur.

Ortadoğu’da çatışmayı büyüten bir diğer gelişme de ABD’nin açıkladığı, adına “yüzyılın barışı” denilen Filistin’i fiili olarak yok etme girişimidir. Bu girişim, sadece İsrail’e verilen bir destek değil, aynı zamanda ABD’nin izlediği bölgede ve dünyada kaosu büyütme politikasının bir gereğidir. Kaosu büyüterek çözmek savaş sanatının önemli kurallarından biridir, ABD bu kuralı uyguluyor. Bu tablo hem emperyalist devletler arasındaki çelişki ve çatışmanın boyutunu, hem de bu çelişki ve çatışmanın bugüne kadar izlenen yöntemlerle, kısmı ve bölgesel savaşlarla çözülemeyeceğini gösteriyor.

Yangın Büyüyor

Eylül 1919’da başlayan yeni bir dalgayla dünyanın bir çok ülkesinde işçiler, emekçiler sokaklara indi. Protostoların ortak yanını yolsuzluk ve yoksulluk oluşturdu. Yolsuzluk batağına düşen hükümetler, giderek büyüyen işsizlik ve yoksulluk protesto edildi. Protestolar zaman zaman dinse de sürmeye devam ediyor. Aşırı sömürü, işsizlik, yoksulluk ve yolsuzlukta ifadesini bulan asalaklık ve çürüme ile birlikte, kapitalizmin altındaki patlayıcı yığılı, lavlarını taşırmaya hazır bir volkan gibi büyüyor.

Krizin işçi ve emekçilerin yaşamında yol açtığı olumsuzluklara karşı yükselen öfke hemen her fırsatta kendini kendiliğinden ayaklanmalar biçiminde ortaya koyuyor. Bilindiği gibi ilk öfke seli 2011’de Tunus’ta başladı ve kısa sürede tüm kıtalara yayıldı. İsyanların kendiliğinden karakteri ve isyan sürecinde bu niteliği aşacak devrimci öznelerin sürece müdahalede yetersiz kalması, ya da hiçbir etkide bulunamaması nedeniyle isyanlar hükümet değişiklikleriyle denetim altına alınabildi.

Ama bu denetimin altında süreç işlemeye devam etti. İsyan ve ayaklanmaların ikinci dalgası Kasım 2018 Fransa’da “Sarı Yelekliler”in eylemleriyle başladı. Geçtiğimiz kasım ayında bir yılını dolduran Sarı Yelekliler’in eylemleri, birinci dalgadaki gibi aynı yolu izleyerek Afrika, Aysa ve Latin Amerika’ya sıçradı. Sudan, Şili, Arjantin, Kolombiya, Ekvator, Haiti, Hindistan, Pakistan, İran, Irak, Lübnan, Mısır, Ürdün ve Cezayir’de işçi ve emekçiler sokaklara döküldü. Ayaklanmalar farklı ülkelerde farklı biçimler olsa da birçok ülkede barikatlar kuruldu, işçi ve emekçiler ordu ve polis kuvvetlerine karşı direngen mücadeleler verdi, veriyor. Ayaklanmaların toplumsal gücü burjuvazinin karşı şiddetini de belirledi. Sayılar ülkeden ülkeye değişse de yüzlerce ayaklanmacı öldürüldü, binlercesi yaralandı, binlerce gösterici tutuklandı ve işkenceye maruz kaldı. Ayaklanmaların önünün alınamadığı bir çok ülkede sıkıyönetim ve olağanüstü hal yasaları yürürlüğe konuldu.

Ayaklanmalara yol açan her iki dalga da, dünya kapitalist krizi ve bu krizin işçi ve emekçilerde yarattığı öfke, özellikle de, yoksulluk ve yolsuzluk temelinde ortaya çıkmış olsa da ikinci dalga birinci-

sinden hem mücadele kararlılığı hem de ayaklanmaların yönelimi konusunda önemli farklılıklar gösteriyor. Yolsuzluk ve yoksulluğu karşı başlayan ayaklanmalar hükümet değişimi istemini aşarak kapitalizmi hedef alan köklü bir değişime doğru evriliyor. Artık kitleler sadece reform istemleriyle yetinmiyor, köklü değişiklikler istiyor.

Her iki dalgada kendiliğinden ayaklanmalara dayansa da ikinci dalga birinciden radikalliği ve köklü istem değişiklikleri yanında süreçte devrimci öznenin öne çıkmasıyla ayrılıyor. Bu özellikle Sudan'daki ayaklanma için geçerlidir. Sudan'da çok bilinmeyen illegal komünist parti ve devrimci güçlerin öne çıkmasıyla ayaklanma öteki ayaklanmalardan çok daha somut kazanımlar elde etmiştir. Sudan'da ki sürecin nasıl gelişeceği konusunda şimdiden kesin bir şey söylenemese de bu olgu, kendiliğinde ayaklanmalarla, zafer arasındaki ilişkiyi de somutlamaktadır. Lübnan'da da Sudan'dakine benzer bir durum yaşandı. Özellikle Komünist partinin güçlü olduğu bölgelerde kitle eylemleri doğrudan kapitalizmi hedef aldı.

Bolivya'da olanlar ise, devrimci ve karşı devrimci dalganın yan yana varlığına işaret ediyor. Latin Amerika'da uzun bir süre önce başlayan değişim, halkçı uygulama ve emperyalist tekellerin elindeki önemli maden ve enerji kaynaklarının (petrol, lityum, bakır, gümüş vb.) devletleştirilmesi, Latin Amerika devletleriyle, başta ABD olmak üzere emperyalist güçler arasındaki çatışmayı da büyüttü. Venezüella'da başlayan çatışma bugün tüm kıtaya yayılmıştır. ABD ve diğer emperyalist devletler bu ülkelerde, kaybettiklerini yeniden elde etmek için karışıklık, kaos ve darbeler örgütlemektedir. Venezüella'da denenilen Bolivya'da başarılmıştır. Bolivya'da olanlar, liderlerin çapsızlığı kadar, daha katlanabilir bir kapitalizm (radikal demokrasi), arayışının çıksızlığını da ortaya koymuştur. Kapitalizm koşullarında kolektif kapitalist mülkiyet olan devlet mülkiyeti kutsanarak, sermayeye egemenliğine darbe vurulamayacağı, kapitalist devleti parçalamadan işçi ve emekçilerin çıkarlarının korunamayacağı bir kez daha kanıtlandı.

Kendiliğinden ayaklanmalar, buna yönelen şiddet ve gericilik bugünkü sürecin temel eğilimleridir. Kendiliğinden patlamalar bugün dünya burjuvazisinin baş kabusudur. Dünya sömürsünden aktardıkları payla bugüne kadar kendi işçi sınıflarını bu sürecin dışında

tutmayı beceren gelişmiş kapitalist ülkeler de dahil, hiçbir ülke bu dalgadan muaf değildir. Eşitsiz bir biçimde de olsa önümüzdeki dönemde bu dalganın yeni ülkeleri içine alarak geliyeceğinden kuşku yoktur. Balkanlar ve merkez Asya sıradaki ülke grubunu oluşturuyor.

Türkiye

Türkiye Ortadoğu'daki emperyalist müdahaleye bölgede kendi denetiminde bir "hinterland" yaratmak hedefi ile katıldı. Ancak Rusya ve ABD'nin sürece doğrudan müdahalesiyle bu hedefe ulaşmayı başaramadı. Ama emperyalist güçler arasındaki anlaşmazlıklardan yararlanarak Suriye'de üç işgal alanı elde etti. Bu işgal alanlarına dayanarak bir yandan Kürt halkına karşı imha politikasını sürdürdü, öte yandan da emperyalist devletlerle birlikte Suriye'nin geleceğinde şu ya da bu ölçüde bir pozisyon elde etti.

Türkiye'nin Ortadoğu'da izlediği politikanın bir diğer sonucu da bölgede Mısır, İsrail, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri yer aldığı Türkiye karşıtı bir ittifakın oluşmasıdır. Geçen yıl İsrail, Mısır, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan arasında Doğu Akdeniz'de doğalgaz aramak için başlatılan sondaj çalışmaları 2020'nin başında çıkarılacak gazın Avrupa'ya nakledilmesiyle ilgili anlaşmanın imzalanmasıyla sonuçlandı. Türkiye'nin bu anlaşmaya bir tepki olarak bölgeye kendi sondaj gemilerini göndermesi, bunun için gerekli teknoloji ve donanımına sahip olunmadığının ortaya çıkması ve fiyasko ile sonuçlanınca Türk devleti, çareyi kendi iktidarını korumaktan aciz, Libya iç savaşının bir tarafı olan Ulusal Mutabakat Hükümeti ile Doğu Akdeniz'de "münhasır ekonomik bölge" anlaşması yapmakta buldu. Karşılığında da Libya'ya asker göndermeyi taahhüt etti. Türk devleti UMH ile imzaladığı münhasır ekonomik bölge anlaşmasının hemen ardından asker gönderme teskeresini mecliste onaylatarak, İdlib'deki çeteleri gruplar halinde Libya'ya göndermeye başladı.

Türkiye söz konusu anlaşmaya karşı oluşan tepkiyi, Rusya'yı devreye sokarak yumuşatmaya çalıştı. Rusya'nın İdlib'in boşaltılması karşılığında Libya'da sağlamaya çalıştığı ateşkes Fransa'nın devreye girmesiyle sonuçsuz kalınca bu kez ateşkesi sağlamak için devreye baştan beri Ortadoğu'daki çatışmalardan uzak durmaya çalışan

Almanya girdi. Almanya'nın girişimiyle (bu girişim aynı zamanda Alman emperyalizminin yeniden dirilmesidir) Berlin'de düzenlenen Libya konulu konferansa Türkiye'nin de davet edilmesi, Türk burjuvazisinin amacına ilk hedefte ulaştığını gösteriyor. Gelişmeler; Konferans'tan çıkan ateşkes kararının uygulanmasının önündeki temel engelin Türkiye'nin Libya'daki askeri varlığı olduğu, bu durum değişmeden Libya'da ateşkesin uygulanamayacağını gösteriyor.

Burjuva muhalefet yüksek ulusal çıkarlar adına Libya'yla yapılan anlaşmayı onaylayarak iktidara tam bir destek verdi. Muhalefetin meclisteki Libya teskeresine ret oyu vermesi bu gerçeği değiştirmiyor. Kapitalizm koşullarında ulusal çıkar denilen şey, egemen sınıfın, burjuvazinin çıkarıdır. Bunun bedelini ise tarih boyunca işçi ve emekçiler ölüm, açlık ve sefalet olarak ödemişlerdir. Dün Kore'de, Kıbrıs'ta ulusal çıkar aldatmacası adı altında kan ve can bedeli ödeyenler işçi ve emekçilerdi, bugün de Suriye'de, Libya'da bu bedeli ödeyecek yine işçi ve emekçiler olacaktır. İşçi ve emekçilerin burjuvazinin ulusal çıkar aldatmacasından kurtulmalarının tek koşulu, patronlarının çıkarları için değil, kendileri için savaşmaları kan ve can vermeyi göze almalarıdır.

2017'ye kadar Türkiye'nin içinde debelendiği istikrarsızlığın temel nedeni Kürt ulusal mücadelesi oluşturuyordu. Bugün buna artan işsizlik, yoksulluk ve bunun işçi ve emekçilerde yarattığı öfke eklenmiştir. Bu iki etken altında sistemin ekonomik ve politik istikrarsızlığı büyüyerek sürüyor. Tarih boyunca yönetemez duruma düşen her egemen sınıfın başvurduğu yöntem, krizi savaşla aşmaktır. Türk burjuvazisi de yönetemezliğini savaşla aşmaya çalışıyor.

2017den bu yana izlediği savaş politikasına hem, şovenizmi ve milliyetçiliği köpürterek, önemli bir destek sağladı, hem de emperyalist devletler (ABD, AB, Rusya) arasındaki çelişki ve çatışmalardan yararlanarak, Suriye'de işgal bölgeleri elde etti. Ancak bugün bu yöntem, birincisi, emperyalist devletler arasındaki çelişkilerden yararlanma stratejisinin çökmesi, ikincisi, emekçi kitlelerin yaşamını altüst eden kriz nedeniyle eskisi gibi işlemiyor. Türkiye, sorun Kürtler ve Kürt ulusal mücadelesi olduğunda milliyetçilik ve şovenizmi köpürterek halkın önemli bir kesimini (ulusalcı, muhafazakâr

ve milliyetçileri) arkasına alma olanağına sahipti. Ancak aynı durumun Libya ve İdlib için geçerli olmadığı açıktır.

İdlib'deki son durum, Türkiye'nin Soçi mutabakatına rağmen, bölgedeki terörist gruplarla birlikte hareket ederek İdlib'i işgal etmeye giriştiğini gösteriyor. Bu girişim, bu güne kadar bölgede birlikte hareket eden Rusya ile Türkiye'yi doğrudan karşı karşıya getirdi. Rusya ile yaşanan balayı bitti. İdlib'in işgal girişimi Rusya'nın sert tepkisiyle karşılanınca Türkiye, çareyi ABD, AB ve NATO'ya başvurmakta buldu. Türkiye, deyim yerindeyse "fabrika ayarlarına geri döndü. ABD, AB ve NATO'nun Türkiye'nin yanında olduklarını açıklamalarının mevcut durumda bir değişime yol açmayacağından açığa çıkmasından sonra, Türkiye, Suriye ordusunun ilerleyişini nerede durdurabilirsem kardır hesabıyla Fransa ve Almanya'yı devreye sokarak ateşkes isteminde bulundu. Ateşkesin Rusya tarafından reddedilmesi ve Türkiye'nin ABD'den hava desteği istemesi savaşın yeni bir boyutuna işaret ediyor. ABD'nin hava desteği sağlaması (ki, bu, bugün için çok düşük bir olasılıktır) filen sürmekte olan dünya savaşının resmileşmesi anlamına gelecektir, sağlamaması durumunda Türkiye'nin geri adım atmak dışında bir seçeneği yoktur. Öyle görünüyor ki, Türkiye Suriye'de işgal altında tuttuğu tüm bölgelerden çekilmediği sürece savaşın büyüme olasılığı hep gündemde kalacaktır.

İdlib'deki durum büyük ölçüde, Türkiye ABD ilişkilerinin yeni seyrine göre şekillenecektir. ABD'nin planı, Irak, Suriye ve İran bölünmesi, bölgede sınırların yeniden çizilmesidir. Türkiye'nin, Suriye'de işgal ettiği bölgelerde kalıcı olması ABD'nin bu planının başarılı olmasına bağlıdır. Bunun da bir bedeli vardır; bedel Rusya ile varılan anlaşmaların (Suriye'nin toprak bütünlüğüne dayalı Soçi mutabakatının, S-400 anlaşmasının) sonlandırılması, Kuzey Suriye'de Kürt siyasi varlığının kabul edilmesi ve Suriyeli göçmen sorununun AB'nin istemleri doğrultusunda çözülmesidir. Türkiye İdlib operasyonu bu yola girmiştir. Sürecin nasıl gelişeceğini yaşayarak göreceğiz.

Müzminleşen ekonomik kriz, yaşanan siyasal çalkantılar, artan gerici şiddet, silahlanma yarışı ve emperyalist devletler arasında büyüyen anlaşmazlıklar, dünya çapında emperyalist bir savaşın çok uza-

ğında olunmadığını gösteriyor. Öte yandan işçi ve emekçilerin artan öfkesi ve bunun yol açtığı ayaklanmalar bu sürece eşlik ediyor. Bu iki olgu birlikte dünya çapında devrimci bir krizin adım adım olgunlaştığının işaretidir.

Bu koşullarda komünistlerin önündeki yegane görev gelmekte olan bu dalgaya hazırlanmaktır. Tehlike ve olanaklar somuttur. Buna karşı devrimci hazırlık da somut olmak zorundadır.

Türkiye, büyüyen gelir dağılımı adaletsizliği, artan işsizlik ve fiyat artışlarının büyüttüğü yoksulluk ile kendiliğinden patlamalara gebe dir. TÜSİAD'ın son açıklamaları bu korkunun dışı vurumudur.

Komünistlerin görevi bu korkuyu boşa çıkarmamaktır. Bunun yolu ise devrimci hazırlıktan geçiyor. Devrimci hazırlık en başta kendiliğinden eylemlere devrimci bir tarzda müdahale edecek devrimci bir merkezin, ismine layık bir komünist partinin kurulması ve yetkinleştirilmesidir. Bugünün temel görevi budur. İşçi sınıfı hareketi tarihi, devrimci bir partinin olmaması ya da müdahale gücünün yetersizliği nedeniyle birçok kendiliğinden ayaklanmanın heba edildiği örneklerle doludur. Buna bir son vermek komünistliğin temel ölçütüdür. Gelişmeler, kapitalizmin altında biriken patlayıcı yığını, devrimin Kafdağı'nın arkasında değil, yanı başımızda olduğunu gösteriyor. Bunun gereği, her şeyiyle devrime adanmak, devrimde yoğunlaşmaktır.

Komünistler Birliğinden Kominterne -III

Alman Devrimi

Mustafa Sağlam

Avrupa'da Devrimin İlk Dalgası

Avrupa'da devrimin ilk dalgası Ocak 1918'de Avusturya'da, Viyana'da Daimler işçilerinin grevi ile başladı. Bu grevi Budapeşte cephane fabrikası işçilerinin grevi izledi. Grevler kısa sürede bu iki kenti kapsayan genel greve dönüştü. Grevlerle birlikte ilk işçi konseyleri de ortaya çıkmaya başladı. 2 hafta süren grevin yankıları Almanya'da ortaya çıktı, Berlin metal işçileri 28 Ocak'ta greve çıkarak ilk işareti verdiler. İkinci günde grevcilerin sayısı 500 bine ulaştı. Grev dalgası Almanya'nın belli başlı büyük kentlerine (Ruhr bölgesi, Hamburg, Nürnberg, Münih, Köln, Mannheim, Kiel vb.) yayıldı. Grevdeki 414 fabrika temsilcisi Berlin'de bir araya gelerek 11 kişilik bir "eylem komitesi" oluşturdular. İşçilerin, işçi sınıfının birliğini sağlamak adına Alman Sosyal Demokrat Parti (SDP) yöneticisini içlerine almaları, grevin kırılmasının ve konseylerin dağıtılmasının yolunu da açtı. Grev komitesinde yer alan SDPA liderlerinden Erbet, eylem komitesine katılmasını "*Eylem komitesine ülkenin hasara uğramasını engellemek ve grevin olabildiğince kısa sürede sona ermesini sağlamak için girdim*" diye açıklarken, başka bir yönetici Scheidemann ise komitede yer almasını şöyle açıkladı, "*Eğer grev komitesine katılmamış olsaydım, ortada ne yasa ne düzen kalırdı.*" (Chris Harman, Kaybedilmiş Devrim – Pencere yay. Sh.41)

Sosyal demokrat liderlerin girişimiyle eylem komitesi ile hükümet

arasında arabuluculuk görüşmeleri başladı. Görüşmeler sanki işçilerin hiçbir siyasi talebi yokmuş gibi ekonomik taleplerle sınırlandırıldı. İşçiler grev kırıcılarının bu arabulucu gelişimlerini olumlu karşılama da buna alternatif bir girişim üretmediler. Sonuçta, kitlesel bir katılıma ulaşmasına rağmen, grevi sürdürme konusunda, grevci işçiler arasında bir kararsızlık doğdu. Hükümet bu kararsızlıktan yararlanarak, grevci işçilere karşı saldırıya geçti. Delegelerin bir sonraki toplantısı polis tarafından dağıtıldı, grevci işçiler ile polis arasında çatışmalar yaşandı. Greve öncülük eden işçilerden pek çoğu tutuklandı, pek çok işçi işten atıldı ve cepheye gönderildi.

Alman Devriminin mayalanmakta olduğunu ortaya koyan grev hareketinin sonuçlarından bir diğeri de Alman sosyal demokrat hareketindeki görüş ayrılıklarının keskinleşmesi ve partide bir bölünmeye yol açmasıydı. Gerek savaşın yol açtığı acılar, kitlelerde savaş karşıtlığının büyümesi, gerekse SDPA yöneticilerinin grev kırıcı tutumun sonucunda Nisan 1917’de ASDP içinden Kautsky’nin liderlik ettiği grup ayrılarak Bağımsız Sosyal Demokrat Parti’yi (USDP) kurdu. Her iki parti arasındaki görüş ayrılığı Alman devriminin gelişmesine ilişkin değildi; her iki parti de kendi burjuvazisinin yenilgisini, savaşa karşı iç savaş, yani devrimin savunulmasını reddediyordu. SDPA içindeki şoven grup baştan beri kendi burjuvazisinin yanında yer alarak savaş yanlısı bir tutum izlerken, ayrıлып USDP’yi kuran “Merkezci” kanat pasif bir savaş karşıtı tutum izleyerek, savaşın görüşmeler yoluyla sona erdirilmesini savunuyordu.

Grevler aynı zamanda, SDPA içinde ve dışındaki “sol”ların yetmezliklerini de ortaya çıkardı. Grev hareketinin başladığı dönemde Almanya’daki “sol” gruplar hem sayı hem de örgütlülük olarak son derece zayıftılar. SDPA içinde yer alan Rosa, Liebknecht, Mehring ve Zetkin’in temsil ettiği Spartakist Bund, bu partiden atıldıktan sonra, kendi bağımsız yolunu izlemek yerine, Rosa’nın “kitle partisi” saplantısına bağlı kalarak, kitlelerin, burjuvaziden tümüyle bağımsız bir parti ile değil de ancak kitlesel bir parti içerisinde yer alarak kazanabileceğini varsayarak, USDP ye katıldı. Berlin metal işçileri içinde kısmen örgütlü olan ve grevin başlatılmasında önemli bir rol üstlenen “Devrimci İşyeri Temsilcileri” grubu, yeni kurulan USDP ile bağlarını kopartmış değildi. “Sol” gruplar içinde görece en tutarlısı Bremen’de örgütlü olan ve USDP’ye girmeyi reddeden tek grup “Alman Uluslararası Sosyalist-

leri”ydi. Bu grup baştan beri Bolşevik partiyle ilişki içindeydi. Ayrıca bu grupların hiç biri, gerçek anlamda devrimci bir örgütlülüğe, devrimci bir strateji ve taktiğe sahip değildi. Bu durum başlamış olan Alman devriminin en büyük zaafiydi.

1918 yazında Alman ordusu Rusya’nın savaştan çekilmiş olmasından yararlanarak tüm güçlerini batı cephesine topladı. Buna rağmen Alman genelkurmayında savaşın kaybedilmesi ve iç savaş endişesi hakimdi. Genelkurmay Başkanı, Kayzer’e savaşa devam edilmesi halinde toplumsal istikrarın muhafaza edilemeyeceğini belirterek hükümet değişikliği, sosyal demokratların hükümete ortak edilmesi önerisinde bulundu. Devrimin gündemde olduğu hemen her ülkede burjuvazinin başvurduğu taktik devreye sokuldu. Başkanlığını Kayzer’in kuzeninin üstlendiği yeni bir liberal hükümet kuruldu. SDP sekreteri Ebert, görevi işçileri reform vaadiyle aldatacak olan yeni hükümeti şu sözlerle savunuyordu; *“Eğer burjuva partileri ve hükümet ile bir anlayış birliğine varmazsak, olayları kendi akışına bırakmak zorunda kalacağız. Öyle bir durumda, devrimci taktiklere başvuruyor olacağız. ... Rusya’dakine benzer şey burada da yaşanıyor olacak.”* (age-49) Ebert ‘in bu çıkışı devrimin yeminli düşmanı SDP yöneticilerini ikna etmek için yeterliydi.

Eylül 1918’de önce Bulgaristan ve Osmanlı devleti, ardından Almanya İtilaf devletlerinden ateşkes talebinde bulundu. Bu apar topar ateşkes talebi, savaşın seyriyle bağlantısı olsa da tümüyle onunla açıklanamaz. 1918 yılına gelindiğinde savaşın faklı cephelerindeki durum aşağı yukarı şöyle görünüyordu: Almanya, Mart 1918’de Sovyet Rusya’yla oldukça iyi bir anlaşma (Brest-Litovsk anlaşması) imzalayarak bu cephede kesin bir üstünlük elde etmişti. Trans Kafkasya’da Gürcistan Almanya’nın denetimi altındaydı. Almanya Doğu Fransa ve Belçika hattında başarılı bir savaş yürütüyordu. Suriye ve Filistin cephesinde savaş sürüyordu. İngiltere ve Fransa bu cephede belirli bir ilerleme sağlamış olsa da zaferin henüz çok uzağındaydı. İran’daki İngiliz etkisi ise, bağımsız İran devletinin kurulmasıyla birlikte ortadan kalkmıştı. Kısaca savaşan güçler (İngiltere, Fransa-Almanya, Avusturya) açısından ortada ne kesin bir yenilgi, ne de kesin bir zafer vardı.

Ama nasıl olduysa Almanya 3–4 Ekim 1918’de ABD başkanı Wilson’a başvurarak ateşkes talebinde bulundu. İngiltere genel kurmay başkanı 1918 yazında Londra’da savaş kabinesinde yaptığı konuşmada;

”Avrupa’daki savaşın 1919 ortalarından önce bitmeyeceğini ve daha olası bir tarihin 1920 yazı olacağını” bildirdi. Savaşın bu ani bitişinin beklenmediğini gösteren bir diğer olgu ise, İngiliz genel kurmayının ateşkes yürürlüğe girmeden önce 2 Ekimde Mezopotamya’daki İngiliz komutanlığına Ortadoğu’nun ele geçirilmesi gerektiğini emretmesiydi. Savaşın güçlerin savaşı bitirecek kesin zaferden oldukça uzak olduğu, savaşın daha uzun bir süre devam edeceği (gerçekte savaş çeşitli cep- helerde 1922 yılına kadar devam etti) beklentisine rağmen savaşın bek- lenmedik bir şekilde, beklenmedik bir anda bitmesini sağlayan neydi?

Bu sorunun cevabı emperyalist güçler arasındaki ilişki ve çatışma- nın sınırları içinde kalınarak verilemez. Çünkü bu çerçevede kalınarak sorunu açıklama girişimi, sonuçta “Almanya’nın yenileceğini gördüğü için teslim olduğu”ndan başka sonuca varmaz. Böyle bir cevap ise sa- dece savaşın bu ani bitişini değil, onun çıkışını da anlamsız kılmanın ötesinde bir işe yaramaz.

Sorunun gerçek cevabı emperyalist güçler arasındaki çatışmada de- ğil, tersine sınıf savaşı alanında ne olup bittiğine bakılarak verilebilir.

Ocak 1918’de başlayan, sosyal demokratların grev kırıcılığıyla bas- tırılan grev dalgasının Eylül 1918’de yeniden başlaması, donanmada ortaya çıkan isyanlar, Alman burjuvazisi için Devrimi artık Petrog- rad’da değil, egemenliğinin kalbinde Berlin’de olduğunu gösteriyordu.

Churchill, Ekim Devrimi’nin Avrupa burjuvazisinde yarattığı kor- kuyu şöyle dillendiriyordu. *“O kadar korkunç şeyler olmuş, kurulu düzenlerin yıkılmasına tanık olunmuş, milletler o kadar acı çekmişti ki, herhangi bir titreme bile her devletin temellerini sarsmaya yeterliydi.”* (David Fromkin -Barışa Son Veren Barış, Sabah Kitapları sh-384)

Henüz galibi olmayan savaşın öyle apar topar bitirilmesini sağlayan bu korkuydu. En büyük fedakârlık da bu korkuyu ensesinde hisseden Alman burjuvazisine düştü. Savaş sonrası Almanya’ya dayatılan Ver- saille anlaşmasında bu “fedakârlığın” izi bile yoktu. Almanya, 1918’de Sovyet Rusya’yla yaptığı anlaşmadan kat be kat ağır bir anlaşmayı imzalamak zorunda kaldı. Devrim tehlikesinin bertaraf edildiği koşul- larda, Almanya’nın İngiltere ve Fransa için taşıdığı potansiyel tehlike, onun burjuva düzenin varlığını koruması için gösterdiği “fedakârlık- tan” ağır basmıştı.

1918 Kasım Devrimi

Ekim sonunda Kiel donanma üstünde deniz erlerinin başlattığı demir alma emrine itaatsizlik, başka birliklerin denizciler üstüne sürülmesiyle bastırıldı; isyancı erlerden dokuzu öldürüldü, geri kalanı tutuklandı. Ama bu saldırı isyanı sonlandırmaya yetmedi, denizciler ayaklanmayı Kiel sokaklarına taşıdılar. Ayaklanma işçilerin greviyle büyüdü, Denizciler 20 bin kişinin katıldığı mitingde “deniz erleri konseyini” kurduklarını açıkladılar. Sonunda beklenen Alman devrimi başlamıştı. Grev gösteri ve ayaklanmalar hızla diğer kentlere yayıldı. Hamburg’da işçiler USDP’nin itirazına rağmen İşçi Konseyi Hükümetini” kurduklarını ilan ettiler. Hamburg Echo adlı günlük gazetenin matbaasını ele geçirerek Rote Fahne’yi (Kızıl Bayrak) çıkarmaya başladılar. Rote Fahne

ilk sayısında başlamakta olan devrimi şöyle tanımladı; *“Bu, Alman devriminin, dünya Devriminin başlangıcıdır. Dünya devriminin en güçlü en güçlü adımını selamlayın Yaşasın sosyalizm! Yaşasın Alman işçi Cumhuriyeti! Yaşasın dünya Bolşevizmi!”*

Kısa sürede devrim Almanya'nın bütününe yayıldı, geride kalan neredeyse tek Berlin'di.

İktidar Berlin'de sahip olduğu askeri destek nedeniyle kendini güvende hissediyordu. Kayzer Aleksandr alayının devrimden yana geçmesiyle denge devrim lehine değişti, buna işçiler genel grevle karşılık verdiler.

Bütün güçsüzlüğüne rağmen Berlin'deki genel grevi yönetenler Spartakistlerle Devrimci İşyeri Temsilcileri'ydi. Kayser tahttan feragat ettiğini, başbakan Prens Max devrimden kurtuluşun son çaresi olarak başbakanlığı SDP lideri Ebert'e bıraktığını açıkladı. Kızıl bayraklar ve enternasyonal marşı eşliğinde yürüyen silahlı, bir işçi ve asker kolu Berlin polis merkezini basarak Eichhron'u devrimci polis teşkilatının başkanı olarak atadı. Başka bir kol parlamento binasına doğru yürüyüşe geçti. SDP liderlerinden Schiedemann parlamentonun balkonundan öfkeli kalabalığı durdurmak için sarf ettiği sözler yetmeyince *“Yaşasın Alman Cumhuriyeti!”* diye seslenmek zorunda kaldı. Aynı saatlerde başında Liebknecht'in bulunduğu başka bir işçi ve asker kolu, imparatorluk sarayını işgal etti. Liebknecht işçi ve askerlere seslendi; *“özgürlük günü geldi. Almanya'nın özgür sosyalist cumhuriyetini ilan ediyorum!”* Bu iki farklı sınıfın iki farklı çağrısıydı. SDP lideri işçi ve askerlere cumhuriyet kelimesinin arkasına saklanarak burjuva iktidarını muştularken, Liebknecht onları sosyalizm için savaşmaya çağırıyordu.

Artık monarşi yıkılmış parlamento silinmiş gibiydi. Tek iktidar gücü sokaktaki işçi ve askerlerdi. Ama bu durum işçilerin iktidarı aldıkları anlamına gelmiyordu. Grevler, gösteriler, ayaklanmalar, monarşiyi yıkmak için yeterli olsa da sosyalizmin kurulması için yeterli değildi. Bunun için başka bir etkiye, ayaklanan işçi ve askerlere yol gösterecek devrimci bir partiye ihtiyaç vardı.

Sosyal demokratlar işçilerin geriliğinden yararlanarak devrimi boğmayı üstlendi. Berlin'de üçü SDP (Ebert, Schiedemann, Landsberg) , üçü USDP den (Haase, Dittmann, Emil Barth) oluşan yeni bir Hükümet kuruldu. Liebknecht kendisine yapılan hükümete katılma önerisini reddetti. Gerçekte devrim ile uzaktan yakından bir ilgisi olmayan hükümet

devrimci ritüelleri kullanarak (Devrimci Hükümet, Halk Komiserleri Konseyi vb.) karşı-devrimci niteliğini örtmeye, işçileri aldatmaya çalışıyordu. Hükümetin kurulduğu gün Spartakistler ve diğer sol gruplar iktidar sorununu çözmek için işçi ve asker konseyleri delegelerini toplantıya çağırdılar. SDP üstünlüğü ele geçirerek bu çağrıyı boşa çıkarmak, için kendi işçi ve asker konseylerini kurdu. 1500'den fazla delegenin katıldığı toplantıda delegelerin çoğunluğunu iki sosyal demokrat parti oluşturuyordu. Toplantıda işçi delegeleri adına konuşan başbakan Ebert, hükümetinin sosyalist bir hükümet olduğunu ileri sürdü, USDP lideri Haase'de Ebert'in söylemini destekledi. Liebknecht, konuşmasını sosyal demokrat delegelerin protestoları altında sürdürdü. *“Bugün devrimin yanında görünen sosyal demokratlar, daha düne kadar devrimin düşmanlarıydılar. Karşı-devrim şimdiden harekete geçti. İlk adımlarını atmaya başladı ve şimdiden aramızda kol geziyor.”* diyerek işçi ve askerleri uarmaya çalıştı.(age-63)

Toplantıda Berlin İşçi ve Asker Konseyleri Merkez Komitesi seçildi. Komite üyelerinin büyük çoğunluğu sosyal demokrattı. Toplantıda alınan kararlar, oluşturulan komitenin göstermelik olduğunu ortaya koyuyordu. Alınan kararlardan biri Komitenin görevini önce Tüm Almanya İşçi ve Asker Konseyleri Merkez Komitesine devredeceğini, sonrasında ise bu yetkinin, dört hafta sonra oluşturulacak parlamentoya devredileceğini ön görüyordu. Böylece konseyler kendi ölüm fermanını da imzalamış oluyordu. Hesap netti; devrime dört haftalık bir ömür biçilmişti. Dört hafta sonra yapılacak seçimlerle işçi ve askerlerin savaşarak kazandıkları devrim, genel oyla burjuvaziye teslim edilecekti. Hükümetin konseyler tarafından denetlenmesi tümüyle bu yalın gerçeğin örtülmesine yönelikti. *“ Sovyet hükümetinin birkaç aylık ömrü kaldığı”* (Kautsky) gerekçesiyle hükümet, büyük elçi Joffe'nin sınır dışı edilmesini onaylarken, Sovyet devriminin selamlanması kararı ise tam bir ikiyüzlülüktü.

Tüm Almanya İşçi ve Asker Konseyleri Kongresi Kasım 1918'de Berlin'de toplandı. Hükümet kongreye Sovyet heyetinin katılmasını talebini reddetti. 499 delegenin katıldığı kongrede çoğunluk beklendiği gibi sosyal demokratların yanındaydı (SDP-288, USDP 90 delegeye sahipti). Toplantıya katılan devrimci grupların delege sayısı ise sadece 21'di. Rosa ve Liebknecht, kongre salonuna bile alınmadılar.

Artık karşı devrimin yürütücü gücü SDP ve USDP'den oluşan yeni

burjuva işçi hükümetiydi. Devrimden sonra hükümette yer alan isimler değişmiş, ancak devlet mekanizması, bürokrasi, eski düzenin bakanları, (içişleri, adalet maliye, muhabere vb.) ve Genelkurmay olduğu yerde duruyordu. Kayzer'in sadık bürokratlarından Brockdorff-Rantzau içişleri bakanlığına getirildi. Rantzau'nun içişleri bakanı olmayı kabul etmek için ileri sürdüğü koşullar, Bolşevizme karşı kararlı mücadele ve İşçi Asker konseylerinin yetkilerinin kısıtlanması talebi SDP-USDP hükümeti tarafından kabul edildi. Hükümet genelkurmay başkanıyla pazarlık masasındaydı. Genelkurmay hükümeti desteklemek karşılığında asker konseylerinin lağvedilmesi, orduda subaylara dayalı askeri disiplinin yeniden tesis edilmesi ve "Bolşeviklere" karşı mücadelenin aralıksız sürdürülmesini istiyordu. Benzer bir talep itilaf kuvvetlerinden de hükümete iletilmişti. İtilaf kuvvetleri sorumluları, açlık içerisindeki Almanya'ya yardım yapılması şartını ve işçi ve asker konseylerinin dağıtılmasına bağlamışlardı. . Bu talepler hükümet tarafından kabul edildi, ancak bunun nasıl yerine getirileceği bir sorun olarak ortada duruyordu.

Dağılmış, disiplini bozulmuş, kimi birlikleri isyan halinde olan, kimi birlikleri devrimin yanında saf tutan ordu, hükümetin ve karşı devrimin yumuşak karnıydı. Asker konseyleri sadece kentlerdeki birliklerde değil, cephedeki birliklerde de kurulmuştu. Cepheden dönen askerlerin büyük çoğunluğu kentlerdeki gösterilere katılıyordu. Kollarında gamalı haç taşıyan Kralcı küçük gruplar ise olanak buldukları her yerde işçilere saldırıyordu. (Daha sonra Hitler tarafında simge olarak kullanılan gamalı haç ilk kez bu dönemde konseylere saldıran gruplarca kullanıldı)

Başlangıçta devrimin karşısında yer alan Marine Alayı, devrimin safindaydı. Alay, hükümetin güvenilmez ilan edilip ortadan kaldırılmasına karar verilmesine karşı devrimci güçlerle birlikte savaşmış ve galip gelmişti.

Başında Eichhron'un bulunduğu Berlin polis gücü devrimin yanındaydı. Genelkurmay ve hükümetin devrimi boğma girişimlerine rağmen devrim hala sokaktaydı. Spartakistlerin çağrısıyla 8 Aralık'ta artan karşı devrimci saldırıları karşı bir protesto gösterisi düzenlendi. Liebknecht, 150.bin işçi ve asker katıldığı gösterinin başında, kentten bir ucundan diğerine yürüdü. Bundan bir hafta sonra Berlin Konseyler Ulusal Kongresi toplandığı sırada düzenlenen gösteriye katılanların sayısı 250. bine ulaştı.

Burjuvazi diken üstündeydi, mevcut birliklerin hiç biri güvenilir de-

ğildi. Hükümet Cumhuriyetçi Asker Müfrezesi adı altında yeni bir askeri güç kurma kararı aldı. Çok geçmeden kurulan bu askeri gücün de güvenilmez olduğu ortaya çıkınca (Marine alayını yok etmek girişimi sırasında bu müfrezenin bazı birlikleri Marine askerlerinin yanında yer almıştı) Genel kurmay başkanı, SDP'nin iki yöneticisi, başbakan Ebert ve Kiel donanma üstünde kurulan konseyin başkanı olmayı başaran Noske, baş başa vererek monarşiye bağlı güvenilir askerlerden Freikorps (gönüllü birlik) ismiyle yeni bir karşı-devrimci askeri güç kurma işine giriştiler. Görev Noske'ye verildi. Birliklerde yer alanlar Hitler'in SS ve SA örgütlenmelerinin temelini oluşturdular.

Geç Kalmış Bir Hamle Alman Komünist Partisi'nin Kuruluşu

Alman sosyal Demokrat Partisi (SDPA) içinde kuruluşundan beri var olan görüş ayrılıkları (SDPA, Halkçı Parti ve Marksist gelenekten gelenlerin bir araya gelmesiyle kurulmuştu, -- bu bileşime sonrada Lasalleciler katıldı --) 1900'lerin başında Bernstein'in Marksizmde revizyon talebi ile büyümüşü. Engels'in Bensteinciliğe karşı 1890'ların başında başlattığı mücadele Engels'in ölümünden sonra Rosa tarafından üstlenildi. Devrimin ancak bir "kitle partisi" tarafından gerçekleştirilebileceğini savunan Rosa'nın bu mücadelesi, partide bir bölünmenin önünü tıkadı. 1914'te emperyalist savaşın başlamasıyla birlikte SDPA içerisindeki görüş ayrılıkları da kesinleşti.Partinin şoven kanadı açıkça kendi burjuvazisinin yanında yer alırken,savaşa karşı içsavaş ve devrimi savunan Rosa ve Liebknecht'in önderliğindeki sol kanat,kendini, parti içinde, önce Die İternasyonale, ardından da Spartakist grubu olarak örgütledi. Kautsky önderliğindeki "Merkezciler" bir yandan savaşa karşı pasif bir barış savunusu ile kendilerini şoven kanattan ayırırken, öte yandan iç savaşı reddederek, savaş koşullarında devrimin savunulamayacağını ileri sürerek,şoven kanatla aynı tutumu takındı. Bu koşullarda bile "kitle partisi"saplantısıyla Rosa, SDP'dan ayrılmaya karşı çıktı. 1917 Nisanında "Merkezciler" SDP'dan ayrılarak USDP'yi kurdular. Spartakistler yine "kitle partisi" savunusuyla bu yeni partiye katıldı. Kasım 1918 devriminde SDP ve USDP'nin birlikte devrimi boğazlamaya kalkışmasından sonra, Spartakistler, USDP'den ayrılarak Alman Komünist Partisi'ni (KPD) kurdu.

Kuruluş öncesi Bremen'deki "Alman Uluslararası Sosyalistleri" grubu ile yapılan görüşmeler olumlu, ancak Berlin'deki "Devrimci İş-yeri Temsilcileri" (Tezgahtarlar grubu) grubu ile yapılan görüşmeler, Rosa'nın bu grubu maceracılıkla nitelenmesi yüzünden, olumsuz sonuçlandı. Kongre, 29 Aralık 1918'de yüz (bazı kaynaklarda yüzoniki) delegenin katılımıyla (o tarihte Spartakist grubunun tüm Almanya çapındaki üye sayısı 3 bin olarak tahmin ediliyordu) Berlin'de yapıldı. Kongrede RKP(B)'yi Radek temsil etti.

Kongrenin kabul ettiği program esas olarak Rosa'nın kalaminden çıkmıştı ve onun devrime yaklaşımını içeriyordu. "*Sosyalist toplumun özü, büyük işçi kitlelerinin sıkıdüzen içerisinde bir kitle olmaktan çıkıp, bütün siyasi ve ekonomik hayatı kendi kaderini özgür ve bilinçli bir biçimde tayin ederek kendi başına yaşaması ve yönlendirmesidir.*"

"*Proleter devrimin amaçlarını gerçekleştirmek için teröre ihtiyaç yoktur, cinayetten nefret eder, iğrenir. ... Devrim bir azınlığın dünyayı kendi hallerine göre biçimlendirmeye yönelik ümitsiz gelişimi değil, tarihte görevini gerçekleştirmeye, tarihsel zorunluluğu gerçekliğe çevirmeye çağrılan milyonlarca insandan oluşan büyük bir kitlenin işidir.*" (Bolşevik Devrimi , Cilt-3 -106)

Rosa, kongrede yaptığı konuşmada da benzer görüşleri savundu; "*Yakın gelecekte karşı karşıya kalacağımız durumun üstesinden gelebilmek için hangi genel taktiklere başvurmak zorundayız? Kuşkusuz Ebert-Scheidemann hükümetinin çökmek üzere olduğu ve Sosyalist-proleter olduğunu ilan eden bir devrimci hükümetin bunun yerine kurulacağı umudu aklınıza gelecek ilk düşünce olacaktır. Bence dikkatimizi üzerinde yoğunlaştırmamız gereken şey liderlik değil, tabandır. Devrimin 9 Kasım'daki ilk aşamasında olduğu gibi, sosyalist devrimi gerçekleştirmek için kapitalist hükümeti yıkıp bunun yerine bir başka hükümetin kurulmasının yeterli olduğu yanılısamasını yinelememeliyiz.*"

"*Sosyalizm için mücadele, mutlaka ve mutlaka kitleler tarafından verilen, her fabrikada, her platformda, her proleterin işverenine karşı göğüs göğüse giriştiği bir mücadele olmalıdır. Devrim, ancak o zaman sosyalist bir devrim olacaktır ...*"

"*Sosyalizm, hükümet kararnameleleri ile yaratılmaz, yaratılamaz; ne kadar Sosyalist olduğunu söylerse söylersin, bir hükümet tarafından kurulması da mümkün değildir. Sosyalizm kitlelerin kendi tarafından ve her proleterin katılımıyla kurulmalıdır. Kapitalizm, zincirin halkala-*

rının birleştiği yerde kırılmalıdır.”

“Daha yapılacak çok şey var. Her şeyi temelden hazırlamalıyız. İşçi ve asker konseylerine öylesine bir güç kazandırmalıyız ki, Ebert-Scheidemann hükümetinin ya da benzer bir hükümetin yıkılması, oyunun son perdesi olmalıdır. İktidarın fethedilmesi tek bir hamlede başarılı olabilecek bir şey değildir. Bu bir süreçtir; biz kapitalist devletin tüm kurumlarını aşama aşama işgal etmek durumundayız.” Konseylerin rolünün “ekonomik mücadelelerin sürdürülmesi” olduğunu söyleyen Rosa konuşmasını, “Spartakist Birlik tüm Almanya’da proleter kitlelerin ezici çoğunluğunun bilinçli, tereddütsüz iradesinin bir ifadesi olmadığı, proletarya Spartakist birliğin düşüncelerini, amaçlarına ve mücadele yöntemlerine bilinçli bir onay vermediği sürece, asla devlet iktidarını ele geçirmeyecektir.” (Kaybedilmiş Devrim, sh.83-85)

Kongredeki eğilim Rosa’nın bu konuşmasının delegelerin büyük bir çoğunluğu tarafından benimsendiğini gösteriyordu. Rosa, sanki her şey rutin bir tarzda sürüyormuş gibi davranarak, Almanya’da oluşan devrimci durumu görmemezlikten gelerek, partisine iktidardan sayısal çoğunluğu kazanana kadar uzak durmayı, konseylere ekonomik mücadeleyle yetinmeyi öğütlediği bu dönemde gerçekte işçi sınıfı sokaktaydı; Almanya’nın neredeyse tamamında konseyler kurarak iktidarı fiili olarak ellerinde tutuyordu.

“Kitle partisi” saplantısı Rosa’nın peşini hiç bırakmadı. Başlangıçta “kitle partisi” saplantısı Rosa’yı oportünizmi mahkum ederken, bu kez aynı saplantı, KPD’nin henüz kitleleri kucaklamadığı gerekçesiyle devrimden uzak durmaya itiyordu.

Kongrede iki konuda tartışma yaşandı. Ulusal meclis seçimlerine katılma sorunuyla ilgili tartışmada Kongre delegeleri, seçimlerin devrime karşı girişilen komplonun bir parçası olduğunu fikrinde birleşmiş olsalar da, seçimde izlenmesi gereken tavır konusunda tam bir görüş birliği içinde değillerdi. Rosa, sanki sıradan koşullarda, sıradan bir seçim söz konusuymuş gibi, seçime katılmayı savundu; “*Şu an devrimin tam ortasındayız ve Ulusal Meclis devrimci proletaryanın önüne dikilmiş karşı devrimci bir kaleyi ifade ediyor. Bizim görevimiz bu kaleyi ele geçirerek onu yerle bir etmek ... Seçimlerden ve ulusal meclis platformunun kendisinden yararlanmalıyız. ... Ulusal meclis seçimlerine katılmaktaki amacımız, bu meclisin tüm hile ve entrikalarını tamamen açığa çıkarmak, onun karşı devrimci etkinliklerini adım adım kitlelere*

göstermek ve onları duruma aktif olarak müdahale ederek bu meselede net bir tavır almaya çağırarak olmalıdır.” (age-daf. 86)

Gerçekte parlamento ve konseyler farklı iki sınıfın iktidarını temsil ediyordu. Burjuvazi parlamento seçimlerini, konseyleri işlevsizleştirerek, yok etmek için gündeme getirmişti. Bu koşullarda seçime katılmak niyetten bağımsız olarak konseylere karşı oy kullanmak, yani burjuvazinin amacına ulaşmasına yardımcı olmaktı. Delegelerin çoğunluğu bu bakış açısından hareketle seçime katılmayı *“Bizim başka platformlarımız var. Sokak, bunlar arasında en önemli olanı ve bunu elimize geçirmiş durumdayız, üzerimize kurşun da yağdırsalar biz bu platformu asla terk etmeyeceğiz.”*savıyla reddetti. (age- 87) Tartışmalar sonucunda Ulusal Meclis seçimine katılma önerisi 23’e karşı 62 oyla reddedildi.

İkinci tartışmalı konu, sendikalar sorunuydu. Mevcut sendikaların karşı devrimci hükümetin temel dayanağını oluşturması, öncü işçiler ve devrimciler arasında sendikalara karşı güvensizliği arttırmıştı. Konseylerin ortaya çıkmış olması sendikalara karşı artan güvensizliği daha da güçlendiren başka bir faktördü. Bu güvensizlik, kongrede *“Sendikalardan Çıkalım”* sloganının öne çıkmasına yol açtı. Büyük fabrikalar ve önder işçiler için bu slogan bir anlam ifade etse de, deneyimsiz ve daha geri durumdaki işçiler için aynı şey söylenemezdi. Mevcut durum, devrimden sonra sendikal hareketteki ivme, sendikaların zayıfladığını değil, üye sayılarının hızla yükseldiğini gösteriyordu. Gerçekte bu slogan karşı devrimin yedeği haline gelen uzlaşmacılığa karşı duyulan, ama geri işçileri kazanmayı hesaba katmayan bir tepkiden fazla bir şey değildi. Yapılan oylamada sendikalardan çıkılması önerisi delegelerin çoğunluğu tarafından reddedildi.

Kongrede süren bu tartışmalar, partinin hem ideolojik, politik ve örgütsel anlamda hem de strateji ve taktik olarak henüz belirli bir olgunluğa ulaşmadığının göstergesiydi.

Kongreden sonra Rosa, Zetkin’e yazdığı mektupta ulusal meclis seçimleri konusundaki *“yenilgilerini” “Çocukça bir yanı olan, sağduyudan uzak, dar görüşlü bir radikalizmin zaferi”* olarak nitelendirdi. Kongre’de RKP(B)’yi temsil eden Radek, anılarında; *“Kongre, partinin olgunluktan uzak ve deneyimsiz olduğunu açık biçimde gösterdi. ... Kurduğumuz şeyin gerçek bir parti olduğu duygusunu yaşayamadım” diye yazdı.” (age-89)*

KPD'nin kurulması, geç kalmış bir karar olsa da Alman Devrimi, dolayısıyla dünya devrimi açısından yeni bir umut anlamına geliyordu. Lenin, Avrupa ve Amerika İşçilerine Açık Mektup'ta, KPA'nin kuruluşuyla komünist Enternasyonal ve dünya devrimi arasındaki bağ için şunları yazdı; *“Alman Spartakusbund dünyaca ünlü liderleriyle, Liebknecht, Rosa Luxemburg, Clara Zetkin, Franz Mehring gibi işçi sınıfının inançlı savunucularıyla birlikte, Scheidemann ve Südekum tipi sosyalistlerle, Almanya'nın emperyalist soyguncu burjuvazisiyle ve II. Wilhelm'le ittifak kurarak onurlarını sonsuza kadar kaybetmiş olan o sosyal şovenistlerle (lafta sosyalist, işte şovenist olanlarla) bağını en sonunda koparınca, Spartakusbund kendine “Alman Komünist Partisi” adını verince, gerçekten proleter, gerçekten enternasyonal, gerçekten devrimci bir Üçüncü Enternasyonal, bir Komünist Enternasyonal'in kuruluşu bir gerçek haline gelmiştir. Bu kuruluş biçimsel olarak tamamlanmış değildir, ama aslında Üçüncü Enternasyonal artık zaten vardır.”*

Yeni Bir Devrimci Dalga

1919 başında Berlin'de güç dengesi devrimden yanaydı. KPA'nin kuruluşu, mevcut dengeyi devrimci güçler lehine belirgin biçimde değiştirdi. Berlin'deki iki askeri güç, Marine Tümeni ve polis merkezi devrimcilerin yanındaydı. UDSP'nin hükümetten ayrılmasıyla kitle desteğinin önemli bir kısmını kaybeden hükümet diken üstündeydi. Kendini güven içinde hissetmeyen karşı devrim, önceden hazırladığı planı devreye soktu. Planın ilk halkası devrimin silahlı güçlerinin etkisizleştirilmesiydi. İlk hedef Berlin Polis Merkeziydi. Berlin polis merkezi şefi Eichhron görevinden alındı. Eichhron, kendisini Berlin İşçi ve Asker Konseyleri Merkez Komitesinin göreve getirdiğini belirterek görevden ayrılmayı reddetti. Bu olay işçi ve askerlerin hükümete olan öfkelerini daha da büyüüttü. Berlin KPD, USDP ve Devrimci İşyerleri Konseyleri temsilcileri bir araya gelerek Eichhron'un görevden alınmasını protesto için barışçı bir gösteri düzenleme kararı aldı. İleri sürülen istemler Eichhron'un göreve iadesi, karşı devrimci askerlerin silahsızlandırılması ve proletaryanın silahlandırılmasıydı. Gösteriye yüzbinlerce işçi katıldı. Hükümete duyulan öfke bir anda patladı, göstericiler karşı devrimci güçlerin gazete bürolarını basıldı, matbaalar ele geçirildi, tren istasyonları işgal edildi.

Berlin devrimci güçlerin kontrolüne geçmiş gibi görüldüğü bir anda ayaklanmanın en büyük düşmanı olan kararsızlık devreye girdi. Kararsızlık, barışçı gösteriyi ayaklanmaya dönüştüren işçi ve askerlerde değil gösteriyi yöneten komiteydi. Komiteyi oluşturan örgütler arasında ne yapılması gerektiğine dair bir görüş birliği yoktu. Komitede yer alan USDP'li temsilcilerin bir kısmı eylemin sonuçlandırılmasından yanaydı. Kararsızlığı büyüten başka bir unsur da bizzat komitenin hantal bileşimiydi. 52 kişiden oluşan komitenin eyleme geçilmesi gerektiği bir anda karar alma ve uygulama yeteneği zaten yoktu. İki yüz bin kişilik bir kitle sokakta komiteden gelecek talimatları beklerken, komite kendi içerisinde sonu gelmez tartışmalarla zaman kaybediyordu. Karasız bekleme hali, devrimci güçler içinde gittikçe büyüyen bir kararsızlığı ve bölünmeyi besliyordu. Berlin Konseyleri Merkez komitesi Spartakistleri kınayan bir bildiri yayınlarak açıkça karşı safa geçti. Devrimin önemli destekçilerinden Marine Tümeni ayaklanmayı desteklemeyi reddederek tarafsızlığını açıkladı. Her kritik anda karşı devrimin yanında yer alan UDSP yetkilileri hükümetle müzakerelere girişti. Kararsızlığın umutsuzlukla birleştiği bir anda hükümet ayaklanmacıların üzerine Cumhuriyetçi Askerler Müfrezesini sürerek ayaklanmayı kolayca ezdi. Ayaklanmanın yarattığı korku o derece büyüktü ki, hükümet ayaklanmanın ezilmesiyle yetinmedi, Berlin dışında bekletilen özel birlikler (Freikops birlikleri) Berlin'e sokuldu. Freikops birlikleri kentte devrimci avı başlattılar, kent meydanlarında makineli kuruldular, polis merkezi bombalandı, Komünist Parti kapatıldı, binaları yakıldı, tutuklananlar dahi, duvar diplerinde kurşuna dizildi. SDP'nin yayın organı Vrwoerts, Spartakist liderlerin katli için çağrıda bulundu. Rosa ve Liebknecht tutuklanarak Freikops'un merkezine götürüldü burada öldürüldükten sonra cesetleri kanala atıldı. Vorwarts 16 ocak sayısında Liebknecht'in kaçarken öldürüldüğünü, Rosa'nın ise, halk tarafından linç edildiğini duyurdu. Berlin'de Rosa ve Leibknecht'in öldürülmesinin ardından bağımsızlar ve komünistler bir protesto grevi çağrısında bulundular. Grevde öne çıkan istemler; konseylerin resmen tanınması, siyasi tutukluların serbest bırakılması, bir işçi muhafız alayının kurulması ve Freikops birliklerinin dağıtılmasıydı. Grev, Ocak grevinden çok daha etkili oldu. Sanayi üretimi tamamen durdu, elektrikler kesildi. ulaşım felç oldu.

Komünist partisi yayınladığı bildiride, grevcilere şöyle seslendi,

“İşçiler!, Emekçiler! Ölü bir kez daha canlanıyor. Bir kez daha ezilenler tüm ülkede ayağa kalkıyorlar. ...Ebert-Scheidemann “sosyalist” hükümeti Alman proletaryasının celladı haline geldi. Şimdi bunların yaptıkları tek şey düzeni korumak için, ellerine uygun fırsatın geçmesini beklemek. Proleterler nerede yönetime gelseler Noske kana susamış serserileri hemen oraya gönderiyor. Berlin, Bremen, Wilhelmshaven, Cuxhaven, Rhineland-Westphalia, Gotha, Erfurt, Hale, Düsseldorf; tüm bunlar Noske yandaşlarının Alman proletaryasını kanlı bir biçimde durdurdukları yerler.” Aynı bildiri işçiler provokasyonlara karşı da uyarılıyordu; “Tam bir disiplin. Tam bir özen. Kusursuz bir düzen. Ama aynı zamanda çelik bir irade! Dünyanın yazgısı sizin ellerinizde” (Kaybedilmiş Devrim-143)

3 Mart akşamı grev bir anda polisin müdahalesi ile çatışmaya dönüştü. 4 Mart'ta Freikops bildikleri yeniden Berlin'e girdi. Ve grevci-lerdeki öfke yeniden ayaklanmaya dönüştü. Freikops bildiklerinin hedefi Ocak'ta tarafsızlığını ilan eden Marine Tümeni idi. Marine Tümeni ellerindeki silahların bir bölümünü halka dağıtarak hükümet birlikleri ile çatışmaya girdi. Tümen polis karargahlarının bir çoğunu işgal etti. Devrimi ileri taşıması gerektiği bir anda, Komünist Partisi Marina Tümeniyle hükümet güçleri arasındaki çatışmayı bir “çekişme” olarak yorumlayarak tarafsız kaldı. Berlin sosyal demokrat sendika liderleri bu çatışmayı bahane ederek işçilere greve son verme çağrısı yaptı, bu çağrıyla grev sönümlenmeye başladı. Bunu fırsat bilen Freikops harekete geçerek, toplar ve uçaklarla işçi mahallelerini bombaladı. Bombardımanlarda 2 bini aşkın işçi ve asker öldürüldü, 20 bin kişi yaralandı. Çatışmalarda ölenler arasında Komünist parti lideri Leo Jogiches de vardı.

Berlin'deki ayaklanma ezilmişti ancak Almanya'nın değişik kentlerinde hala işçi ve asker konseyleri güçlerini koruyordu. Berlin'de ayaklanmanın bastırılmasının ardından yapılan ulusal meclis seçimleri konseylere son vermenin en önemli adımı oldu. İşçi ve askerlere karşı estirilen terörün ardından yapılan Meclis seçimlerinde önemli bir üstünlük elde eden SDP, burjuva partileriyle bir koalisyon hükümeti kurdu. Savunma Bakanlığına getirilen Noske, 19 Ocak'ta asker konseylerini yok eden subaylara eski yetkilerini geri veren bir kararname çıkardı. Hükümetin bir sonraki adımı Berlin'de olduğu gibi, Freikops birliklerini işçi ve asker konseylerinin denetimindeki bölgelere gönder-

mek oldu. İlk hedef Komünistler ve sol USPD'nin güçlü olduğu Bremen'di. Kasım devriminin ardından Bremen'de işçi ve asker konseyleri kentin kontrolünü ele geçirmişti. Bremen Konseyi, Ulusal Meclis seçimlerine karşı çıkararak, proletarya diktatörlüğünden yana tavır aldı. 6 Ocak'ta yapılan konsey seçimlerinde USDP ve KPD ittifakı (USDP-64, Komünistler 62 oy aldı) üstünlüğü ele geçirdi. 10 Ocak'ta yapılan Konsey toplantısında Bremen de 5 bağımsız 4 komünistten oluşan Bremen Halk Komiserleri Konseyi kuruldu. Halk ordusunun kurulduğu ilan edildi ve eski ordu mensuplarının silahlarını teslim etmeleri emredildi. Konsey içinde ilk görüş ayrılığı Ulusal Meclis seçimleriyle ilgili yaşandı; bağımsızlar (UDSP) Berlin'de yaptıklarını yaptılar, geri adım atarak ulusal meclis seçimlerinin yapılması lehine oy kullandılar. Böylece konsey kendi varlığına ağır bir darbe indirdi. Bu darbeyi ikincisi izledi. Freikops birlikleri 3 Şubatta Bremen'e girdi. Berlin'de yaşananların bir benzeri yaşandı, USDP hükümet güçleriyle müzakereye oturdu. FreiKorp Birlikleriyle silahlı işçiler arasında çetin çatışmalar oldu, çatışmalarda onlarca işçi öldürüldü, kurşuna dizildi. Hamburg'dan beklenen yardım gelmeyince Bremen Konsey Hükümeti yıkıldı. Yerine SDP'nin hakim olduğu yeni bir hükümet kuruldu. Ancak buna rağmen Bremen'deki konsey hareketi varlığını korudu. Tutuklanan işçilerin salıverilmesi talebiyle Nisan 1919'da işçiler genel grev kararı aldı. Hükümet grevi bastırmak için yeniden askeri güç kullandı, işçilerin üzerine ateş açıldı, kitlesel tutuklamalar yapıldı, askeri mahkemelerde yargılanan işçiler 15 yıla varan hapis cezalarına çaptırıldı.

Konsey hareketi Almanya'nın diğer bölgelerinde; maden, çelik fabrikaları ve büyük tekellerin bulunduğu, sanayinin en fazla gelişmiş olduğu, Ruhr bölgesi, solun en güçlü olduğu Hamburg'da, Orta Almanya, Saksonya eyaletinde (Leipzig, Dresden, Chemnitz, Gotha, Erfurt vb.) benzer şekilde gelişti. Konseyler SDP ihaneti ve Freikops birliklerinin saldırısı ile ezildi.

Kasım devrimi sırasında belki de en beklenmeyen olay, Almanya'nın en tutucu eyaleti olan Bavyera'da konsey hareketinin ortaya çıkmasıydı. Bavyera'da konseylerin oluşumu 7 Kasım'da grev hareketi başladı. Bavyera'da konseyler diğer Alman kentlerindeki kilerden farklı olarak sosyal demokrat partilerin işçileri atamasıyla oluşturuldu. USPD liderlerinden Eisner silahlı askerler, deniz erleri ve işçileri arkasına alarak "Özgür Bavyera Devleti'nin kurulduğunu ilan etti. Yayınladığı ilk bil-

diride, parlamentonun toplanması çağrısını yaptı. Yapılan parlamento seçimlerinde temsil ettiği parti USDP en az oy alan parti oldu, ama buna rağmen seçimlerde en çok oyu alan SDP ile kurulan hükümetteki yerini korudu. Eisner 21 Şubat'ta yolda yürürken uğradığı bir suikastla öldürüldü. İşçiler buna genel grevle karşılık verdiler. Silahlı işçi grupları parlamento binasını işgal ettiler, milletvekilleri korkuyla şehri terk etti. İktidar bir anda SDP'nin etkin olduğu Bavyera İşçi ve Asker Konseyleri Merkez Komitesi'nin elinde kaldı. Konseyler Merkez Komitesi'nde yapılan oylamada konseylerin hükümet olma önerisi, 23'e karşı 70 oyla reddedildi ve "koşullar elverdiğinde iktidarın parlamentoya bırakılması" kararı alındı. Seçimlerin ardından SDP ve USDP'nin yer aldığı sosyal demokrat bir hükümet kuruldu. Hükümetin kurulması hiçbir şeyi değiştirmede, eski düzen olduğu gibi sürüyordu. Halkın hükümete karşı artan öfkesi 7 Nisan 1919'da Münih sokaklarına taştı. SDP, USDP anarşistler ve komünistlerin temsilcilerinin katıldığı İşçi ve Asker Konseyleri toplantısında, işçiler SDP, USDP ve KPD'den oluşacak bir işçi hükümet kurulması gündeme getirdiler. KPD temsilcisi Levine bu öneriyi, gerçek bir işçi hükümeti ancak işçilerin seçtiği konseyler temelinde kurulabilir diyerek reddetti. Toplantı beklenmedik bir şekilde, "Bavyera Sosyalist Cumhuriyeti"nin ilan edilmesiyle sonuçlandı. Levine ilan edilen sosyalist cumhuriyeti "Sözde Sovyet Cumhuriyeti" olarak nitelendirdi. Sosyalist Cumhuriyetin ilanından 6 gün sonra 13 Nisan'da Cumhuriyetçi Güvenlik Güçleri adlı askeri birlik harekete geçerek "Devrimci Konseyin" yıkıldığını ilan etti. Komünist Parti darbeye karşı işçileri harekete geçmeye, devrimi savunmak için fabrikalarda devrimci işyerleri konseyleri kurmaya ve genel greve çağırdı. İşçiler bu çağrıya uyarak grevi başlattılar. Komünist Parti işçiler içerisinde ciddi bir desteğe sahip olmaya başladı. Darbeyi önleyen işçiler Komünist Parti sorumlusu Levine'den Bavyera Sosyalist Cumhuriyeti'nin başına geçmesini talep ettiler. Yeni kurulan Bavyera Sosyalist Cumhuriyeti silahlanmış işçilere ve fabrikalarda seçilmiş işçi konseylerine dayanıyordu. Karşıdevrim hızla silahsızlandırıldı, burjuva basın yasaklandı, kamulaştırmalara girişildi, sokaklar silahlı işçiler tarafından denetime alındı.

13 Şubat gerici darbesi sırasında Münih'i terk edip kaçan sabık SDP hükümet başkanı Hoffmann önce yeni konsey iktidarına karşı halkı ayaklanmaya çağırdı. "*Rus terörü, yabancı unsurları kullanarak Mü-*

nih'te kan kusturuyor. Bu utanç verici durumun bir gün daha, hatta bir saat daha devam etmesine izin verilemez. ... Bavyera dağlarının, ovalarının, ormanlarının insanları, tek bir yumruk olarak birleşin ve ayağa kalkın! Herkes silahını alıp toplanma merkezine koysun!” (age-177)

Bu karşı devrimci hamle sonuç vermeyince, Hoffmann, savunma bakanı Noske'den Freikops birliklerini Bavyera'ya göndermesini talep etti. Freikops birlikleri 1 Mayıs'ta Münih'e girdi. İki gün süren direnişte 600'den fazla işçi öldü. İşçiler tutuklandı, kurşuna dizildi. Levine mahkemede yaptığı konuşmada karşı devrimi yargıladı. Çıkarıldığı mahkemede karşı devrim ile SDP arasındaki ilişkiyi ortaya serdi. Yargılanma sonucunda kurşuna dizildi. Levine Alman devriminde yaşananları şöyle özetledi; “Sosyal demokratlar başlatıyorlar, ardından kaçıyor ve bize ihanet ediyorlar; Bağımsızlar gelip yanımızda yer alıyorlar, sonra bizi yarı yolda bırakıp gidiyorlar ve duvar dibinde kurşuna dizilenler hep komünistler oluyor. Biz komünistler her an ölümle iç içe yaşayan insanlarız. Bunun çok iyi farkındayım.” (age-182)

1919 yılının başından yaz sonuna kadar Freikops birlikleri (Bu birlikler gelecekte Hitler rejiminin en sadık taraftarları olacaklardı) Almanya'yı baştan başa geçerek her yerde işçi konseylerini ezdi, binlerce işçi öldürüldü, tutuklandı ve hapsedildi. Bu süreçte, karşı devrimin temel hareket ettirici gücü SDP'ydı. Ulusal Meclis seçimleriyle konseyleri etkisizleştiren, dağılmış orduyu yeniden toparlayarak (Freikops) konseyleri ezen de oydu. 1919 yazında Almanya kısmi bir istikrara kavuşmuş gibiydi, işçi konseyleri tasfiye edilmiş, işçiler silahsızlandırılmış, karşı devrim silahlandırılmış, Freikops birlikleri tüm Almanya'ya egemen olmuştu.

İki Ülke, İki Devrim, Zafer ve Yenilgi

1917'de zafere ulaşan Rus devrimi dünya devriminin ilk sözüydü; beklenti bu devrimin Alman devrimi ile tamamlanması ve dünya devrimine büyümesiydi. Ama tarih başka bir yol izledi, Alman devriminin yenilgisi, hem dünya devriminin gelişimini hem de Sovyet devriminin ilerleyişini önemli ölçüde etkiledi.

Rusya'da devrimi zafere taşıyan ve Alman devriminin yenilgisine yol açan nedenler neydi? Bu sorunun yanıtını bulmak için önce bu iki ülkenin, Rusya ve Almanya'nın o günkü koşullardaki ekonomik ve siyasal durumuna bir göz atmak gerekiyor. 1800'lerin son çeyreğinde

ve 1900'lerin başında Almanya, hızlı bir ekonomik gelişme göstererek Avrupa'da İngiltere'den sonra kapitalizmin en fazla geliştiği ülkeydi. 1900'lerin ilk çeyreğinde yakaladığı yüksek gelişme hızı ile Avrupa pazarında İngiltere ile rekabet edebilecek olanağı yakalamıştı ve güçlü bir emperyalist iştaha sahipti. Almanya'da kapitalizmin bu hızlı gelişmesine bağlı olarak Alman işçi sınıfı da gelişimini sürdürdü. 1900'ların başına gelindiğinde güçlü bir sendikal harekete sahipti ve örgütlenme özgürlüğü ve genel oy hakkını elde etmişti. Çarlık yönetimi altında, feodal yapının ağır bastığı, Avrupa geriliğinin merkezi olan Rusya'da ise kapitalizm, düşük bir hızla geliyordu. Almanya ne ölçüde bir işçi ülkesi idiyse, Rusya da o ölçüde bir köylü ülkesiydi. Almanya'yla kıyaslandığında Rus işçi sınıfının hem kültür düzeyi hem de örgütlenme düzeyi son derece düşüktü. En küçük hak ve özgürlük talepleri Çarlık despotizmi tarafından eziliyordu. Sendikal örgütlenme özgürlüğü ise ancak çarlığın izin verdiği ölçüde vardı.

Alman Sosyal Demokrat Partisi Rusya'da Bolşeviklerin sahip olmadığı birçok olanağa sahipti. Devrim öncesinde üye sayısı 1 milyona, seçmen sayısı 4,5 milyonu ulaşmıştı, Alman parlamentosunda ikinci büyük parti durumundaydı. Almanya'nın en büyük sendikaları partinin yönetimindeydi, kendine ait gençlik, kadın örgütleri, kooperatifler, spor ve müzik grupları vardı, kısaca toplumsal alanın hemen tümünde örgütlüydü. Avrupa'nın en büyük ve en otoriter işçi örgüdü.

Sovyet ve Alman devrimlerini inceleyen pek çok tarihçi, Alman devrimini Almanya'nın Şubat'ı olarak nitelendirdiler. Gerçekten, içerik olarak değilse de biçim olarak her iki devrim önemli benzerlikler içeriyor. Her iki devrim de, kapitalizmin genel krizi ve emperyalist savaşın büyüdüğü acılar ortamında, kendiliğinden bir tarzda patlak verdi. Her iki devrim de grevden, genel greve, sokak gösterilerden, ayaklanmaya doğru bir yol izledi. Almanya'da ortaya çıkan işçi ve asker konseyleri Rusya'da 1917 Şubatında ortaya çıkan İşçi Köylü ve Asker Sovyetlerin bir muadili gibiydi. Her iki devrimde de sokakta egemen olan işçi ve askerlerdi. Üstelik İşçi ve Asker Konseyleri Rusya'dakiyle kıyaslandığında, Almanya'nın tümünü kapsayan bir yaygınlıktaydı. Almanya'nın en geri bölgesi olarak kabul edilen Bavyera'da bile konseyler hükümeti kurulmuştu. Benzerliğin diğer bir boyutu da her iki ülke de sokakta egemen olan Konseyler ve Sovyetlerin iktidarı kendi rızalarıyla burjuvaziye devretmeleriydi. Rusya'da Sovyetlerde egemen olan Menşevikler ve

Sosyal Devrimciler, iktidar sırasının burjuvazide olduğunu ileri sürerek kendilerine “aşırı muhalefet partisi” rolü biçerken, Almanya’da Konseyler, burjuvazinin yeni gözdesi Sosyal Demokratları iktidara taşıdı.

Bütün bunlar dikkate alındığında, hemen her bakımdan Rusya’dan daha ileri olan Almanya’da devrimin yenilgisinin temel nedeninin, nesnel koşullarda, işçi sınıfının gücü ve etkinliğinde değil, öznel koşullarda, Alman Sosyal Demokrat Partisi’nin sınıf mücadelesi içindeki konumu ve işleviyle bağlantılı olduğu açıkça görülür.

1869’da kurulan SDPD kısa sürede işçi sınıfı içinde büyüyen bir güç haline geldi. Bu gelişme 1878’de çıkartılan sosyalistlere karşı yasayla önlenmeye çalışıldı. Sosyalistlere karşı yaşa döneminde parti, varlığını ve mücadelesini illegal olarak sürdürdü. 1890’da sosyalistlere karşı yasa kaldırıldıktan sonra parti işçi sınıfı içerisinde hızla örgütlenmeye başladı, ama aynı dönem, parti içinde anti Marksist görüşlerin boy attığı bir dönem oldu. Parti bir yandan sınıf içerisinde örgütlenip gelişirken, öte yandan da sendikal ve parlamenter alanda elde ettiği başarılarla devrimden uzaklaşarak sistem içine yerleşmeye başladı. Sistemin bir eklentisi haline dönüşme, 1914’te emperyalist savaşın patlak vermesi ve partinin bu savaşta kendi burjuvazisinin yanında saf tutmasıyla son noktaya vardı.

Kasım 1918’de patlak veren devrim, önce kraliyeti yerle bir etti, ardından Almanya’nın her kentinde İşçi ve Asker konseyleri kuruldu, Konseyler Sosyal Demokrat partiyi iktidara taşıdı. Burjuvazi devrimi önleyecek hiçbir olanağa sahip değildi. Eski düzen çökmüş, dağılmış orduda isyanlar başlamıştı. Birçok birlik açıkça devrimin yanında saf tutmuştu. Burjuvazi devrim karşısında çaresizdi. Bu koşullarda SDP sahneye çıktı ve devrimin celladı rolünü üstlendi. Konseyleri ortadan kaldırmak için Meclis seçimlerinin yenilenmesi kararını aldı. Kısa sürede yenilenen seçimlerle konseyler göstermelik kurumlara dönüştürüldü. Ardından oluşturulan özel birliklerle (Freikops) devrim ezildi ve bütün kazanımları yok edildi.

SDP içinde devrimci bir grup olarak varlığını sürdüren Rosa ve yoldaşlarının zamanında harekete geçmemeleri de yenilgiye yol açan faktörlerin bir diğerydi. 1900’ların başında SDP içinde anti Marksist, revizyonist görüşler egemen olmaya başladığında bu eğilime karşı ilk mücadele bayrağını açanlardan biri de Rosa’ydı. Buna rağmen revizyonistlerin partiden temizlenmesi ya da SDP’den ayrılıp devrimci bir

önderliğin oluşturulmasının başlıca engeli de yine Rosa'nın bizzat kendisi, hayatı boyunca bağınazca savunduğu "kitle partisi" saplantısıydı. Bu saplantı 1900-1918 yılları arasında Rosa'nın temsil ettiği devrimci eğilimin hareket tarzını belirledi.

Spartakistbund, emperyalist savaş başladığında savaşa karşı devrimci bir tutum aldığı halde, burjuvazinin yanında saf tutan SDP içinde kalmaya devam etti. 1917 başında SDP'nin şoven kanadından savaş karşıtlığı ile ayrılan Merkezçilerin (Kautskyciler) kurduğu USDP içinde bir grup olarak yer aldılar. Ancak Kasım devrimi başlayıp karşı devrimci rolü ortaya çıktığında UDSP'den ayrılarak 1918 Aralık sonunda Alman Komünist Partisi'ni (KPD) kurdular.

Bu geç kalma, KPD'yi bağımsız devrimci bir stratejik taktik izleme, deneyim kazanma, devrimci hazırlığı örgütleme ve kitleleri etkileme olanağından mahrum bırakmış olsa da, yine de gelişen Alman devrimi için bir umuttu.

Kuruluş kongresi, partinin ideolojik bir birliğe, devrimci bir strateji ve taktiğe ve örgütsel bütünlüğe ulaşamadığını göstermişti. Parti, Liebknecht'in devrimci aktif müdahale yönelimi ile Rosa'nın henüz bir kitle partisi olmadıkları, bu yüzden kolayca maceracılığa kayılabileceği endişesi arasında sıkışıp kalmıştı. Rosa'nın endişeleri, partinin devrimci grupları kapsamasına ve gelişmeler karşısında kararsız kalmasına yol açıyordu. Almanya'nın hemen her kentinde işçi ve askerler sokak-tayken ve birçok kentte Konsey hükümetleri kurulurken Rosa, parti kongresinde, sanki bu olanlar yokmuş gibi teori yapmakla meşguldü. Kongrede yaptığı konuşmada Alman devriminin yolunu şöyle çizdi; *"Benim ve partideki en yakın arkadaşlarımla bakış açısına göre ekonomik mücadeleler işçi konseyleri tarafından sürdürülecektir. Ekonomik mücadelelerin doğrultusu ve mücadelenin bu alanının sürekli genişlemesi, işçi konseylerinin elinde olmalıdır. Bu, tüm devlet iktidarının burjuvazinin elinden alınıp adım adım işçi ve asker konseylerine geçmesi için her eyalette, her kentte, her kasabada, her belediyede el ele yürütülen, aşama aşama ilerleyen bir mücadele sorunudur."* *"Spartakist Birlik tüm Almanya'da proleter kitlelerin ezici çoğunluğunun bilinçli, tereddütsüz iradesinin bir ifadesi olmadığı, proletarya Spartakist Birliğin düşüncelerine, amaçlarına ve mücadele yöntemlerine bilinçli bir onay vermediği sürece, asla devlet iktidarını ele geçirmeyecektir."* (Kaybedilmiş Devrim, sh.84-85)

KPD'deki kararsızlık devrim sırasında çarpıcı bir biçimde ortaya çıktı. Liebknecht'in, daha henüz KPD kurulmadan Berlin'de kurulan SDP-USDP ortak hükümetine katılma teklifini reddederek ve hükümeti destekleyeceklerini açıklayarak gösterdiği kararlılığı, KPD, ne kurucu meclis seçimlerine karşı alınacak tavır, ne de 9 Ocak'ta Berlin Polis şefi Eichhron'un görevden alınmasını protesto için düzenlenen barışçı eylemlerde gösteremedi. KPD kuruluş kongresinde Rosa, Konseylerin ölüm fermanı olan kurucu meclis seçimlerine katılmayı savundu. Her ne kadar kongrede seçime katılmama kararı alınmış olsa, da bu karar bağlayıcı olmadı. Karara rağmen parti içinde bir grup seçimlere katılmayı savundu. Bir başka kararsızlık örneği de 10 Ocakta yaşandı. İşçi ve askerler 9 Ocakta Eichhron'un göreve iadesi için sokaklara döküldü. Barışçı gösteri 10 Ocakta ayaklanmaya dönüştü. İşçi ve askerler tren istasyonlarını, SDP binalarını işgal etti. Berlin'deki bu olaylar, 3-4 Temmuz günlerinde Bolşeviklerin düzenlediği barışçı gösterinin silahlı bir ayaklanmaya dönüşmesini andırıyordu. Bolşevikler silahlı ayaklanma kararı almamalarına rağmen kendiliğinden gelişen ayaklanma karşısında kararsızlığa düşmeden silaha sarılan işçilerin ve askerlerin yanında ve önünde mücadeleyi sürdürdüler. KPD ise ayaklanmaya dönüşen barışçı gösteriyi yönetemedi. Ayaklanmacılar boş yere partiden gelecek kararı beklediler, bir türlü beklenen karar gelmeyince ayaklanmacılar geri çekilmek zorunda kaldı. Bu fırsattan yararlanan SDP Freikops birliklerini yeniden Berlin'e gönderdi ve ayaklanma ezildi. Böylece devrimin bu ilk dalgası yenilgi ile sonuçlandı.

Kutsal İttifak

1919 yılı başında sınıf savaşımı dünya proletaryasıyla dünya burjuvazisi arasında fiili bir savaşa dönüşmüştü. Zafere ulaşan Ekim Devriminin etkisiyle Avrupa bir devrimci dalganın içine girdi. 1918 yılı başında Macaristan'da başlayan grev ve sovyet (konsey) dalgası Macaristan, Avusturya, İtalya, Belçika, Fransa ve Almanya'yı kapsayarak İngiltere'ye kadar yayıldı. 1918 Kasımında Alman devrimi patlak verdi, Almanya'nın hemen bütün eyaletlerinde konsey hükümetleri kuruldu. Bunu 1919 Mayısında Macar devrimi izledi.

Polonya'da önce Almanların desteği, sonra İngiliz ve Fransızların desteğiyle burjuvazi iktidarı ele geçirdi. Finlandiya Sovyeti Alman ordusunun işgali ile yenildi. Ukrayna'da Almanların işgali altındaki bir

burjuva hükümeti, Rada kuruldu. Gürcistan'da Menşevikler Alman desteği ile iktidarı ele geçirdiler. Macar Sovyet cumhuriyeti Antant destekli Romen ordusunun ülkeyi istilasıyla yenildi. Burjuvazinin çaresizlik içinde izlediği Alman devrimi, Alman sosyal demokrasinin karşı devrimci saldırısıyla yenildi. Emperyalist savaşta Almanya'yı dize getiren İngiltere ve Fransa, söz konusu devrim olunca Alman burjuvazisi ve SDP'ye cömertçe yardımlarını esirgemedi.

Sovyet Rusya ise, emperyalist savaşta birbirini boğazlayan Almanya, İngiltere, Fransa, Japonya ve ABD tarafından kuşatma altına alındı. İçerde ise, Sovyetlere karşı, emperyalist devletlerin para ve cephaneye yardımıyla bütün karşı devrimci güçler (Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler, Kadetler ve beyaz ordular) eşgüdümlü hale getirilerek güçlü bir iç savaş örgütlendi. Kısaca dünya proletaryası hemen her ülkede burjuvazi ve sosyal demokrasinin işbirliği ile oluşan kutsal bir ittifakla karşı karşıdaydı. Bu ittifakın politik ve ideolojik gücünü Avrupa sosyal demokrasisi oluşturuyordu. Bolşevizm dünya işçi sınıfının strateji taktiği haline geldiği ölçüde burjuva ve sosyal demokrasiden oluşan bu kutsal ittifakın ana hedefi de Bolşevizm oldu.

Bolşevizme karşı kutsal ittifakın oluşması ilk değildi. 1900'lerin başında Alman sosyal demokrasi içerisinde başlayan revizyonist akım bütün Avrupa sosyal demokrat hareketine yayılarak uluslararası bir nitelik kazandığında (Almanya'da Bernsteincilik, Fransa'da Bakanlıkçılık, İngiltere'de Fabianlık, Tradeunionculuk, Rusya'da Ekonomizm ve Menşevizm) bu akıma karşı Marksizm'in devrimci özünü savunarak mücadele eden tek güç Bolşeviklerdi. Bolşevizmle Avrupa sosyal demokrasisi arasındaki ideolojik, politik ve örgütsel alandaki kapışma, bu mücadele ile başladı ve keskinleşerek sürdü.

RSDİP'in II. kongresinde Menşevik ve Bolşevik bölünmesi ortaya çıktığında Avrupa'nın bütün sosyal demokratları Menşevizm'in yanında saf tuttu. RSDİP'nin ağır topları Lenin ve Bolşeviklere karşı salvo atışı başlattılar. Plekhanov, daha önce desteklemesine rağmen, "Ne Yapmalı" için "daha ilk okuduğunda doğru bulmadığını" sezdiğini açıkladı. Lenin'i "sekte bir kast" yaratmakla, "Bonapartizmi uygulamakla", Martov; Lenin'i "partide sıkıyönetim ilan etmekle" suçladı. Troçki; Lenin'e, yöntemlerini "Jakobenlerin uzlaşmazlığının soluk bir karikatürüne" benzeterek saldırdı ve "Parti'nin yerini parti örgütünün, parti örgütünün yerini merkez komitesinin ve nihayet merkez komitesi-

nin yerini diktatörün alacağı” bir durumun ortaya çıkacağını savundu. Vera Zasuliç ise, Lenin’in parti anlayışının XIV Louis’in devlet anlayışı ile aynı olduğunu yazdı.

Bu koroya Alman sosyal Demokrat Partisi’nin (SDPD) tanınmış önderleri Kautsky, Bebel ve Rosa Menşevik saflarda yerini alarak katıldı. “Kautsky, Lenin’in Bolşevik görüşü savunan bir makalesini Neue Zeit’te yayınlamayı reddetmekle kalmadı, aynı zamanda Lenin’in tutumunu açıkça yeren bir mektubu yayınlanması için Menşevik Iskra’ya yolladı. Lenin’e en şiddetli saldırı Rosa’dan geldi. Rosa, Lenin’in “aşırı merkezizetçiliğini” bürokratik olmakla, demokratik olmamakla suçladı. Lenin’i “baş aşağı durduğu halde kendini tarihin en güçlü yeni hakimi” olarak ilan eden “şimdi Rus devrimcisinin ‘egosu’ biçiminde yeniden canlanan, Rus mutlakizetçiliği tarafından ezilmiş ve parçalanmış bir ‘ego’” olarak nitelendirdi. (E.H.Carr, Bolşevik Devrimi Metis Yay. s. 43)

RSDİP’deki bu bölünme II. Enternasyonal sekretaryası Uluslararası Sosyalist Büro’nun (USB) gündemine alındı. USB bölünmeye yol açan nedenlerin önemsiz olduğunu belirterek bölünmenin giderilmesi için iki tarafın temsilcilerinden oluşan bir konferans yapılması kararını aldı. USB’nin aldığı bu karar 1905 devrimi nedeniyle uygulanamadı. Devrim iki tarafı fiili olarak birbirine yakınlaştırarak yeni bir birlik süreci yarattı.

1905 devrimi patlak verdiğinde Avrupa sosyal demokrasisi bu devrimi, ve devrimin ortaya çıkardığı Sovyetleri yere göre sığdıramadı. Ancak işçiler Bolşevikleri izlemeye başlayıp silahlı ayaklanmaya girişince sosyal demokrat harekette Bolşeviklere karşı bir kampanya örgütlendi. Bolşevikler maceracılıkla suçlandı. Devrim’in yenilgisinden sonra yaşanan gericilik döneminde de Avrupa sosyal demokrasisi, maddi ve manevi yardımı ile Menşevizmin yanında yer aldı.

Rusya’da devrimci dalganın yeniden yükselmeye başladığı 1912’de Bolşevikler, partiyi gericilik yıllarında (1908-1912) içinde bulunduğu dağınıklıktan çıkarmak için bütün partiye, Prag’da bir konferans düzenlenmesi çağrısı yaptılar. RSDİP içindeki diğer fraksiyonların bu çağrıyı reddetmeleriyle, konferans fiilen Bolşeviklerin konferansı olarak gerçekleşti. Bu konferansta parti, fraksiyonlardan arındırılarak yeniden örgütlendi. RSDİP içindeki diğer fraksiyonlar, Bolşevik konferansa 1912 Ağustosunda ortak bir konferans düzenleyerek karşılık verdiler.

Plekhanov grubu dışında bütün tasfiyeci grupların katıldığı ve organizatörlüğünü Troçki'nin yaptığı konferans Rus devrim tarihine “Ağustos bloku” olarak geçti. İdeolojik hiçbir ilkeye dayanmayan, tümüyle Bolşevik karşıtlığı üzerine toplanan bu konferans, beklendiği gibi, kısa sürede dağıldı. Konferansın dağılmasından sonra tasfiyeci gruplar ve Rosa Luxemburg'un Tyszka grubu (Polonya Sosyal Demokrat Partisindeki gruplardan biri) bir araya gelerek, RSDİP'in durumunu görüşmek, Lenincilerin “bölücü” çabalarının önüne geçmek ve tüm fraksiyonları yeniden bir araya getirmek amacıyla Uluslararası Sosyalist Büro'ya (USB) başvurdu. Başvuru Kautsky'nin raportörlüğünde Aralık 1913'de USB'nin Londra toplantısında görüşüldü. Parti içindeki ayrılıkların üzerinin örtüldüğü toplantıda Kautsky, açıkça tasfiyeci grupların yanında yer aldı. Toplantı sonunda RSDİP'in programını kabul eden tüm grupların USB tarafından tanınması, Bolşevik temsilcinin muhalefetine rağmen kabul edildi. USB bu karara dayanarak Rusya'daki tüm sosyal demokrat grupları 1914 Temmuzunda Brüksel'de yapılacak “birlik” toplantısına katılmaya çağırdı. Brüksel toplantısında, Bolşevik ve Letonya temsilcilerinin katılmadığı oylamada birlik için genel bir parti kongresi yapılması kararı alındı. Bolşevik partiyi fiilen yok etmeye yönelik bu karar paylaşım savaşının başlamasıyla uygulanamadı.

1914'te paylaşım savaşı başladığında, içlerindeki küçük gruplar hariç, Rusya ve Avrupa sosyal demokrasisi ana gövdesiyle kendi burjuvalarının yanında saf tuttu. Bolşeviklerin emperyalist savaşa karşı iç savaş ve kendi burjuvazisinin yenilgisi şiarı delilik olarak nitelendirildi. Savaşın sonuna doğru Rusya'da 1917 Şubat devrimi patlak verdiğinde ve iktidar burjuvaziye geçtiğinde bu olması gereken olarak görüldü. Tıpkı 1905 devrimi gibi Şubat devrimi de hararetle karşılandı. Bolşeviklerin bütün iktidar Sovyetlere şiarıyla sosyalist devrim çağrısı maccracılık olarak nitelendirildi. Çünkü onlara göre sosyalist devrim ancak kapitalizmin geliştiği Avrupa'da olabilirdi. Rusya bu devrime kadar beklemeliydi. 1917 Ekiminde sosyalist devrim zafer kazandığında, Kautsky bu devrime birkaç ay ömür biçerek “prematüre bir doğum” olarak nitelendirdi. Devrim Avrupa'ya yayılmaya başlayınca burjuvaziyle birlikte Avrupa sosyal demokrasisi de paniğe kapıldı. Dünya devrimini boğmak, Ekim devrimi ve Bolşevizm'i karalamak, gözden düşürmek için saldırıya geçtiler. Bu saldırının ideolojik boyutunun liderliğini Kautsky ve Vandelvele üstlendi.

Kautsky, 1918’de yazdığı “Proletarya Diktatörlüğü” broşüründe doğrudan Ekim Devrimi ve Bolşevikleri hedef aldı. Sosyal demokrat hareketin iki temel akıma bölündüğünü, bu iki akım arasındaki karşıtlığın iki ayrı yöntem, demokrasi ve diktatörlük yöntemi arasındaki karşıtlık olduğunu belirtti. Kautsky bu orijinal tezini diktatörlük ve demokrasi kelimeleri üzerinden bir oyununa başvurarak açıklamaya çalıştı. Kautsky tam bir burjuva ideolog gibi hareket ederek, kelime anlamıyla demokrasiyi halkın çoğunluğunun genel oy hakkına dayanan bir yönetim biçimi, diktatörlüğün ise bunun karşıtı olduğunu, “*Kelime anlamıyla ele alındığında bu kelime (diktatörlük kastediliyor-y), demokrasinin ortadan kaldırılmasını işaret etmektedir. Ancak yine kelime anlamıyla ele alındığında, hiçbir yasayla sınırlandırılmayan, tek bir kişinin egemenliği anlamına*” geldiğini ileri sürdü. (Karl Kautsky –Proletarya Diktatörlüğü- Yazılama sh. 41)

Böylece Kautsky, demokrasi ve diktatörlük sorununu sınıf iktidarı sorunundan kopartarak bir devlet biçimi olarak değil, bir yönetim sorununa indirgedi. Bu görüşünü ispatlamak için de Marksizm’in temel kavramlarından biri olan proletarya diktatörlüğünü sorgulama altına aldı.

Kautsky sınıf mücadelesi tarihindeki her dönem gibi kendi dönemliğini haklı çıkarmak için, boşuna bir çabayla, Marks’ın proletarya diktatörlüğü hakkındaki görüşlerini çarpıtmaya girişti. Marks’ın bu terimi “*bir kez kullandığını*”, “*diktatörlükten ne anladığını tam olarak belirtmediğini*”, “*proletarya diktatörlüğü ifadesi, yani tek bir kişinin diktatörlüğü değil, bir sınıfın diktatörlüğü, Marks’ın kelime anlamıyla diktatörlüğü düşündüğü çıkarsamasını dışladığını*”, (42) Gotha programının eleştirisindeki proletarya diktatörlüğü ile ilgili bölümü nakle ederek Marks’ın bir hükümet biçiminden değil, her yerde ortaya çıkması gereken bir koşuldan bahsettiğini ileri sürdü. Proletarya diktatörlüğünün bir devlet biçimi değil de bir hükümet biçimi olduğunu söyleyerek, “*Bir hükümet biçimi olarak diktatörlükten bahsederken bir sınıfın diktatörlüğünü kastetmeyiz, Çünkü daha önce de belirtildiği gibi, bir sınıf yalnızca egemen olabilir, hükümet edemez. Diktatörlük ile yalnızca bir egemenlik durumuna değil de, bir hükümet biçimine işaret edeceksek, bu durumda diktatörlük, tek bir kişinin, bir örgütün diktatörlüğü, proletaryanın değil, ancak bir proleter partinin diktatörlüğü anlamına gelir. Bu durumda, proletaryanın çeşitli partilere bölünmüş olmasından*

kaynaklı olarak sorun hemen karmaşıklaşır. Bu durumda, bu partilerden birinin diktatörlüğü artık proletarya diktatörlüğü anlamına değil, proletaryanın bir bölümünün kalanı üzerindeki diktatörlüğü anlamına gelir”(43)

Kautsky'nin bu görüşü, tam da proletarya diktatörlüğünü proletaryanın bir kesiminin diğer kesim üzerine bir diktatör olduğunu ileri süren Blankistlerin tezinin bir tekrarıdır.

Kautsky'nin, bir kez kullandığını ileri sürdüğü proletarya diktatörlüğü ile ilgili Marks, işçi sınıfının burjuva devlet mekanizmasını ele geçirerek kendi yararına kullanamayacağını, bu mekanizmayı parçalamadan iktidarını koruyamayacağını ve kendi devlet mekanizmasını kurmadan yoluna devam edemeyeceğini, 1848 devrim deneyimlerinden hareketle ortaya koymuştu. Komün Marks'ın bu tespitlerini doğrulamakla kalmadı, proletarya diktatörlüğünün somut bir biçimini de yarattı. Bu yüzden Marks proletarya diktatörlüğünü Komünün varlığının özü olarak nitelendirdi. Marks proletarya diktatörlüğünün kendi adıyla anılan teori içindeki merkezi yerini 5 mart 1852'de J.Waydemeyer'e yazdığı mektupta şöyle betimledi. *“Ve şimdi bana gelirsek, modern toplumda sınıfların varlığı ya da bunlar arasındaki mücadeleyi keşfetme onuru, haliyle bana ait değildir. Benden çok daha önce burjuva tarihçileri, bu sınıf savaşımının tarihsel gelişimini, burjuva iktisatçıları da sınıfların ekonomik yapısını açıkça anlatmışlardır. Benim yeni olarak tanıtladığım şey: 1) sınıfların varlığının ancak üretimin gelişmesindeki belirli tarihi aşamalar ile sıkı ilişki içerisinde bulunduğu 2) sınıf mücadelesinin zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne varacağı, 3) bu diktatörlüğün kendisinin de sadece, bütün sınıfların ortadan kalkmasına ve sınıfsız topluma geçişten ibaret bulunduğu gerçeğidir.”* (Marks,Engels –Seçme Yazışmalar Sol Yay. Sh.75)

Kautsky'nin Marksizm'e karşı devlet ve proletarya diktatörlüğü üzerinden başlattığı saldırının devrimi ve devrimci partiyi kapsamaması olanaksızdı. Öyle de oldu. Kautsky, Marks 'ın 1872'de Enternasyonal'in Lahey kongresinde yaptığı konuşmayı çarpıtıp, kendine kalkan yaparak, kapitalizmin genel oya dayanarak, barışçı yoldan, yerini sosyalizme, bırakabileceğini *“proletaryanın toplumsal devriminin, burjuvazinininkinden oldukça farklı biçimler alacağını ve demokrasinin kurulduğu her yerde onun fiziksel güç yerine barışçıl, ekonomik, hukuksal ve ahlaki araçlarla gerçekleştirilmenin mümkün olacağını öngörüyorum”*

(38) diyerek savundu.

Marks söz konusu kongrede yaptığı konuşmada işçi sınıfının iktidarı ele geçirme hedefine varma yollarının her ülkede aynı olmayabileceğini söyledi; “*Çeşitli ülkelerin kurumlarının, alışkanlıklarının ve geleneklerinin dikkate alınması gerektiğini biliyoruz; ve işçi sınıfının hedefine barışçı yollarla varabileceği Amerika, İngiltere -ve eğer kurumlarımızı daha iyi bilseydin Hollanda’yı da bunlara eklerdim- gibi ülkeler olduğunu yadsımıyoruz. Eğer bu doğruysa, Kıta ülkelerinin çoğunda devrimlerimizin manivelasının zor olması gerektiğini de kabul etmeliyiz; emeğin egemenliğini kurmak için günün birinde başvurmak zorunda kalacağımız şey zordur.*” (Marks- Engels Seçme Yapıtlar-II-, Sol yay. Sh-350)

Marks’ın henüz kapitalizmin emperyalist aşamaya ulaşmadığı 1872’de İngiltere ve Amerika’da, güçlü bir ordu ve bürokrasi olmayışına dayandırdığı barışçı geçiş olasılığını, Kautsky, kapitalizmin emperyalizm döneminde, üstelik Ekim devriminin dünya devrimine büyüdüğü, Almanya’da ve Avrupa’nın hemen her yerinde burjuvaziyle proletaryanın karşı karşıya geldiği bir dönemde savunarak, burjuvaziye unutulmaz bir hizmet sunmuştur. Kautsky, ayrıca burjuvazinin tümünden devrimin karşısında yer almayacağını, Amerika ve İngiltere’yi kastederek “*Kuşkusuz yukarıda, adı geçen ülkelerin egemen sınıfları içinde, proletaryaya karşı güç kullanma eğilimi artan kesimler bulunmaktadır. Ancak bunların yanında, proletaryanın artan gücü sayesinde, saygı duyarak ve ödülleri vererek proletaryayı iyi durumda tutma isteği uyanan başka kesimlerde bulunmaktadır. ... Egemen sınıfların kitlelere saygı duymaya zorlandığı demokratik bir cumhuriyette, böyle bir toplumda, geçişin alacağı biçimler hiç kuşkusuz, zor yoluyla yönetme ve kitleleri kontrol altında tutmaya alışmış bir askeri despotizmin olduğu devletten farklı*” olacağını belirtti. (21) Böylece Kautsky’nin iyi- kötü, ya da faşist- faşist olmayan burjuvazi kavramının da ilk mucidi olduğunu öğrenmiş oluyoruz.

Kautsky, Alman burjuvazisinin parti yönetimine sunduğu ekonomik ve sosyal ayrıcalıklardan kopamadığı için devrimci örgütü, illegal mücadeleleri “*Kitleler gizlice örgütlenemez ve hepsinden önce gizli bir örgüt demokratik olamaz*” (27) diyerek reddetti. “*Demokrasi olmadan hiçbir şeyin yapılamayacağını*”, (39) “*Bir devlet bir yandan ne kadar kapitalist ve diğer yandan ne kadar demokratik ise, sosyalizme o ka-*

dar yakın”(73) olduğunu ileri süren Kautsky'nin bu tespitleri doğru olsaydı, devrimin Rusya'da değil de Rusya'dan daha gelişmiş bir kapitalizme ve Bolşeviklerden çok daha güçlü bir sınıf desteğine sahip olan Almanya'da olması gerekirdi. Kautsky, burjuva demokrasisinin büyümlü kavramlarına (genel oy, legalite, demokratik kazanımlar vb.) kendini o kadar kaptırmıştır ki, burjuva demokrasisinden yararlanma adı altında işçi sınıfını burjuva demokrasisine mahkûm ediyor. İşçi sınıfının burjuvaziye karşı mücadele ederek elde ettiği kazanımlara dayanarak, devrimci mücadeleyi geliştirmesi başka bir şey, burjuva demokrasisine tabi olmak başka bir şeydir. Üstelik sosyalistlere karşı yasa döneminde (1878-1890) illegal mücadele yürütmek zorunda kalan bir partinin başındaki kişi bunları söylüyorsa, bu, kelimenin tam anlamıyla bir dönekliliktir.

Kautsky'nin asıl hedefi, 1918'de dünya proletaryasının strateji ve taktik haline gelen Ekim Devrimi ve Bolşevik teori ve pratiğiydi. Çünkü, Bolşevik strateji ve taktik, Alman sosyal demokrasinin de bir parçası haline geldiği kapitalist dünyayı tehdit ediyordu. Kautsky bu fırtınanın önüne geçebilmek için bütün hünerini kullanarak Ekim devrimine ve Bolşevizm'e savaş açtı.

Kautsky Sovyet Devrimini yere serebilmek için önce Paris Komünü'nü göklere çıkarttı. Bolşeviklerin iktidarı almasını “*Paris kentinin kontrolünün 1871 yılında proletarya tarafından ele geçirilmesinden çok daha büyük bir olay*” olduğunu “*ancak önemli bir açıdan da Paris Komünü'nün Sovyet Cumhuriyetinden üstün*” olduğunu belirterek, bu üstünlüğü; “*ilki (Paris Komünü kastediliyor-y) proletaryanın tamamının emeği sonucunda olmuştur. Sosyalist hareketin bütün renkleri onda yer almış, hiçbiri geri çekilmemiş hiçbiri dışlanmamıştı. Ancak günümüzde Rusya'yı yöneten sosyalist parti, diğer sosyalist partilere karşı savaşarak iktidara geldi ve otoritesini de diğer sosyalist partileri yürütmeden dışlayarak, hayata geçirmektedir.*” (15) olarak açıkladı. Kautsky'nin Paris Komünü ile ilgili olarak ileri sürdüğü bu görüşler tarihsel gerçeklerle uyuşmuyor; ilkin, Ekim Devrimi'nin proletaryanın emeğinin daha az ürünü olduğunu ileri sürebilmek için ya olayların gelişiminden bihaber olmak, ya da Kautsky gibi bir döneke olmak gerekiyor. İkinci olarak, Paris Komünü'nde sosyalist hareketin bütünün yer aldığı doğru değildir. Bu hareketin bir parçası olan Louis Blanc Versailles'de burjuvazi ile birlikte hareket ediyordu. Üçüncüsü, Kautsky'nin

Komünün Sovyetlere karşı üstünlüğünün koşulu olarak sunduğu (sosyalist hareketin bütün renklerini içinde barındırması) şey, Engels'e göre Komünün yenilgisinin en önemli nedenlerinden biridir.

“Komün kendisini ikiye bölen iki taraf arasındaki, her ikisi de yapılacak işin ne olduğunu bilmeyen Blanki’ciler (çoğunluk) ile Proudhon’cular (azınlık) arasındaki kısır çekişmelerle tükenip gitti. 1871’deki zafer armağanı, 1848 baskınından daha fazla meyve vermedi.” (Marks –Engels, Seçme Mektuplar)

Üstelik, Kautsky’nin diğer sosyalist grupların hükümetten dışlandığı yolundaki açıklamaları gerçeğin açık bir çarpıtılmasıdır. Bolşevik, Menşevik, SD’ler bazı küçük grupların (Bundcular, Enternasyonalistler –Gorki’nin grubu vb.) katıldığı VTsIK Kongresi 25 Ekim’de toplandı. Kongreye katılan 670 delegenin çoğunluğunu Bolşevikler (300 delege) oluşturuyordu, sağ ve sol olmak üzere bölünen SD’lerin delege sayısı 193, Menşeviklerin delege sayısı ise 68 idi. Sağ Sosyalist devrimciler (24 delege) ve Menşevikler “ayaklanmacı bir parti” ile işbirliği yapmayı reddettiklerini söyleyerek Kongre Salonu terk ettiler. Kongre Bolşevikler, sol SD’ler (169 delege) ve diğer küçük grupların birleşimiyle sürdürüldü. Sol SD’ler Halk komiserleri, kuruluna katılmayı reddedince Kongre Bolşeviklerden oluşan Halk Komiserleri Konseyini onayladı. Kongre’de VTsIK’nın yeni Yürütme Kurulu belirlendi. Yeni VTsIK yürütmesinde Bolşevikler 67, Sol SD’ler 29 üye ile temsil edildi, geri kalan 20 üyelik küçük gruplara paylaşıldı.

Tüm Rusya Sovyet kongresini terk eden gruplar, Menşevikler, SD’ler, diğer burjuva ve gerici gruplar Sovyet iktidarına karşı savaşmak üzere “Anayurt Komitesi”ni kurdular. Bu komite karşı devrimin ilk örgütlenmelerinden biriydi. Komite ile bağlantılı olan ve öteden beri Menşevik ve SD’lerin kalesi konumundaki Demiryolu İşçileri Sendikası - ki; bu sendika devrim sırasında Moskova’ya yardım gönderilmesini engellemişti - Bolşevik Parti’ye bir ultimatoma vererek Menşevik ve SD’lerin içinde yer alacağı bir koalisyona hükümetinin kurulmasını, aksi halde genel greve gideceklerini açıkladı. Bolşevikler, başlangıçta Sovyet iktidarını ve Halk Komiserleri Konseyinin aldığı kararları (Barış, Toprak kararnamesi vb.) tanıma koşuluyla bu öneriyi kabul etti. Ancak görüşmelerde Menşevik ve SD’lerin mevcut Sovyet iktidarını tanımaması, kurulacak hükümette çoğunluğun kendilerine verilmesi ve özellikle Lenin’in yeni hükümette yer almamasını koşul olarak ileri

sürmeleri görüşmelerin seyrini değiştirdi, Menşevikler ve SD'lerin bu koşullarının kabul edilmesi Sovyetlerin ölüm fermanının imzalanması anlamına geliyordu. Lenin, Bolşevik partide de sallantılara yol açan (Kamanev ve Zinoyev koalisyon kurulmasında ısrar ederek ,MK'dan istifa ettiler.) bu koşulları bir ultiatom olarak niteleyerek, şöyle yanıtladı: *“Bütün emekçiler sükunet ve kararlılıklarını korumalıdır! Partimiz Sovyetlerin azınlığının bir ultiatomuna, burjuvazinin gözünü yıldırıldığı ve kendi “iyi niyetlerine” rağmen fiiliyatta Kornilovcuların elinde bir kukla olan bir azınlığın ultiatomuna asla boyun eğmeyecektir”* (Seçme eserler .cilt-7- s. 406)

14/27 Kasım tarihinde toplanan Köylü Temsilcileri Olağanüstü Kongresinde de aynı durum yaşandı. 480 delegenin hazır bulunduğu kongrede Menşevikler 33, sol SD'ler 195, sağ SD'ler 65, Bolşevikler 197 delege ile temsil edildi. Kongrenin siyasal önemi, SD'lerin sol kanadıyla Bolşevikler arasında Ekim devriminin hemen başında kurulamayan siyasi ittifakın kurulabilmesiydi. Sol SD'ler Halk Komiserleri Konseyi'nde üç bakanlıkla temsil edildiler. (Tarım, Adalet, Posta-Telgraf). Sol SD'ler ile Bolşevikler arasında kurulan bu ittifak Mart 1918'e kadar sürdü. Sol SD'ler Almanya ile imzalanan, ağır koşullar içeren, Brest-Litovsk anlaşmasını protesto ederek Halk Komiserleri Konseyinden ayrıldılar ve Moskova'da silahlı ayaklanmaya giriştiler Ayaklanma Kızıl birliklerin müdahalesiyle ezildi.

Bütün bu gelişmeler, Kautsky'nin iddiasının tersini kanıtıyor. SD ve Menşevikleri Halk Komiserleri Konseyi ve Sovyetlerden dışlayan Bolşevikler değil, bizzat bu grupların kendi tutumları ve karşı devrimci safa geçmeleri idi.

Kautsky'nin diğer bir çarpıtması da, Komünün genel oyla seçildiği, Rusya'da ise genel oy kuralına uyulmadığıydı. İşçiler Paris'te iktidarı ele aldıklarında burjuvazi Paris'i terk etmiş Versailles'e çekilmişti. Komünün burjuvaziye seçim yasağı koymasının fiili bir anlamı kalmamıştı. Burjuva partiler pratikte seçime katılma ve seçimi manipüle edebilme olanaklarından mahrumdu. Bu koşullarda Paris'te Komün seçimleri iki sınıfın, proletarya ve küçük burjuvazinin katılımıyla gerçekleşti. Sovyet Rusya'da ise Kurucu Meclis 1917 Şubat devriminden sonra kurulan burjuva geçici hükümetten kurtuluşun ve devrimi ilerletmenin bir aracı olarak gündeme gelmişti ve Bolşevikler de dahil bütün partiler tarafından savunuluyordu. Kurucu Meclis seçimleri Geçici

Hükümetin kendine güvensizliği yüzünden sürekli ertelendi ve ancak Ekim devriminden sonra yapılabildi. Yapılan seçimde oyların %58'ini SD'ler, %25'ini Bolşevikler, % 4'ünü Menşevikler ve %13'ünü çeşitli burjuva partiler aldı. Ülke genelinde SD'ler bariz üstünlüğü kazanırken, sanayi bölgelerinde üstünlük Bolşeviklerdeydi. Bu sonuçlar proletaryayı Bolşeviklerin, köylülüğü de SD'lerin temsil ettiği gerçeğini teyit diyordu. Ancak bu tablo eski bir hedefi -geçici hükümetin yerini Kurucu Meclis'in alması - ve eski bir toplumsal ilişkiyi yansıtıyordu. Yeni siyasal durum ve toplumsal ilişki eskisinden taban tabana farklıydı, hem işçi hem de köylü Sovyetlerinde üstünlük Bolşeviklere geçmiş ve Sovyetler sosyalist devrimle iktidarı ele geçirmişti. Kurucu Meclis seçimlerine tek parti olarak katılan SD'ler sağ ve sol olmak üzere ikiye bölünmüştü. Burjuvazi Sovyetlere karşı iç savaşı başlatmış, sağ SD ve Menşevikler hızla karşı devrimci cepheyle bütünleşmekteydi. Şubat'ta birbirini tamamlayan bu iki kurum -Sovyetler ve Kurucu Meclis- Ekimden sonra birbiriyle çatışma halindeydi, biri geçmiş, diğeri bugünü ve geleceği temsil ediyordu. Bu iki kurum arasındaki mücadele kapitalizm ile sosyalizm arasındaki mücadelenin büründüğü somut biçimdi. Bolşevikler açısından bu yeni sınıfsal güç dengesi altında Kurucu Meclisin toplanması halkın isteğinin yerine getirilmesinden başka bir anlam taşımıyordu. Bu koşullarda Kurucu Meclis, karşı devrimin Sovyetlere karşı ileri sürdüğü önemli bir silahtı. Kurucu Meclisin toplanma sürecinin aynı zamanda karşı devrimin örgütlenme süreciyle örtüşmesi de bunu teyit ediyordu.

Bolşevik Parti, halkın istemini dikkate alarak, karşı devrimci faaliyetin bir parçası olarak gündeme getirilen Kurucu Meclis'in 5/18 Ocak'ta toplanmasına karar verdi. Böylece burjuvazi ile proletarya arasındaki iç savaş yeni bir boyut kazandı. Bolşevikler kaçınılmaz olan bu çatışmaya Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Bildirgesi yayımlayarak hazırlandı. Bildirge o güne kadar Halk Komiserleri Konseyi tarafından yayınlanan ve VTsIK tarafından onaylanan bütün kararnamelerin bir özeti idi. 5/18 Ocak'ta Kurucu Meclis'in onayına sunulan bu bildirge ya onaylanacak, bu durumda Kurucu Meclis Sovyet iktidarını kabul etmiş olacaktı, ya da reddedilecek ve dağıtılacaktı. Kurucu Meclis, bildirgeyi reddedip iktidarın kendisine verilmesini isteyince kaçınılmaz olan oldu, Kurucu Meclis dağıtıldı.

Kurucu Meclis'in dağıtılmasından sonra Lenin Bolşeviklere yönelik

eleştirileri şöyle yanıtladı; *“Kurucu Meclis’i bir zamanlar savunduğumuz, şimdi ise “dağıttığımızı” işaret eden herkes, düşünme yeteneğinden tamamen yoksundur ve bunlar sadece güzel, tumturaklı sözler edebilirler. Çünkü o zaman, Çarlığa ve Kerenski cumhuriyetine kıyasla Kurucu Meclis, bizim için onların kötü ünlü iktidar organlarından daha iyiydi; fakat Sovyetler ortaya çıktığı ölçüde, elbette bütün halkın devrimci örgütleri olarak, tüm dünyanın bütün parlamentolarından kıyaslanmayacak kadar daha üstün bir şey haline geldiler.....Halk Kurucu Meclis’in toplanmasını istiyordu ve biz Kurucu Meclis’i topladık.. Fakat halk, bu ünlü Kurucu Meclis’in ne ifade ettiğini derhal anladı. Ve biz halkın iradesini hayata geçirdik, bu irade şunu söylüyor: Tüm İktidar Sovyetler’e. Sabotörlerin direnişini ise kıracağız.”*

Halk çoğunluğuyla ilgili eleştirilere ise Lenin’in yanıtı şu oldu; *“..... Genel oy hakkı, çeşitli sınıfların kendi görevlerini ne ölçüde kavradıklarının bir ölçütüdür. Çeşitli sınıfların görevlerini nasıl yerine getirmeye eğilimli olduklarını gösterir. Görevlerin bizzat çözümü ise oylamayla değil, sınıf mücadelesinin iç savaşa varıncaya kadar bütün biçimleriyle olur“* (age.-473)

Kautsky broşüründe, Rusya’da Marksistlerin *“ Bir Avrupa Sosyalist devrimi ile çakışmadığı sürece, Rusya’daki ekonomik koşullar altında yalnızca bir burjuva devriminin mümkün olduğunu savunan Menşevikler ile irade ve kuvvetin gücüne inanan ve bugün de Rusya’nın geriliğini göz ardı ederek devrimi sosyalist çizgilerde şekillendirmeye çalışan Bolşevikler”* olarak ikiye ayrıldığını, *“Menşeviklerin geçici koalisyon hükümetinde yer almayı bir görev”* saydıklarını, *“Bolşeviklerin ise ... Bu geçici hükümeti devirmek ve yerine kendi partilerinin hükümetini kurmak”* istediklerini belirtiyor.(51) Kautsky tarihsel bir gerçeği yerine oturttuğunda bile onu çarpıtmaktan vazgeçmiyor. Bolşevikler, Kautsky’nin iddia ettiği gibi kendi hükümetlerini değil, Sovyet iktidarını, yani Kautsky’nin o hiç ağzına almak istemediği proletaryaya diktatörlüğünü kurmak için Şubat devriminin hemen ardından *“ Bütün İktidar Sovyetlere”* şiarını öne çıkardılar. Lenin bu çağrının doğrudan ve hemen bir ayaklanma çağrısı anlamına gelmediğini, *“Rusya’da iktidar ikiliğine yol açan koşulların –“proletaryanın sayısal zayıflığı, sınıf bilinci ve örgütlenmedeki yetersizliği”- ortadan kaldırılmadan yani, Sovyetleri geçici burjuva hükümete mahkum eden, SD ve Menşeviklerin Sovyetlerdeki üstünlüğüne son verilmeden Sovyetlerin iktidarı alama-*

yacağını vurguladı. Burjuvazinin Sovyetleri ortadan kaldırma girişimi, ancak Sovyetlerde devrimci bir değişimin gerçekleşmesiyle önlenebilirdi. Bunu sağlayacak olan Sovyetlerde çoğunluğu kazanmaya yönelik sabırlı ve kararlı bir çalışmaydı.

Bolşeviklerin Mayıs'tan Ekime kadar tüm faaliyetlerine şu iki belge yön verdi. Sovyetlerde çoğunluğun kazanılması ve partinin silahlı ayaklanmaya hazırlanması.

Kautsky, Bolşeviklerin, *“Rusya’da sosyalizmi kurmanın önündeki, ülkenin ekonomik geriliğinden kaynaklanan engellerin”* Avrupa sosyalist devrimiyle aşılabileceği beklentisi içinde olduğunu, bu varsayımın henüz gerçekleşmediğini. *“Ve şimdi de Rus devrimini ortada bıraktığı ve ihanet ettiği için Avrupa proletaryası”*nı suçladıklarını ileri sürerek, (53) kendi ve kendisi gibilerin ihanetini proletaryaya yükleyip örtmeye çalıştı. Bolşeviklerin ihanetle suçladıkları Avrupa proletaryası değil, kendi ayrıcalıkları uğruna proletaryayı burjuvaziye satan Kautsky gibi sosyal demokrat hainlerdi.

Kautsky'nin broşüründe Sovyetlerle ilgili olarak şunları okuyoruz; *“Sovyet örgütlenmesi, çağımızın en önemli gereklerinden biridir. Önümüzde duran sermaye ile emek arasındaki kritik nihai mücadelede çok büyük öneme sahip olacaktır. Sovyetlerden bundan daha fazlasını isteyebilir miyiz? Sol Sosyalist devrimcilerle birlikte 1917 Kasım Devriminin ve Kurucu Meclisin feshinin ardından Rusya İşçi Sovyetlerinde çoğunluğu ele geçiren Bolşevikler, o güne kadar bir sınıfın savaş örgütü olan Sovyetleri bir hükümet organı haline getirmeyi başardılar. Mart Devrimi’nde (Şubat devrimi kastediliyor-y) Rus halkı tarafından kazanılan demokratik kurumları ortadan kaldırdılar. Bolşeviklerin tamamı yerinde bir kararla kendilerine sosyal demokrat demeyi bıraktılar ve komünist altına aldılar.”*(59) Kautsky'nin övmeyi denediği Sovyetler, iktidarı burjuvaziye bırakan, Menşeviklerin egemen olduğu Sovyetlerdir. Bolşeviklerin egemen olduğu, proleter iktidarın organı olan Sovyetler ise Kautsky için derin bir korku kaynağıdır. Çünkü bir burjuva ideoloğu haline gelmiş Kautsky'e göre kutsal olan parlamentodur. *“Hükümetin kontrolü parlamentonun en önemli görevidir ve bu konuda başka hiçbir kurum onun yerini alamaz”* (32)

Kautsky'e göre Bolşeviklerin zor yöntemini benimsemeleri, sınıf mücadelesinin genel koşullarından değil de, Rusya'da çarlığa karşı yürütülen mücadelenin özel koşullarından kaynaklanıyordu. Bu özel ko-

şullar “devrimciler arasında bile bir zor merakı yarattı. ... Bunun sonucunda Çarlığa karşı verilen mücadele gizlice yapıldı ve konspirasyon yöntemi, demokrasiye değil, diktatörlüğü uygun usul ve alışkanlıklar yarattı.” (97) Kautsky, Broşürünün başka bir sayfasında Bolşeviklerin diktatörlüğe yönelmelerinin nedenlerini şöyle açıklıyor; Bolşevikler “yapmak istedikleri şeyler için maddi ve entelektüel koşullar ne kadar azsa, eksik olanı yalın güçle, yani diktatörlükle doldurma konusunda kendilerini o kadar zorunlu hissettiler. Kitleler arasında onlara muhalefet arttıkça bunu daha fazla yapmak zorunda kaldılar. Dolayısıyla demokrasinin yerine diktatörlüğü koymaları kaçınılmaz hale geldi.” (54) Bütün bunlar, sosyalizme geçişte burjuva yasallığından, burjuva parlamentosundan ve genel oydan başka hiçbir aracın olamayacağını düşünen Kautsky’nin korku ve hezeyanlarına teorik bir kılıf arama çabasından başka bir şey değildir.

Kautsky, Bolşevik devriminin Avrupa’ya yayılmasından, Bolşeviklerin izlediği yolu Avrupa proletaryasının da izlemesinden duyduğu bu korkuyu broşürünün sonunda şöyle dile getirdi;

“Diğer yandan, henüz iktidarda olmayan, dahası, şu anda yalnızca zayıf bir muhalefeti temsil eden bazı Alman Sosyal Demokratlarının bu teoriyi neden kabul ettiği pek açık değildir. Şu anda yalnızca Rusya’da egemen olan istisnai koşulların ürünü olarak sunulabilecek bu diktatörlük yönteminde ve halkın geniş kesimlerinin oy hakkının elinden alınmasında, genel olarak mahkum edilmesi gereken bir şey göreceklere, işi gücü bırakıp Alman Sosyal Demokrasininin de gerçekleştirmek için mücadele etmesi gereken bir koşul olarak bu yöntemi övüyorlar.

Bu iddia yalnızca tamamen yanlış değil, aynı zamanda en ileri derecede yıkıcıdır. Genel olarak kabul gördüğü takdirde, partimizin propaganda gücünü en üst düzeyde paralize ederdi, çünkü bir avuç sekte fanatik dışında, bütün Alman ve aynı zamanda dünya proletaryası, genel demokrasi ilkesine bağlıdır. Proletarya kendi egemenliğine, yeni bir ayrıcalıklı ve yeni bir oy hakkından mahrum bırakılmış sınıfla başlamayı içeren her düşüncüyü öfkeyle reddederdi. ... Rusya’da bir hükümet biçimi olarak diktatörlük Bakunin’in eski anarşizmi kadar anlaşılmalıdır. Ancak onu anlamamız, onu kabul etmemiz gerektiği anlamına gelmez; ilkinin, ikincisi kadar kesin bir şekilde reddetmemiz gerekir. ...

Neyse ki diktatörlüğün başarısızlığı devrimin yenilgisi ile eş anlamlı değildir. Bu ancak Bolşevik diktatörlüğü yalnızca bir burjuva devrimi-

nin başlangıcı olsaydı böyle olurdu. Diktatörlüğün yerine demokrasi gelirse devrimin temel kazanımları korunacaktır.” (104-105)

Kautsky burjuvazinin iktidarıyla birlikte kendi tahtını tehdit eden şeyin Bolşevizm olduğunu çok iyice kavramıştır. Onun içinde Bolşevizm’in yenilgisini arzuladığını açıkça itiraf ediyor. Dünya burjuvazisi ve sosyal demokrasinin oluşturduğu kutsal ittifak, iç savaşla yıkamadığı Sovyet iktidarına karşı saldırısını Kautsky’nin açtığı yoldan yürüterek, Bolşeviksiz Sovyetler üzerine oturttu.

Kautsky proletarya diktatörlüğü ve Ekim Devrimi’ne saldırırken Bakunin ve Bernstein’e uğradan edememiş, onların devlet, devrim, proletarya diktatörlüğü, barışçıl geçiş, vb. üzerindeki tezlerini tekrarlayarak derinleştirmiştir. Bugün de oportünistlerin ve revizyonistlerin proletarya diktatörlüğü ve Ekim Devrimi’ne dair ileri sürdükleri, Bakunin, Bernstein ve Kautsky’nin ileri sürdüklerinin farklı cümlelerle tekrarının ötesine geçmemektedir. Yani, oportünizm dün ne idiye, bugün de odur.

Lenin, Proletarya Diktatörlüğü ve Dönek Kautsky broşüründe Kautsky’nin proletarya diktatörlüğü ve Sovyet iktidarına dair ileri sürdüğü iddiaları tek tek ele alarak cevapladı. Bu broşür daha sonra Komünist Enternasyonalin I. Kongresinde Lenin’in sunduğu “Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü” üzerine tezlerin temelini oluşturdu.

Ekim Devrimi Sonrası Komünist Enternasyonel’in Kurulmasına Yönelik Faaliyetler

1914’te patlak veren paylaşım savaşında, ana gövdeleriyle Sosyal Demokrat partilerin, kendi burjuvalarının yanında yer almaları, ikinci Enternasyonalin çöküşünü de resmileştirdi. Bu tarihten itibaren düzenlenen bir dizi uluslararası toplantıda Bolşevikler yeni bir enternasyonel’in kurulması mücadelesinin başını çektiler. 1915 ve 1916’da yapılan Zimmerwald toplantılarda yeni bir enternasyonelin kurulmasına yönelik enternasyonalist bir grup oluştu. 1917’ye gelindiğinde Zimmerwald toplantılarının sağ kanadını oluşturan Kautskycilerin sosyal şovenlere yaklaşmasıyla Zimmerwald de çöktü. Lenin 1917’de yaptığı değerlendirmede Zimmerwald’deki çöküş için şunları yazdı:

“Zimmerwald bataklığına daha fazla göz yumulmamalıdır. Zimmerwald “Kautskycileri” aşkına Plehanov ve Scheidemann’in şoven

Enternasyonalî'yle yarım ittifakı daha fazla korumamalıyız. Bu Enternasyonal'le bağı derhal koparmalıyız. Sadece enformasyon için Zimmerwald'de kalmalıyız.

Tam da biz, tam da şimdi, vakit geçirmeksizin yeni, devrimci, proleter bir Enternasyonal kurmalıyız, ya da daha doğrusu halihazırda kurulmuş olduğunu ve etkinlikte bulunduğunu bütün dünya önünde kabul etmekten korkmamalıyız. ...

Böyle sosyalistlerin sayısı az da olsa, her Rus işçisi kendine şunu sormalıdır: Rusya'da 1917 Şubat-Mart Devrimi arifesinde bilinçli devrimcilerin sayısı çok muydu?

Önemli olan sayı değil, gerçekten devrimci proletaryanın düşüncelerini ve politikasını doğru ifade etmektir. Esas olan enternasyonalizmi "ilan etmek" değil, aksine en zor anlarda bile gerçek entemasyonalist olmayı bilmektir.

Uluslararası kongreleri ya da konferanstan "beklemek", enternasyonalizme ihanet etmek demektir, ... Partimiz "beklememeli", bilakis derhal III. Entemasyonal'i kurmalıdır. ...

Bırakın ölümler ölümlerini gömsünler. Yalpalayanlara yardım etmek isteyen, kendisi yalpalamayı bırakmakla işe başlamalıdır" (Lenin, Seçme Eserler Cilt: X sh. 25-27)

Ekim Devriminin zaferi Lenin ve Bolşeviklerin önceden öngördükleri gibi Avrupa devriminin -dünya devrimi- başlangıcı oldu. 1918 ocagında Viyana ve Budapeşte'de başlayan grevler kısa sürede Almanya'ya yayıldı. Viyana ve Berlin başta olmak üzere Almanya'nın birçok eyaletinde konseyler kuruldu. Almanya ve Avusturya'daki konseyler polis ve ordunun müdahalesiyle bastırılmış olsa da bu devrimci dalganın Avrupa'ya yayıldığı ilk işaretiydi. Bolşevikler bir yandan içeride Sovyetleri güçlendirirken, diğer yandan da gelmekte olan dünya devrimini yönetecek işçi sınıfının enternasyonal merkezinin kurulması için yoğun bir çaba içine girdiler. Dünya devriminin geleceği bu iki görevin eşgüdümlü yürütülmesine bağlıydı. Çünkü, gerçek enternasyonalizm, "kendi ülkesinde devrimci hareketi ve devrimci mücadeleyi geliştirmede özverili çalışma, istisnasız tüm ülkelerde aynı böyle bir mücadeleyi, aynı böyle bir çizgiyi ve sadece böyle bir çizgiyi (propaganda yoluyla, maddi ve manevi yardım yoluyla) desteklemek"ti. (seçme Eserler Cit-X-16)

Bolşevikler Ekim Devrimi'nden hemen sonra bu ikili görevi üstlen-

diler; Zaferin ardından Sovyet devrimi, kendini eski rejim taraftarları ve burjuvazinin yürüttüğü bir iç savaşın içinde buldu. Devrim, başlangıçtan itibaren birbirleriyle irtibatlı olmasa da karşı devrim tarafından bir çembere alınmıştı. Sovyetler, Çarlık Rusya'sı topraklarının önemli, ama küçük bir bölümünde, iki başkent (Petersburg ve Moskova) ve Avrupa Rusya'sının orta ve kuzey bölümüne sıkışmıştı. Batıda Riga'ya kadar olan Rus toprakları, Alman ve Avusturya işgali altındaydı, Finlandiya'da burjuvazi ile Sovyetler arasındaki iç savaş sürüyordu, güneyde, Kafkaslarda itilaf devletlerinin desteğiyle milliyetçi hükümetler kurulmuştu, bu alanda Bolşeviklerle milliyetçi ve Menşevik güçler arasındaki savaş devam ediyordu, Don havzasında Denikin birlikleri hareket halindeydi, Orenburg'da Kaledin egemendi, Sovyetlerin duruma hakim olduğu Petrograd'da eski devlet bürokrasisi ayaklanmış, ulaşım, iletişim ve iâşe sistemi karşı devrimci sabotajlarla çökertilmişti. Bolşevikler bir yandan bu karşı devrimci faaliyetle mücadele ederken diğer yandan da işçi ve emekçilere vadettikleri sorunların -elkoymalar, toprak sorunu vb,- çözümünde yoğunlaşmak durumundaydı.

Bolşevikler bir yandan devrimin zaferini garanti altına alacak önlemleri birbiri ardınca alırken diğer yandan da gelişmekte olan dünya devrimi için yoğun bir çaba içine girdiler. Aralık 1917'de Halk Komiserleri Konseyi, yayınladığı bildiride, "tüm ülkelerdeki işçi hareketinin sol kanadını, maddi yardım da dahil olmak üzere, mümkün olan tüm yollardan desteklemenin bir gereklilik olduğunu"ndan hareketle 2 milyon rublenin Dışişleri Halk Komiserliği emrine verilmesi kararını aldı. Bolşevik parti Alman devrimini kıskırtma için siperlerdeki Alman işçileri arasında dağıtılmak üzere, "The Torch" adlı bir gazete çıkardı. Cephedeki askerler arasında ajitasyon propaganda faaliyeti yürütmek üzere Tüm İşçi, Köylü ve Asker Sovyetleri Yürütme Konseyi'ne (VTsIK) bağlı Uluslararası bir seksiyon kuruldu. Radek'in Almanya'da hapisten kurtulup Moskova'ya dönmesinden sonra seksiyonun faaliyetleri de hızlandı. Seksiyon savaş esirlerine hitaben periyodik bir yayın organı, farklı dillerde bildiri ve broşürler çıkardı. Seksiyonun yürüttüğü faaliyet sonucunda çeşitli ülkelerden savaş esirlerinin bir araya getirilmesi ile oluşan komünist gruplar oluşturuldu.

Bolşevik Partisi'nin gündemindeki en önemli sorunlardan bir diğeri de savaş ve barış sorunuydu. Halk Komiserleri Konseyi'nin ilk kararnameyi olan Barış Kararnamesi, savaşan ülke halkları ve hükümetlerine

derhal ilhaksız, tazminatsız adil ve demokratik bir barışın sağlanması çağrısında bulunuyordu. Bolşevikler bu çağrıyı, emperyalist hükümetlerin olumlu bir cevap vermeyeceklerini bildikleri halde sürekli gündemde tuttular. Bolşeviklerin beklentisi hükümetlerden değil, savaştan ülke işçi ve emekçilerindendi; bunu sağlamak için cephe gerisinde yoğun bir ajitasyon ve propaganda faaliyeti yürüttüler, Çarlığın emperyalist devletler ile yaptığı ilhak anlaşmalarını deşifre ettiler. Ancak bu faaliyetler Bolşeviklerin beklentilerine cevap olmadı, halkların kendi hükümetlerine karşı harekete geçmesi sağlanamadı. İtilaf Devletleri, Fransa ve İngiltere, bir yandan Bolşeviklerin barış çağrılarını duymazlıktan gelirken öte yandan da devrimin yayılan etkisinden duydukları korku nedeniyle Almanları Rusya topraklarındaki işgal faaliyetlerini genişletmesi için kışkırttılar. Hatta bu korku iki emperyalist kamp arasında savaşın beklenenden erken bitmesine yol açtı.

Öte yandan Sovyetlerin geleceği açısından barışın sağlanması acil bir durumdu. Rus topraklarının önemli bir bölümü Alman işgali altındaydı, Almanlar, Polonya, Litvanya, Ukrayna'yı işgal etmiş ve kendilerine bağlı iktidarlar oluşturmuşlardı. Finlandiya'da ise Alman desteğindeki karşı devrim ile Finlandiya Sovyetleri arasındaki savaş sürüyordu. Bunlara ek olarak ordu Lenin'in deyişiyle "hurdaya çıkmıştı," moral ve maddi bakımdan savaşamaz durumdaydı, eski devlet mekanizması parçalanmıştı; yerine geçen yeni devlet mekanizması –Sovyetler- henüz duruma hakim değildi; karşı devrimin sabotajları sürmekteydi; devrimin elindeki yegane silahlı güç devrim öncesinde kurulan yaklaşık 50 bin kişilik Kızıl Muhafızlar gücüydü. İç savaş koşullarına göre biçimlenmiş bu güçle Alman emperyalizmine karşı başarılı bir savaşı yürütmek imkansızdı. Lenin'in deyişi ile söylersek, Sovyet iktidarının kendini toparlamak için bir molaya, bir nefes aralığına ihtiyacı vardı. Bu somut durumdan hareketle Halk Komiserleri Konseyi (SNK) Alman Genel Kurmayına tek taraflı ateşkes görüşmesi talebini ilettiler. Bolşeviklerin ateşkes teklifi Alman Genelkurmayınca Fransız cephesini tahkim etmek için bir fırsat olarak görülerek kabul edildi. Sovyet heyeti ile Alman heyeti arasında ateşkes görüşmeleri 19 Kasım/2 Aralık'ta Brest Litovsk'da başladı. Almanya'nın barış için Sovyet Rusya'ya dayattığı ağır koşulların baskısı altında savaş ve barış sorunu Bolşevik partide yeni bir krize yol açtı.

Sorunun görüşülmesi sırasında MK'da üç ayrı görüş ortaya çıktı;

Lenin'in savunduğu, Stalin ve Sverdlov'un desteklediği birinci görüş halkın savaş yorgunu olması koşullarında mevcut orduyla böyle bir savaşın yürütülemeyeceği ve girişilecek bir savaşın Sovyet devrimini tehlikeye düşüreceği gerekçelerine dayanıyordu ve “ne pahasına olursa olsun” Almanya ile bir barış antlaşması imzalanmasını öngörüyordu. Liderliğini Buharin'in üstlendiği Kamenev ve Zinovyev'in desteklediği ikinci görüş, barış görüşmelerinin kesilmesini, Almanya'ya karşı “devrimci savaş” yürütülmesini öngörüyordu. Buharin'e göre “devrimci savaş” Almanya'da proleter devrimin başlamasını sağlayacaktı, Lenin'in tutumu ise uluslararası proletaryaya ihanetle özdeş ağır bir darbeydi. Joffe ve Cerjinski'nin desteklediği Troçki'nin görüşü ise, “Ne Savaş, Ne Barış” formülasyonunda ifadesini bulan savaşın bittiğinin ilanı, ordunun terhis edilmesi ve anlaşmanın imzalanmamasını içeriyordu. Troçki'nin bu görüşünün temel dayanağını, bu durumda Almanya'nın saldırıyı göze alamayacağı oluşturuyordu. Troçki ile Buharin'in görüşlerinin ortak yanını barış antlaşmasının imzalanmamasının Alman devrimini harekete geçireceği beklentisiydi; farklılığı ise Buharin bunun “devrimci savaş”la, Troçki'nin ise, “Ne Savaş Ne Barış” tavrıyla gerçekleşeceğine inanmalarıydı.

Bolşevik parti içinde Brest Litovsk barış görüşmeleriyle ortaya çıkan bu görüş ayrılıkları aslında Sovyet devrimi ile dünya devrimi arasındaki ilişki konusundaki eski görüş ayrılıklarının bir devamı gibiydi. Bolşeviklerin eski formülasyonu, Rusya'da içeriği burjuva demokratik olan devrimin Avrupa devriminin önsözü olacağı, Avrupa'da zafer kazanacak sosyalist devrimin ise Rus devriminin sosyalizm yolunda ilerlemesini sağlayacağı biçimindeydi. Ancak savaş ve krizin Avrupa'da olgunlaştırdığı devrimci durum bu formülasyonda önemli bir değişime yol açtı; Lenin bu değişimi Ekim 1915'te yazdığı “Rusya'nın Yenilgisi ve Devrimci Kriz” yazısında şöyle açıkladı;

“Emperyalist savaş Rusya'daki devrimci krizi, burjuva demokratik devrim temelindeki krizi, Batı'da gelişen proleter sosyalist devrimle birleştirmiştir. Bu bağ öylesine dolaysızdır ki şu ya da bu ülkede devrimci görevlerin hiçbir tekil çözümünü mümkün değildir. Rusya'da burjuva demokratik devrim bugün artık batıdaki sosyalist devrimin sadece önsözü değil, aynı zamanda ayrılmaz bir bileşenidir.” (Seçme Eserler, Cilt -V – 160 – 161)

Bu yeni durumu kavrayamayan Kamanev, Zinoyev ve Rikov, Lenin,

Şubat devriminin ardından sosyalist devrim şiarını yükselttiğinde buna Rusya’da sosyalist devrimin nesnel koşullarının var olmadığı gerekçesini ileri sürerek karşı çıktılar. Şimdi ise itirazın ana noktasını henüz başlamamış olan Avrupa devriminin başlatılması için Sovyet devriminin kendini feda etmesi gerektiği oluşturuyordu.

Bu yaklaşım partideki görüş ayrılıklarını, Brest barışını, Lenin’in deyişi ile Sovyetlere bir nefes alma molası sağlayacak olan sıradan bir barış olmaktan çıkartarak, dünya devriminin geleceği ile ilgili bir zemine oturttu. Bolşevik Parti içerisinde Avrupa devrimi, özellikle de Alman devriminin önemi konusunda bir görüş ayrılığı yoktu. Avrupa devrimi gerçekleşmediğinde Sovyet devriminin büyük zorluklarla karşı karşıya kalacağı, hatta yaşamasının imkansız olacağı konusunda partide tam bir görüş birliği söz konusuydu. Lenin Şubat devriminden sonra İsviçreli işçilere yazdığı veda mektubunda, “*Rusya proletaryası sosyalist devrimi yalnız kendi öz güçleriyle zafere taşıyamayacağını*” ifade etti ve başlamış olan devrimin Rusya’yla sınırlı kalmayacağını vurgulayarak, “*Alman proletaryasının, Rus ve uluslararası proleter devrimin en sadık, en güvenilir müttefik olduğunu*” belirtti.

Görüş ayrılığı henüz bir olasılık olan, ne zaman başlayacağı ve zafer kazanıp kazanamayacağı önceden kestirilemez olan Alman devrimine en somut katkıyı yapmak için zafer kazanmış olan Sovyet devriminin nasıl bir yol izleyeceği, kendisini nasıl koruyacağı, emperyalist devletler arasındaki çatışmadan nasıl yararlanacağı ve dünya devrimine nasıl katkıda bulunacağına ilişkindi.

Lenin sürmekte olan bu tartışmaya ilişkin olarak Bolşevik partinin Mart 1918’deki VII Kongresinde şunları söyledi;

“Tarih şimdi bizi olağanüstü zor bir duruma soktu. İnanılmaz ölçüde zor bir örgütsel çalışmayla acılarla dolu bir dizi yenilginin üstesinden gelmek zorundayız. Meselelere dünya tarihi ölçeği uygulanırsa, devrimimizin, yalnız kalması halinde, diğer ülkelerde devrimci hareketin olmaması halinde, umutsuz bir dava olacağına en ufak bir kuşku duyulamaz elbette. Bolşevik Parti olarak biz tek başımıza bu işe giriştiysek, bunu devrimin tüm ülkelerde olgunlaşmakta olduğuna, katlanacağımız bütün zorluklara rağmen, payımıza düşecek bütün yenilgilere rağmen uluslararası sosyalist devrimin sonunda —hemen başlangıçta değil— patlak vereceğine inançla yaptık — çünkü devrim ilerliyor; tamamen olgunlaşacak, çünkü olgunlaşıyor. Tüm bu zorluklardan bizi kurtaracak

olan —bunu bir kez daha yineliyorum— Avrupa devrimidir. ...Nasıl ki devrimimizin bütün zorluklarının, şimdi her yerde olgunlaşmakta olan dünya devriminin tamamen olgunlaşmış hale gelmesiyle aşılabacağından kuşku duyulmazsa, devrimimizin her verili somut, anlık zorluğunu, “ben uluslararası sosyalist harekete güveniyorum, her türlü aptallığı yapabilirim” diyerek örtbas etmemiz gerektiği iddiası da o kadar saçmadır. “Liebknecht bizi açmazdan kurtaracak, çünkü nasılsa muzaffer olacak” (Seçme Eserler, Cilt -VII-304)

Lenin, “sol muhalefet”in ileri sürdüğü “devrimci savaş” argümanını ise “devrimci gevezelik” olarak niteleyerek şöyle cevapladı;. “ Barış görüşmeleri kesildiği takdirde Alman hareketinin (Alman devrimi kastediliyor-y) birden gelişebileceğine inanıyorsak, o zaman kendi kendimizi feda etmeliyiz, çünkü Alman devrimi güç bakımından bizim devrimimizi kat kat geçecektir, ama mesele şu ki, orada hareket henüz başlamamıştır, bizimse yeni doğmuş, avaz avaz bağırان bir bebeğimiz var ve biz de şu anda apaçık, barışı kabul ettiğimizi söylemezsek mahvoluruz. Genel sosyalist devrimin başlangıcına kadar yerimizi tutmalıyız, bizim için en önemli olan budur, bu ise yalnız ve yalnız barış antlaşmasının imzalanması ile mümkün olabilir.” (Lenin’in Troçki ile İlgili Polemikleri.. Yar Yay. Sh.-212)

Boşevik Partinin Brest anlaşmasının kabulüyle ilgili parti manifestosunda ise Lenin Sovyet devriminin korunmasının, dünya devrimine en güçlü destek olduğunu belirtti; “ Sovyet iktidarını idame ettirerek bütün ülkelerin proletaryasına kendi burjuvazilerine karşı verdikleri eşi görülmemiş güçlükteki mücadelelerinde en iyi ve en güçlü desteği veriyoruz. Sosyalizm davasına, Rusya’daki Sovyet iktidarının çökmesinden daha büyük bir darbe indirilemez.” (Boşevik Devrimi, Cilt -III-62)

Lenin’in bütün bu çabası MK’yi ikna etmeye yetmedi. Troçki 28 Ocak/10 Şubat’ta “Ne Savaş, Ne Barış” tavrıyla, ordunun terhis edildiğini, Almanya, Avusturya –Macaristan, Bulgaristan ve Türkiye ile savaşın sona erdiğini ilan etti. Kesilen görüşmelerin ardından Alman birlikleri Petrograd’a doğru yürüyüşe geçince Sovyet Rusya daha ağır koşullarda bir barış antlaşmasını kabul etmek zorunda kaldı.

Bu anlaşma Sovyet Rusya’nın kapitalist devletlerle yaptığı ilk anlaşmaydı. Gelecekte bu türden, ticari, iyi komşuluk ve diplomatik anlaşmalar diğer kapitalist devletlerle de yapılacaktı. Özellikle antlaşmanın “iki taraf, diğer tarafın hükümeti, devleti ve askeri kurumları aleyhinde

her türlü ajitasyon ve propagandadan kaçınmayı taahhüt” eden ikinci maddesi, imzalandığı dönemde Buharin ve yandaşları tarafından Lenin’in dünya devriminden vazgeçtiğinin kanıtı olarak ileri sürüldü. Doğrudan Sovyet Rusya’nın enternasyonalist faaliyetlerini hedef alan ve sonraki dönemde diğer kapitalist devletlerle yapılan antlaşmalarda da yer alan bu madde “sollar” tarafından, Sovyetlerin dünya devriminden vazgeçmesinin kanıtı olarak gösterilmeye devam etti.

Lenin, Brest Litovsk Antlaşması’nın bu ikinci maddesine yönelik eleştiriler konusunda ise şunları söyledi; *“Elbette, anlaşmayı ihlal ediyoruz, şimdiye kadar otuz kez, kırk kez ihlal ettik.... Ne Finlandiya’ya ne de Ukrayna’ya ihanet etmedik. Hiçbir sınıf bilinçli işçi bize böyle bir suçlamada bulunmayacaktır. Elimizden gelen her yardımı yapıyoruz. Birliklerimizden tek bir iyi askeri uzaklaştırmadık ve uzaklaştırmayacağız da....Finli yoldaşlarımıza yardım ettik. Onlara hangi boyutta yardım ettiğimizi burada söylemek istemiyorum, bunu kendileri biliyorlar.”* (Seçme Eserler, Cilt -VII – 314-324)

Sverdlov 7. Kongrede yaptığı konuşmada ikinci madde ile ilgili şu açıklamayı yaptı. *“İmzalamış olduğumuz ve kısa süre sonra Tüm Rusya Sovyetleri Kongresinde onaylayacağımız anlaşmanın sonuçlarından, kaçınılmaz sonuçlarından biri şudur ki; şimdiye kadar yaptığımız geniş uluslararası ajitasyonu artık bir hükümet sıfatıyla, Sovyet iktidarı sıfatıyla sürdüremeyeceğiz. Bu söz konusu ajitasyon faaliyetlerimizde bir nebze azalma olacağı anlamına gelmez. Ama bu ajitasyonu artık resmen Sovnarkom adına değil, partimizin merkez komitesi adına sürdürmemiz gerekecektir.”* (age-76)

Brest Antlaşmasının imzalanmasından sonra uluslararası faaliyet daha çok Bolşevik Parti merkez komitesine bağlı olarak sürdü. Daha önce VTsIK’ya bağlı olarak faaliyet yürüten uluslararası seksiyon kapatıldı. Yerine merkez komiteye bağlı yabancılar şubesi kuruldu. Daha sonra bu şube “Rus Komünist Partisi Yabancı Gruplar Federasyonu” adıyla faaliyet yürüttü. Bu federasyona bağlı Alman, Avusturya, Macaristan, Yugoslavya vb. komünist gruplar oluşturuldu. Oluşturulan her grubun başına o ülkenin komünist liderlerinden biri görevlendirildi. Bu grupların her biri kendi ülkesinin savaş esirleri arasında devrimci faaliyet yürüttü. Bu faaliyete bağlı olarak Nisan 1918’de “Enternasyonal Savaş Esirleri Tüm Rusya Kongresi” toplandı. 400 delegenin katıldığı kongrede, komünist Enternasyonalin kurulması benimsendi. Oluştur-

ruhan komünist gruplara ya Kızıl Ordu'ya katılma ya da kendi ülkelerinde dönüp orada uluslararası devrimin öncüleri olma çağrısı yapıldı. 1918 Kasım'ında, Rusya topraklarındaki Asya ülkeleri ve Asya'nın değişik ülkelerinden komünistlerin katıldığı "Tüm Rusya Müslüman Komünistler Kongresi"nde de benzer kararlar alındı. Bu kongrede Türkiyeli komünistleri Türkiye Komünist Teşkilatı adına Mustafa Suphi başkanlığında bir kurul temsil etti. Ayrıca, göçmen işçilerden oluşan "Rusya'daki Çinli İşçiler Birliği" kuruldu.

1918 Kasım'ından sonra oluşturulan grupların üyelerinden birçoğu kendi ülkelerindeki Sovyet konsolosluklarında görev yaptı. Ayrıca Avrupa'ya ajitatör göndermeyi organize eden işçi ve asker temsilcileri konseyi kuruldu.

Bu dönemde Sovyet elçilikleri de buldukları ülkelerdeki komünist faaliyetlerin örgütlenmesinde doğrudan görev aldı. Bolşevik Parti Merkez komitesi üyesi Joffe Nisan 1918'de Berlin'e büyükelçisi olarak atandı. Elçilik görevini sürdürdüğü süre boyunca Alman Bağımsız Sosyal Demokrat Partisi ve özellikle bu parti içinde yer alan Sparta-küsler'le ilişki kurdu. Bilgi aktararak, silah sağlayarak ve bildirilerin basımını örgütleyerek Alman devriminin güçlenmesinde önemli bir rol üstlendi. Bu faaliyetlerinden dolayı sınır dışı edildi. Aynı şekilde Şerif Maratov 1919'da Türkiye'ye gelerek Eskişehir ve Ankara'da çalışmalar yürüttü, hafî Komünist Partisinin kurulmasını sağladı. Faaliyetlerinden dolayı sınır dışı edildi. Ardından gelen büyükelçiler de aynı faaliyeti sürdürdüler.

Lenin bütün bu faaliyetleri "*üçüncü bir enternasyonalî yaratmak için yapılanların gerçek temeli*" olarak nitelendirdi.

Brest-Litovsk antlaşmasıyla kazanılan "nefes molası" uzun sürmedi. 1918 ortalarından itibaren iki başkent ve orta Rusya'nın bir bölümüne sıkışan Sovyet devrimi içeride beyaz ordular, burjuva karşı devrimci örgütler, Menşevikler ve Sosyal Devrimciler, dışarda emperyalist ordular tarafından kuşatma altına alındı. Brest antlaşmasının imzalanmasının ardından sol SD'ler ile kurulan ittifak bozuldu. Sol SD'ler Almanya ile yapılan antlaşmayı bahane ederek Halk Komiserleri Konseyi'nden ayrıldı. Antlaşmayı bozmak için Almanya'nın Moskova'daki büyükelçisini öldürdüler, ardından Moskova'da Sovyet devrimine karşı ayaklanma başlattılar. Ayaklanma bastırıldı, sol SD'lerVTsIK'dan çıkartıldı ve yöneticileri tutuklandı.

Güney Rusya'da Denikin kuvvetleri, orta Rusya'dan Sibiryaya kadar olan bölümde Çek kolordusu, Sibiryada Kolçak güçleri hareket halindeydi. Beyaz orduların işgal ettiği kentlerde ya burjuva-toprak ağaları, ya da Menşevik ve Sosyal Devrimci'lerden oluşan hükümetler kuruldu. Bütün bu karşı devrimci orduların arkasında İtilaf Devletleri vardı. Nisan 1918'de Japonlar Vladivostok'u, Haziranda İngilizler Murmansk'ı, Ağustosta İngiliz ve Fransızlar Arhangelsk'i işgal ettiler. Ağustosta Amerikan birlikleri, Japon, İngiliz ve Fransız işgal güçlerine katıldı. Güneyde İngiliz birlikleri Batum'a kadar olan bölgeye hakimdi. Almanlar Finlandiya'ya asker çıkarmış, Beyaz Rusya'nın bir bölümü, Estonya, Letonya, Ukrayna ve Kırım'ı işgal etmişti. Alman işgali altındaki Gürcistan'da Menşevik bir hükümet işbaşındaydı. Kısaca Sovyet devrimi tam bir kuşatma altına alınmıştı. Bu kuşatma Bolşeviklerin yeni bir enternasyonalin kuruluşu için yürüttükleri uluslararası faaliyetlerini de etkiledi.

Lenin 1915'te yayınladığı Sosyalizm ve Savaş broşüründe yeni bir devrimci enternasyonalin kurulması zorunluluğunu ile ilgili görüşlerini söyle dile getirdi; *“Bugünkü koşullar altında oportünistler ile şovenistlerden ayrılmanın bir devrimcinin başlıca görevi olduğuna inanıyoruz. ... Bizce III. Enternasyonalin böyle devrimci bir temel üzerine kurulması gerekir. Partimiz için acaba sosyal-şovenlerle ayrılmamız kaçınılmaz mı, diye bir sorun yoktur. Partimizin karşılaştığı tek sorun, bunun en yakın gelecekte ve uluslararası bir ölçekte nasıl gerçekleştirilebileceği sorunudur.*

Uluslararası marksist bir örgütün kurulabilmesi için her ülkenin kendi bağımsız marksist partilerin kurması gereği açıkça ortadadır. En eski ve en güçlü işçi hareketinin yurdu olan Almanya, bu bakımdan pek önemlidir. Yakın gelecek, yeni bir marksist enternasyonalin kurulması için koşulların olgunlaşmış olgunlaşmadığını gösterecektir. Eğer koşullar elverişli ise, partimiz, oportünizm ve şovenizmden arınmış bir üçüncü enternasyonale sevinçle katılacaktır. Değilse, bu arınma işleminin tamamlanmasından önce şu ya da bu uzunlukta bir evrim döneminin gereği ortaya çıkacaktır. Bu durumda partimiz, eski enternasyonal içinde tam bir muhalefeti sürdürecektir ve bu, çeşitli ülkelerde devrimci marksizm temeline dayanan uluslararası bir emekçiler birliği kurulana kadar sürecektir. Gelecek birkaç yıl içinde uluslararası alanda ne gibi gelişmeler olabileceğini kestiremeyiz ama, şurası bizim için kesindir ki,

partimiz ülkemizde, proletaryamız arasında yukarıda belirtilen yönde yorulmadan çalışacak ve bütün günlük eylemleriyle marksist enternasyonalin Rusya kesimini kuracaktır.” (Lenin, Sosyalizm ve Savaş, Sol Yay. Saf. 47)

Lenin’in sözünü ettiği bu süreç, 1919 yılının başında olgunlaşmıştı. Ekim Devrimi’nin zaferinden sonra yürütülen faaliyetle birçok ülkede, Finlandiya, Polonya, Macaristan, Avusturya, Letonya, vb. komünist partiler kuruldu. 1918 Kasımında patlak veren Alman devrimi ve Aralıkta Alman Komünist Partisi’nin kurulmasıyla kurucu güçleri açığa çıkmış ve Komünist Enternasyonal’in kurulması ertelenemez bir görev haline gelmişti.

Lenin’den yukarıda yaptığımız alıntı, proletaryanın dünya partisine sahip olmadığı bugünkü koşullarda, devrimci marksistlerin, yeni devrimci bir enternasyonalin gerçekleştirmesi mücadelesine de ışık tutuyor.

(devam edecek)

Sosyalizm ve Devrim

Mahir Sönmez

Sınıf mücadeleleri, savaşlar ve devrimlerle geçen olağanüstü bir yüzyılı geride bıraktık. Kapitalizmin emperyalizme dönüşmesi ile birinci emperyalist paylaşım savaşı ve 1917 Ekim Devrimi yüzyılın başında kapitalist toplumun fiziksel olarak değil ama tarihsel gelişimi açısından sona erdiği toplumsal gelişiminin tamamlandığı çağdır. Rusya’da işçi sınıfının önderliğindeki devrim, burjuvazinin 1789 Fransız İhtilali ile açılan burjuva devrimler çağını kapattı. Proleter devrimler çağını açtı.

Kapitalizmin emperyalist kapitalizme dönüşmesi, burjuvazinin feodalizme karşı devrimci özelliklerini, tutucu, gerici sınıf özelliklerine dönüştürdü. Burjuva devrimler çağı kapandı. Lenin’in ifade ettiği emperyalizm ve proleter devrimler çağı açıldı.

Rusya’da işçi sınıfı önderliğindeki devrim, yüzyılın ilk yarısında iki büyük emperyalist savaş, ulusal kurtuluş mücadeleleri, Avrupa ve Asya kıtasındaki devrimler, çağa damgasını vurdu. Emperyalizm koşullarında henüz burjuva üretim ilişkilerinin egemen olmadığı ülkelerde ortaya çıkan burjuva devrimleri bile, ancak sosyalistlerin bu devrimlere doğrudan katılımları ya da dolaylı etkileri ile gerçekleşen devrimler olarak kendilerini gösterdi. Farklı ülkelerdeki ulusal kurtuluş mücadeleleri, burjuva devrimleri, ya doğrudan ya da dolaylı olarak Ekim Devrimi’nin etkisinde kaldı, bu devrimin etkilerini taşıdı. Yüzyılın daha ilk yarısı tamamlanmadan, Ekim devrimi ile sarsılan, emperyalist toplum kendisini, 1929 krizinin ve bunun doğurduğu büyük

bunalımın içinde buldu.

Kapitalist yeniden üretim ve dolaşım sürecinin sekteye uğraması demek olan kriz, kısa sürede aşamadığı uzun süren bir bunalıma dönüştüğü ölçüde, bu krizin büyüklüğü ve kapsadığı dünya çapındaki alanla ilişkili olarak, burjuva üretimi için tek bir yol kalması demektir. Krizden çıkışın tek yolu, emperyalist tekeller ve bunların siyasal temsilcileri, emperyalist devletler için daralan pazarı açmanın yolu rakiplerini pazardan atmak, yok etmekten, pazarı yeniden düzenlemekten geçer. Üretici güçlerin bir kısmı yok olur. Yok edilir. Kapitalist üretimin temel yasasıdır bu. Kapitalist üreticiler arasında meta ve para piyasalarında rekabetin keskinleşmesi, sömürü koşullarının bütün dünyada yoğunlaşması, işçi sınıfı üzerindeki baskıların artması anlamını taşır. Farklı emperyalist tekeller arasında kıyasıya öldürücü bir rekabetle birlikte, koruyucu gümrük yasaları ardı ardına sıralanır. Hammadde kaynakları ve pazarlar için yeni savaşlar başlar. Krizin büyüklüğü, bunalımın uzun sürede aşılammaması, savaşın hangi ölçülerde olacağını belirler. Kapitalist krizler savaş ve devrim koşullarını doğurur.

Büyük bunalım olarak adlandırılan 1929 krizi emperyalist devletler arasında 2. Dünya Savaşı'nı doğurdu. Savaş, emperyalist devletler arasında birbirleri ile savaşı ve tümünün, genç işçi devleti Sovyetler Birliği ile savaşını başlattı.

Ekim Devrimi'ni gerçekleştiren Rus İşçi Sınıfı ve Komünistleri, proletaryanın devletini emperyalistlerin bu ortak büyük saldırısından korumak, sosyalizmi kurmak, dünyadaki devrimci mücadelelere destek olmak için Sovyet işçileri üstün bir çaba ve irade gösterdiler. Emperyalistler arası rekabetten yararlanarak, ustaca taktiklerle, tüm emperyalist kampın Sovyetler Birliğine yönelmesinin önüne geçtiler.

Burada yeri gelmişken şunu da söyleyelim, Sovyet önderlerinin taktikleri, tarihe bakış açılarını suç ve suçlular olarak algılayan, dar kafalı küçük burjuva demokratlarının sosyalist yazarlarının anlayamadığı bir süreçtir bu.

Savaş sona erdiğinde, faşizmi yenilgiye uğratan Sovyetler Birliği, bu genç işçi devleti ağır bir bedel ödedi.

Sovyet işçileri, komünistleri, halkı, tarihin önünde yürümenin zorlukları ile, içerde savaşın yaralarını sarmak, proletaryanın devletini yeni emperyalist saldırılardan korumak, sosyalizmi kurmak, emperya-

list burjuvazinin rekabeti, kışkırtmaları, tehditleri ile başa çıkmak için büyük bir çaba harcadı.

İkinci dünya savaşı sonrası, Sovyetler Birliği'nin başarısı, emperyalistlerin birbirleriyle olan savaşı burjuva birliğinin dağılmasına ve yıkımına yol açtı. Doğu Avrupa ülkelerinde burjuvazi, savaşın yıkıma uğrattığı kapitalist üretim ve siyasal iktidarlarını Kızıl Ordu'nun yardımı ile direnişçi komünist birliklere bırakmak zorunda kaldı. Sovyetler Birliği şimdi yalnız değildi. Komünistlerin iktidarı aldığı Doğu Avrupa ülkeleri ile birlikte sosyalist kampı oluşturdu. Ne var ki bu kampı oluşturan ülkelerin işçi sınıfı, burjuvazi ile siyasal mücadelelerinin içinde olgunlaşıp sınıf bilincine ulaşmış değildi. Kızıl ordunun başarısı, ve bu ülkelerin burjuvazisinin siyasal olarak, savaş boyunca etkilerini kaybetmeleri emperyalist burjuvazinin, burjuva sınıfına yardım edemeyecek durumda olmalarından da kaynaklı olarak komünistlere iktidarlarını, egemenliklerini bırakmak zorunda kalmıştı. Bu ülkelerde sosyalist ekonominin ve siyasal iktidarların kurulması, Sovyetler Birliğinin işçi sınıfının omuzlarına yüklendi. İtalya'da, Fransa'da, Yunanistan'da dağılan burjuva birliğine rağmen bu ülkelerin komünist partileri, iktidarı işçi sınıfı adına alabilecek bağımsız parti olma iradesini gösteremediler.

2. Dünya Savaşı sonrası, kapitalist emperyalizmin merkezi Avrupa'dan, Batı Amerika'ya, İngiltere'den ABD'ye kaydı. Avrupa'nın emperyalist devletleri yıkımla karşılaşmıştı. ABD ise her iki emperyalist savaşta sonradan yer almakla birlikte, savaşın kendi topraklarından uzakta olması sonucu bu yıkımın içinde yer almadı. Savaş, Avrupa kapitalist devletlerini yıkıma uğrattırken ABD'yi yükseltti. Savaş sonrası, savaşın dağıttığı burjuva birliği, ABD emperyalizminin liderliğinde kısa sürede toparlandı. Almanya da dahil, savaşın yıkıma uğrattığı kapitalist ülkeler, ABD'nin ekonomik ve askeri yardımlarıyla ABD emperyalizminin liderliğinde uluslararası burjuva birliğini sağladılar. Sovyetler Birliğine karşı ekonomik, siyasal ve ideolojik yönden büyük bir saldırı başlattılar.

Savaş sonrası oluşan, sosyalist ülkeler arasındaki birliği, dayanışmayı ortadan kaldırmaya yönelik, büyük bir saldırı kampanyası düzenlediler. Bu saldırının ilk sonuçları, sosyalist birlik içinde Yugoslavya'nın birlikten kopmasını doğurdu. Tito, sözde bağımsız bir bloktan yanaymış gibi, emperyalist kampa dolaylı olarak katıldı. Stalin'in

önderliğindeki sosyalist birlik bu ilk kopuşu mahkum etti. Henüz sosyalist ekonomilerini oluşturmanın başlangıcındaki diğer ülkelere sıçraması engellendi. Stalin'in ölümünden sonra Sovyetler Birliğinde yönetimi ele geçiren küçük burjuva bürokrasisi, emperyalist burjuvazinin saldırılarına, emperyalizmle uzlaşarak, Stalin'e ve onun önderliğindeki komünist partisinin sınıf savaşına saldırarak, emperyalist burjuvaziye barış elini uzattı. Eski oportünist, revizyonist ideolojileri yeni teorilermiş gibi burjuvazinin hizmetine sundu. Barış içinde bir arada yaşamak; tüm dünyada işçi sınıfının kapitalist sömürüye, emperyalist saldırılara boyun eğmesi, burjuvazi ile uzlaşması demektir.

Avrupa emperyalizminin merkezlerinden Berlin'de kıvılcık bayrağın dalgalanması, emperyalist burjuvaziyi dehşete düşürdü. Savaş sonrası, Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkeleri, burjuva sosyal devletleri oluşturarak işçi sınıfının devrimci mücadelesini gerilettiler. Proletaryanın devrimci mücadelesi, burjuva düzen sınırları içine çekildi. Ekim Devrimi'nin dalgaları burjuva reformizminin sınırları içinde eritildi.

Sosyal devlet, burjuva sosyalizmi Avrupa komünist partileri içinde, Avrupa komünizmi diye bilinen yeni bir revizyonist teori oluşmasına yol açtı. Burjuvazi ile bir arada yaşama, sınıflar arası uzlaşma, eski revizyonist teoriler yeni kelimeler ile süslenerek işçi sınıfına servis edildi. Stalin'in ölümünden sonra Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkan modern revizyonizm bu akımla bütünleşti. Proletarya demokrasisi, halkın demokrasisine dönüştü. Stalin'in ölümünden sonra iktidarı ele geçiren küçük burjuva bürokrasisi, Marksist-Leninist öğretilere sırt dönerek, proletarya diktatörlüğünü - demokrasisini bugün ne olduğu tam olarak anlaşılan tüm halkın devleti, tüm halkın demokrasisi kavramıyla işçi sınıfının iktidarına burjuvaziyi ortak etti. Bu kaçınılmaz olarak belirli bir süreç içinde adım, adım işçi sınıfı iktidarının sosyalist üretimin, burjuvazinin tam denetimine geçmesine, burjuvalaşmasına yol açan sürecin başlangıcını oluşturdu. Süreç yüzyılın sonunda 1990'larda bütün iktidar organlarının burjuvaziye geçmesi, sosyalist üretimin tamamıyla burjuva üretim biçimine dönüşmesi ve burjuvazinin bütün iktidar organlarını ele geçirmesi ile sona erdi. Son bir darbe ile Sovyetler Birliği isim olarak da tarihe karıştı.

Kapitalist emperyalizmin kesin yenilgiye uğramadan, tarihsel olarak, sosyalizm dünya ölçeğinde egemen bir üretim biçimi olmadan, burjuva devletleri bir güç olarak ortadan kalkmadan, kapitalizmin bir

kez daha ayağa kalkma koşulları ortadan kalkmadıkça, proletaryanın burjuvazi ile uzlaşması, kendi sınıf mücadelesinden vazgeçmesi proletaryanın yenilgisi ile sona erer. Burjuvazi ile proletaryanın sınıf savaşımı uzun bir tarihsel süreci kapsar.

Bir toplum gelişmesini tamamlamadan yeni bir topluma dönüşmez. Gelişmesinin belirli bir aşamasında, içinde taşıdığı çelişkilerin sonucu yeni bir toplumu şu ya da bu biçimde doğursa da, henüz eski toplum, yani egemen olan toplumsal üretim, bir bütün olarak bakıldığında hala belirli bir gücünü korur. Eski toplumsal üretim ilişkisi kendi tarihsel sonuna yaklaştığı süreçte, şu ya da bu ülkede en zayıf olduğu halkada bir devrim ile yenisi eskisinin yerini alır, sürekli ve amansız bir savaş başlar. Yeni olan, eski toplumun gücünü yok edene kadar, eskinin gücü kendini yeniden üretebilecek gücü yitirinceye kadar, toplumsal değişim süreci, devrimler çağı devam eder. Feodal toplum ile burjuva toplumu arasındaki altüst oluş, burjuvazinin tam egemenliği, feodal toplumun tarihe gömülmesi de uzun bir tarihsel dönemi, sınıf savaşlarını gerektirdi. İşçi sınıfı ile burjuva sınıfı, kapitalist toplum ile sosyalizm ve onun en üst aşaması komünist toplum arasındaki tarihsel mücadele de böyle olacaktır, böyle oluyor.

Ekim devrimi, burjuva çağının bittiğini gösterdi. Bir sürecin başlangıcı ile sona ermesi arasında bir dizi gidiş gelişler olacaktır ve oluyor da. Elbette ki Ekim Devrimi saf bir proleter devrimi değildi. Rusya işçi sınıfı, tarihin önünde yürüyen Rus komünistleri, geç kalmış bir burjuva devrimi ve erken bir sosyalist devrimle karşı karşıya kaldılar. Henüz büyük burjuvazinin çıkarlarıyla iktisadi olarak kapitalist üretimin uzantısı, eklentisi durumuna dönüşmemiş ara sınıflar, küçük burjuvazi ve köylülüğün katılımı ile devrimi gerçekleştirdiler. Bu tarihsel koşulları komünistler yaratmadı. Rusya gerçeği dedikleri bu koşullar içinde Ekim Devrimi gerçekleştirildi. Bu karakteristik özellik sosyalizmin kurulmasının önündeki en büyük sorun, en büyük güçlüktü.

Ekim devrimi tarihin gelişim süreci açısından ele alındığında, burjuva çağının kapandığı, proletaryanın önderliğinde devrimler çağının başladığını gösterir. Marksist bilimi kendisine rehber edinen Rus komünistleri bütün toplumsal muhalefeti, yarı feodal çarlığın siyasal iktidarının dışına itilmiş tüm sınıf ve katmanları, devrimci Rus işçi sınıfının bayrağı altında topladı. Sadece kapitalizme, kapitalistlere karşı değil, üretici güçlerin, toplumsal sınıf ilişkilerinin gelişmesinin

önünde siyasal bir engel haline gelen otokraziye, kapitalizm öncesi üretim ve sınıf ilişkilerine karşı da savaşmak zorunda kaldı. Burjuva aydınları ve köylüler, proletaryanın bayrağı arkasında yürüdüler. Küçük burjuvalar ve köylüleri proletaryanın bayrağı altına iten kendi istek ve arzuları, sınıf bakışları değil, zordu. Bu ara sınıflar, tarihsel geleceğin ilerleyen sınıfları değildir.

Feodal toplumun tarihsel sürecinin sona erdiği, burjuva devrimler çağının başlangıcında da burjuvazi toplumun çoğunluğunu meydana getiren bir sınıf değildi. Toplumsal gelişmenin, üretici güçlerin gelişmelerinin önünde engel haline gelen feodal egemen sınıflar, feodal devlet yapıları, tarihsel gelişmenin rüzgarını arkasına alan burjuvazinin, toplumun büyük çoğunluğunu kendi sınıf çıkarları arkasına toplaması, önderlik etmesi ile gerçekleşen devrimlerdi. Burada da benzer bir durumu görürüz. Komünistler tarihin kapitalist üretim ilişkilerinin devrimci bir rol verdiği işçi sınıfına yol göstererek, önderlik ederek, devrimi gerçekleştirdiler. Bu devrim için erken sözcüğünü, Rusya gibi henüz sınıflar ayrışmasının, kapitalist iktisadi yasalarla ayrışmasının tamamlanmadığı, komünistlerin iradi olarak bu sürecin tamamlanmasını beklemeyeceği ki, tarihte hiçbir devrimci dönüşüm o sürecin tamamlanmasını beklemediğini, bu erken devrimlerin zayıf ve güçlü yönlerini ifade edebilmek için kullandım. Rus sosyalizmini kapitalist restorasyona dönüştüren de kısmen diğer etmenler yanında bu gerçeklikte saklıdır.

Nasıl ki bu devrimler, burjuva üretim ilişkilerinin güçsüzlüğünü, toplumun gelişmesinin önünde engel haline geldiklerini gösterdiyse, bu devrimlerin yenilgileri de, burjuvazinin gücünü değil henüz bu devrimlerin emekleme dönemini gösterir. Tarihsel altüst oluş çağının, değişim sürecinin özellikleridir bu durum. Bilim için kolay olan, pratik tarih için zordur. Bilim gelişimin yasalarını ve nihai sonuçlarını gösterir. Pratik tarih ise uzun süren savaşların mücadelelerin dönemini kapsar.

20.yy sosyalist devrimleri, sınıf mücadeleleri komünist iradenin Marksist-Leninist öğretilerin tarihsel başarılarıdır. Kapitalist emperyalizme vurulan ağır öldürücü darbelerdir. Özel iradenin başarısını oluşturan nesnel koşullar ve bu koşulların gelişim yasalarıdır. Eski toplumun, emperyalist kapitalizmin güçsüzlüğünü, zayıflığını, onunla savaşabilecek irade oluştuğunda ve oluşabildiğini de göstermesi

açısından, kapitalizmin zayıflığını ve tarihsel sürecini tamamladığını gösterir.

Ekonomik toplumsal yasalar, koşullar, siyasal biçimler kendi gelişmelerini tamamlamadan yok olup gitmezler. Belirli yer ve zamanda kendi geleceklerinin sonuçlarını yıkımlarını gösterecekler de bu onların fiziken yok olduklarını göstermez. Yeni olan tarih sahnesine çıktığında, şu ya da bu ülkede eski sistemi yenilgiye uğrattığında, kendisini var edebilmek için eskisi ile amansız bir savaşa tutuşmak zorundadır. Bu aşama da eski toplum, dünya ölçeğinde yaygınlığı, toplum içindeki alışkanlıkları, yönetme yeteneği ile uluslararası bağları ile başlangıçta henüz eskisine göre güçlüdür. Öldürücü darbeler kendisini ayağa kaldıracak iktisadi ve siyasal gücünü yitinceye kadar teslim olmaz. Tarih sahnesinden çekilmez. Bundan dolayı eski toplumu yıkan tüm ilk devrimler sadece yeniyi kurmak değil eskisine karşı da amansız bir savaş vermek zorundadır.

Bu eski topluma karşı, onun oluşturduğu burjuva alışkanlıklarına karşı yeni toplumsal biçimin devrimci sınıfı, eski toplumun içinden çıkan bir sınıf olarak kendisiyle de olmak üzere tüm alanlarda sabırla uzun bir savaş vermek zorundadır. İşte proletarya diktatörlüğü, demokrasisi bir teorik dogma, belirli bir kesimin komünistlerin yönetim aygıtının toplum üzerindeki maceracı bir hevesi değil, eski toplumun sınıflarının tamamen tarih sahnesinden gitmesi için zorunlu bir süreçtir. Komünistlerin, işçi sınıfı iktidarlarını, devrimlerini korumak ve geliştirmek için baş vurdukları öznel irade budur.

Burjuva tarih yazıcıları, her türden burjuva eleştirmenleri, bu yüzyılın sosyalist devrimlerini değerlendirirken, Lenin, Stalin, Enver Hoca, Mao gibi tarihsel kişilikleri temsil ettikleri sınıfların, tarihsel rolleri iradeleri ile değil, bunlara özgü bireysel iradelermiş gibi görür gösterirler. Onların özgürlük diye tapındıkları, burjuvazinin sömürme özgürlüğü, farklı burjuva kesimlerinin ekonomik ve siyasal taleplerinin ifade edilmesidir. Çağın özellikleri, ekonomik yasaların işleyişleri ve bunların politik siyasal sonuçları ile değil, bireylerin davranışları ile bu süreci açıklamaya, çarpıtma çalışıyorlar.

İnsanların kendi tarihlerini yaptıkları doğrudur. Ne var ki bunu belirli koşullar içinde ve belirli kurallar içinde yaparlar. Bu da şu anlama gelir; tarihsel gelişme, yeni üretici güçlerin gelişmesi, belirli üretim ve sınıf ilişkilerinin gelişmesini doğurur. Bunlar uzlaşmaz çelişkiler

haline geldiğinde sınıflar arasında savaşlar başlar. Bu savaşlar belirli güçleri ve bu güçlerin karşılıklı mücadelelerini ve biçimlerini oluşturur. Savaş eskinin tamamen yıkılması, etkisini kaybetmesi, yeni olan toplumsal ilişkinin egemen ilişki, toplumsal yapı oluncaya kadar uzun bir süreci kapsar. Diyelim ki siz bir araç yapmak istediniz, aracın tasarımını için oluşan fikirleriniz, gökten zembille kafanıza inmez. Yapmak istediğiniz aracın yapımı için her şeyden önce gerekli koşullar dışınızda belirli bir oranda gelişmiş olgular olarak vardır. Bu araçları hazır bulursunuz ve artık onlara ulaşmak çok uzak değildir. Bu noktadan işe başladığımızda daha önce olmayan bir aracın yapımına başlarsınız. Burada beceri, çalışma azminiz, yardımcı nesnelere gelişmişliği ve benzeri meydana getirdiğiniz bu yeni araç, ilk şekli ile ortaya çıkar. Bu sizin buluşunuz olarak adınızı alır. Bu aracın ilk yapımıyla kıyaslandığında ikinci, üçüncü ve daha sonraki yapımları birincisine göre daha gelişmiş daha sağlam olacaktır. Bunda anlaşılmayan bir şey yoktur. Yeni bir bilimsel buluş, teknoloji böyledir. Toplumsal altüst oluş ve devrimler de böyledir. Kendi türünün ilkleri her zaman daha sonrakilerle kıyaslandığında bir çok eksik ve zayıf yönlerini gösterir. Bunlar eski toplum tarafından geçici bir süre için yenilgiye uğratılsalar da artık eski toplumsal yapı sürekli bunlarla kıyaslanacak ve onun için öldürücü bir tehdit olarak varlığını sürdürecektir. O halde nasıl oluyor da burada sözü edilen devrimler tarihinin mükemmeliyetçi bakış açısıyla değerlendirilmeye tabi tutuluyor? Bugün elimizde daha gelişmiş araçlar, bilgi ve deneyimle dünün değerlendirmesini yaparken dünün mevcut koşullarını yok sayıyoruz. Ben elbetteki iyi niyetle eksiklikler eleştirilmesin demiyorum. Eleştiri iki türdür. Tarihsel gelişim yasalarını yok sayan metafizik mükemmeliyetçilik, kendilerini sosyalist olarak adlandıran küçük burjuva demokrat çevrelerden gelen eleştiriler ve tamamıyla burjuva kapitalist toplumun savunucuları tarafından nefret dolu karalama, suçlama, ikiye bölme, yalanlarla dolu eleştiri adına yapılan saldırılar.

Rusya’da komünistler proletaryaya önderlik edip, Çarlığı ve burjuvaziyi yıktığında Rusya gelişmiş bir kapitalist ülke değildi. Aynı zamanda Rusya’yı çevreleyen ülkeler Türkiye, İran, Çin, Doğu Avrupa ülkelerinin bir çoğu henüz kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu ülkeler değildi. Rus proletaryasının, komünistlerin bunları bekleyecek zamanı yoktu. Sosyalizmi kurmak, kapitalist emperyalizmin

saldırılarına karşı korumak, güvensiz küçük burjuvaları, köylülüğü işçi sınıfının saflarında tutmak, onları proleterleştirmek yenilen burjuvazinin direncini kırmak zorundaydı. Tarihin kendilerine yüklediği bu zorlu görevi başarmak zorundaydılar.

Marks ve Engels, emperyalizm öncesi kapitalist çağda proleter devrimi Almanya'dan bekliyordu. Alman İşçi Sınıfı ve onun komünist önderliği Avrupa'nın entelektüel olarak en gelişmiş örgütlü sınıfı ve önderliğiydi. Alman Komünist Partisi Avrupa'nın en ileri, işçi sınıfı ile bağları en yüksek partiydi. Sendikalar ve genel oy sistemi aracılığıyla işçiler arasında güçlü ve saygın bir bağa sahipti. Ne var ki parlamenter yöntemler ve sendikalar, legal koşullar kapitalizmin emperyalizm aşamasında işlevini yitirmişti. Serbest rekabetçi kapitalizm koşullarından doğan Alman işçi hareketi ve Alman komünistleri bu değişimi anlayamadı. Rusya işçi sınıfı ve Rus komünistlerinin önünde böyle koşullar yoktu. Onların, daha mücadelelerinin en başında en ağır koşullarda Çarlık ve burjuvaziyle savaşılabilmek için her türlü mücadele yürütebilecek devrimci bir örgüte, önderliğe ve partiye ihtiyacı vardı.

Rus komünistleri, Avrupa'nın özgür koşullarında mücadele etmeye alışmış işçilerden farklı bir yol izlemek zorundaydı. Emperyalizm koşullarında onları zafere götüren bu zorunluluk, Alman işçi sınıfı ve kapitalizmin bu yeni evresini anlayamayan Alman komünistlerini yenilgiye götürdü. Almanya'da devrim yenilgiye uğradığında, geri çekildiğinde Rusya'da yükseliyordu. Uluslararası komünist hareketin merkezi önderliği Almanya'dan Rusya'ya Kautsky'den Lenin'e geçti.

Marks ve Engels'in devrimci öğretilerini bu yeni koşullara uygulayan Lenin sadece Rus proletaryasının değil dünya proleter devrimlerinin teori ve taktiklerini geliştirdi. Almanya ve Avrupa'ya gelince 'özgürlük' koşullarında burjuva parlamenter koşullarda savaşılmaya alışmış komünistler ve işçi sınıfı gerici emperyalist burjuvazinin hışımına uğradı. Rus işçi sınıfı siyasal iktidara karşı burjuva demokratlarını, köylüleri ve aydınları peşine takarken Almanya'da komünist partisi burjuva demokratlarının, egemen burjuva sınıfının safına geçmesiyle 'ihanete' uğradı. Alman sosyal demokratları emperyalist burjuvazinin yedeği haline geldi.

Alman emperyalist burjuvazisi, Rosa ve Liebknecht'in cansız vücutları üzerinden yükseldi. Dünyanın diğer ulusları arasında disiplin ve çalışkanlığı ile öne çıkan Alman ulusal burjuvazisi kendi kaderini

sosyalistlerin yenilgilerini izleyen yıllarda, cahil, lümpen, dengesiz bir onbaşıya teslim etti. Alman emperyalizmi istikbalini, egemenliğini kendi eğitim sisteminde kabul etmediği, dışladığı, dengesiz birine ‘özgür parlamentosu’ aracılığıyla daha sonraları tüm dünyanın tanıdığı manyağa Hitler’e teslim etti. Almanya proleter devrimin değil, burjuva gericiliğinin emperyalist burjuvazinin yarattığı en gerici, vahşi burjuva yönetim biçimi faşizmin toprakları oldu. Nasyonal sosyalizm, faşizm, emperyalizm burjuvazinin en vahşi, en acımasız siyasal yönetim biçimi olarak doğdu.

Emperyalist burjuvaziye karşı işçi sınıfı yeni savaşım biçimleri, yeni taktikler geliştirmek zorundaydı. Bu tarihi görevi Rus komünistleri ve Lenin üstlendi. Kısaca Rusya’da proletaryanın tarihsel görevi böyle ortaya çıktı.

Bu tarihsel dönüşümü, serbest rekabetçi kapitalizmin emperyalist aşamaya dönüşümünü anlayamayan eski Marksistler, Marksizm’i cansız, kuru bir teorik yazın olarak ezberleyen entelektüel Marksistleri tarih, Marksizm’in dönekleri durumuna dönüştürdü. 2. Enternasyonal önderleri Kautsky’ler emperyalist burjuvazinin köleleri, iş birlikçileri durumuna dönüştüler. Lenin daha en başından bu gelişmeyi Marksizm’in canlı öğretisinde gördü, ondan çıkardı. Devrimin Rusya’da olmasının asıl özü buradadır.

En küçük devrimci talebin bile hapisane, sürgün ve idamlarla bastırılmaya çalışıldığı en barışçıl işçi gösterilerine kurşun yağdırıldığı Rusya’da Çarlık despotizmine karşı savaşabilecek tek sınıf proletarya, bütün muhalif hoşnutsuz sınıf ve katmanları kendi savaş örgütünde topladı. Bu örgütü siyasal ve ideolojik olarak Lenin ve Rus komünistleri kurdu. Burjuva demokratlar, köylüler, aydınlar Çarlığın bu gerici yönetimi ile savaşamazlardı. İster gönüllü ister zorunluluk deyin her iki halde de işçi sınıfının saflarında onun arkasında yer aldılar. İşçi sınıfının saflarında, birliğinde yer alan ara sınıf ve katmanları hem birliğin içinde yer aldı, hem de bu birliğe karşı, kendi siyasal temsilcileri ve ideolojileriyle sürekli ,amansız bir savaş yürüttüler. Devrim ve işçi sınıfı siyasal ve ideolojik olarak güçlü olduğu sürece bu sınıfların etkisini kırabilir ve belirli bir süre yedekleyebilir, dönüştürüp etkisiz hale getirebilir, belirli bir dönem için iktidar sahibi büyük burjuvaziden koparabilir. Proletarya partisi Bolşevikler Çarlığa ve onun yerini kısa bir süre için alan Rus burjuvazisine karşı bu zorunlu müttefikleri

ile birlikte yürüdü.

1917 Ekim’inde Bolşevikler sekiz ay gibi kısa bir süre önce Feodal Çarlığın iktidarı bıraktığı burjuvaziyi devirdiklerinde kendilerini ke-sintisiz sürekli bir mücadelenin içinde buldu. Çarlığın arkasına sakla-nan Rus burjuvazisi onun yerini aldığıında, burjuvazinin emperyalizm çağında gerici-tutucu sınıf karakterine dönüşen özelliğinin tümünü açığa çıkardı. Önce Çarlıktan kurtulalım diyen tüm toplumsal sınıf ve katmanları burjuvazinin bütün devrimci özelliklerini yitirmiş gerici gerçek yüzüyle tanıştılar. İşçi sınıfı hareketine ve Bolşevik partisine muhalif küçük burjuva demokratları, aydınları ve köylü yığınları 1917 Şubatıyla 1917 Ekimi arasındaki süreçte Bolşevik Partisi saflarına ka-tıldı.

Bolşevikler iktidarı burjuvaziden aldığıında, Rusya 1.Emperyalist paylaşım savaşının içindeydi, halk savaştan bıkmış büyük bir yok-sulluk içindeydi. Savaşla devrimci mücadeleyi-devrimi önleyeceğini uman, başka bir çaresi olmayan Çarlık savaşın bir tarafıydı. Savaş tam tersine devrimi bastırmak bir yana onu daha da güçlendirdi. 1917 Şu-batında Çarlık siyasal iktidarı burjuvaziye devretmek zorunda kaldı.

Çarlığın politikalarını devam ettirmek dışında bir politikası olmayan burjuva hükümeti, burjuvazinin sınıf çıkarları ile işçi sınıfı ve yoksul halkın çıkarlarınının taban tabana zıt olduğunu kısa sürede gösterdi.

Ekim Devriminden sonra Bolşevik Partisi önderi ve kurucusu Le-nin, ilk olarak Rusya için ağır şartlar içeren Brest-Litovsk Antlaşma-sıyla emperyalist savaştan çekildi. Küçük burjuva solcuları, devrimin zorunlu ortakları bunun onur kırıcı, Rusya için kabul edilemez bir ant-laşma olduğunu (Troçki) söylerken Bolşevikler, Rusya için değil işçi sınıfının ve yoksul halkın iktidarına zaman kazanmak için bu ağır ant-laşma şartlarını imzaladı. Proletarya partisi 1917’den 1930’lu yıllara kadar iktidardan uzaklaştırdığı burjuvazi ve toprak sahipleri ile uzun süreli doğrudan iç savaş ve dolaylı olarak ideolojileri ile, işçi sınıfı iktidarını yıkmak isteyen sinsi burjuva unsurları ile savaştı.

Emperyalist kapitalizmin 1929 büyük bunalımı dünyayı yeni bir emperyalist savaşın içine soktu. Emperyalistlerin hızla silahlanma, savaş hazırlığına giriştikleri yıllarda, Sovyetler, proletarya iktidarını sağlamaştırma, küçük burjuvaziyi etkisizleştirme, emperyalist

saldırıdan korunma ile birlikte yürüttü bu evreyi. Ekim Devriminin proletaryanın saflarında birleştirdiği sınıfların temsilcileri Sovyetleri yıkmak kendi burjuva devletini kurmak için partiye karşı içten mücadeleye giriştiler. Troçki, Buharin, Zinovyev ve Kamanev 'in parti ve işçi sınıfı devletine karşı sinsi imha planları açığa çıkarıldı.

Sınıflar arasındaki mücadeleye yüzeysel ve dışarıdan bakanların, günümüze kadar süren kafa bulanıklığı, sınıf hareketlerini bireylerin hareketi gibi algılayan burjuva sosyalistleri için oldukça yabancı, karmaşık bir olgu olan bu savaş, tarihsel geçiş dönemlerine özgü sınıflar arası iktidar mücadelesi, devletin hangi sınıfın yönetimine geçeceği sorununu içerir.

Sovyetler birliği dışında kapitalist emperyalist propagandanın, devrim çocuklarını yiyor, katlediyor çılgınlıklarıyla aktarılan bu dönem, içerde sosyalist ekonominin kurulması, proletarya iktidarının sağlamaştırılması, küçük burjuva üretim ve mülkiyet ilişkilerinin proleterleştirilmesi dönemini kapsar.

Çarlığa karşı verilen devrimci mücadele içerisinde bir burjuva aydını olarak katılan, bütün bu süreç boyunca, Lenin'e ve Bolşevik partisine muhalefet eden, ancak çarlığın yıkılması ve onun yerini alan geçici burjuva iktidarının yenilgisinin kaçınılmaz olduğu görüldüğünde, Bolşeviklere katılan Troçki bu süreçte proletarya partisinin karşısında yer aldı. Troçki' ye göre devrim ihanete uğramıştı. Peki hangi devrim? Proletaryanın sosyalist devrimi mi? Küçük burjuvazinin hayali burjuva demokrasisi mi? İki devrim iç içe geçince kaçınılmaz olarak her sınıf kendi iktidarını, kendi sınıf koşullarını, siyasal taleplerini, ideolojik politik karakterini ortaya koyar.

20.yüzyılın tarih yazıcıları, burjuva sosyalist entelektüelleri, Ekim Devrimine ilişkin iki kahraman yaratırlar; Lenin ve Troçki. Troçki'nin Bolşeviklere, Şubat Devrimi'nden sonra, Haziran'da burjuvazinin kaçınılmaz yenilgisini gördüğünde katıldığı gerçeğini, gözden uzak tutarlar. Buna ilişkin sayısız mazeret üretirler. Burjuva sosyalistleri için Troçki Ekim günlerinin kahramanı, Lenin ile birlikte devrimin önderi ve ortağıdır. Lenin'in ölümünden sonra ise Stalin tarafından, entrikalarla hak ettiği iktidardan uzaklaştırılan, mazlum, fedakar, romantik şövalyedir.

İnsanlığın tarihi açısından ele alındığında çok kısa bir dönemi kapsayan Sovyetler Birliği tarihsel deneyimi, Komünistlerin tarihi açısın-

dan ele alındığında, olağanüstü ideolojik bir mücadelenin zenginliğini, gelecekteki işçi sınıfı devrimlerine bıraktığı miras açısından, işçi sınıfının burjuvazi ile savaşımında devasa bir tarihsel dönemi oluşturur. Emperyalizm koşullarında işçi sınıfının devrimci çalışma yöntemlerini, taktiklerini, örgütlenme biçimlerini, her şeyden önemlisi de komünistlere, emperyalist koşullarda gericileşen siyasal iktidarlara karşı en zor baskı koşullarında, proletaryanın devrimci mücadelesinin nasıl örgütleneceğinin ana hatlarını gösterir. Her ülke kendi özel tarihsel koşullarından yola çıkar. Devrimler özel koşullarıyla birbirlerinin tıpatıp kopyası değildirler. Ne var ki ülkeler arasındaki farklılıklar coğrafi koşullar dışında kapitalist üretimin dünya ölçeğinde egemen bir üretim ilişkisine dönüşmesiyle işçi sınıfının mücadele yöntemleri ve devrimler de nicel farklılıklar gösterse de genel hatlarıyla emperyalist burjuvaziye karşı verilen işçi sınıfı devrimleri nitelik olarak aynıdır.

Burjuva mülkiyetinin yapısı, küçük üreticilerin durumu, azınlıklar ve ulusal sorunlar gibi burjuva demokrasinin günümüze bıraktığı kalıntıları komünistlerin siyasal taleplerini oluşturur. Bu açıdan ele alındığında Sovyetler Birliği ve Ekim Devrimi işçi sınıfı ve komünistlere olağan üstü bir zenginlik ve bilgi birikimi bıraktı.

Üretim ilişkileri tarihsel olarak geriye değil, ileriye doğru gider. Kapitalist üretim ve değişim ilişkileri, bunların gelişim yasalarını ortaya koyduğu, bu ilişkilerin kaçınılmaz gelişmeleri komünist toplumdur. Kapitalist üretim ilişkileri geriye feodal üretim ilişkilerine ve feodal sınıf ilişkilerine doğru yol almaz. Kapitalizmin en yüksek gelişmesi emperyalizm çağı aynı zamanda proleter devrimler çağının başlangıcıdır. Ekim Devrimi ile bu çağ açıldı. Kapitalizmin sonu ve proletaryanın devrimlerinin başlangıcı olan bu çağ, sınıfların öznel niyetlerinden bağımsız nesnel koşulların gelişmeleriyle ilintilidir.

Emperyalist kapitalizm 21. yüzyılın henüz daha başlangıcında ölümcül özelliklerini açığa çıkardı. 2008 krizi geçtiğimiz yüzyıldaki 1929 Büyük Bunalımıyla karşılaştırıldığında etkisi ve süresi açısından bütün dünyada emperyalist üretim ilişkilerini tehdit eden yeni bir proleter devrimler döneminin ham özelliklerini gösteren bir sürecin başlangıcıdır.

Emperyalist burjuva ekonomisi uzun bir dönemdir bunalıma dönüşen krizin yol açtığı durgunluğun pençesinde kıvranıyor. Burjuvazinin bütün kurumları eğitimi, ahlakı , en küçük örgütlenme biçimi olan aile

yapısı çürüyor; kendini geliştirme, yeniden üretme şöyle dursun varlığı toplum için bir engel haline dönüştü. Burjuva siyaseti tüm bunların üzerinde bütün kurumlarıyla yığınları aldatmanın bir aracı olan burjuva politikaları iktidarı ve muhalefetiyle biçimsel farklılıkları dahi kayboluyor, en küçük özgürlüklere tahammül edemez duruma dönüşüyor.

Burjuvazi politika olarak feodal ve antik köleci çağın siyasal yöntemlerini bugünkü burjuva sömürü koşullarıyla bütünleştirmeye çalışarak işçi sınıfı ve yoksul emekçi yığınların en insani yaşama isteklerini bastırmaya çalışıyor. Burjuva emperyalist sözüm ona ‘Yeni Dünya’ koşullarına sömürü ve baskı yöntemlerine karşı işçi sınıfının, yoksul emekçi yığınlarının öfke, gösteri ve başkaldırıları yayılıyor. Bu başkaldırıları, öfke ve gösteriler, komünistlerin önderliğinde politik bir netlikten, Marksist bir programdan, uzun sabırlı bir çalışma ve örgütlenmeden uzak oluşlarıyla başarıya ulaşmış değiller. Faşist iktidarlar, Orta Çağın dinsel motifleri, Nasyonal Sosyalizmin yani Alman faşizminin yabancı düşmanlığı, Franko’nun, Mussolini’nin, Salazar’ın ideolojik artıklarıyla üstünü örtmeye çalıştıkları ‘yeni’ bir siyasal iktidar, burjuva yönetim biçimleri oluşturarak, yığınların taleplerini bastırmaya, emperyalistler arası eşitsiz gelişim yasalarının yeni bir paylaşım savaşına doğru hızla yol aldığı bir süreci yönetmeye çalışıyorlar.

Bütün dünyada burjuvazi siyasal olarak yönetim krizi yaşıyor. Bu aşamada kriz henüz ekonomik ve siyasal olarak yönetilemez bir krize dönüşmüş değil. Ne var ki 2008 den bu yana bunalımı atlatabilmiş değil ve gittikçe derinleşen bir sürecin içine girmiş durumda. Siyasal olarak tüm dünyada burjuva hükümetleri klasik burjuva demokrasisi ile varlığını sürdüremez duruma dönüşüyor. Bu devrimci süreç önümüzdeki yıllarda daha hızlı gelişecek. Burjuvazi, siyasal iktidarlar, devletler daha şimdiden her türlü devrimci kıvılcımları en vahşi yöntemlerle bastırmaya, doğmadan yok etmeye çalışıyorlar. Tarihsel süreç bu aşamada komünistlere devrimci iradeyi dayatıyor. Çünkü hiçbir siyasal yapı ne denli çürürse çürüsün, onun yerini alabilecek siyasal bir oluşum, örgütlenme, sınıf savaşı olmaksızın yok olmaz. Komünistler bu günden siyasi ve ideolojik olarak hazırlanmak zorundalar.

Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye’ye

Büyük Rus İmparatorluğu Çarlık, Ekim Devrimi ile tarihe karıştığında Osmanlı İmparatorluğu 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonu-

cunda son kalan topraklarını da kaybetti. İmparatorluğun son toprakları savaşın galibi ülkeler arasında bölüşüldü. Son Osmanlı İmparatoru Vahdettin başkent İstanbul'da İngiliz emperyalizminin etkisiz bir valisi, fiilen 'oda hapsine mahkum edilmiş esiri' durumuna düştü. Çok milliyetli imparatorluk daha savaş öncesi Avrupa'daki topraklarının tümünü kaybetmiş, Türk ve Kürtler dışında imparatorluğu oluşturan bütün uluslar 'bağımsız' birer burjuva devletine dönüşmüştü.

Balkanlarda, Asya ve Afrika kıtasındaki topraklarını daha savaş öncesinde kaybetmiş, Anadolu'ya hapsedilmişti. Emperyalist savaş sonrası elindeki son toprakları da savaşın galibi devletler tarafından bölüştürülmüş, başkenti İstanbul İngiltere'nin denetimine geçmişti.

1920'li yıllardaki Türk Devrimi; çürümüş, fiilen bitmiş feodal imparatorluğun Anadolu topraklarında, Kemalistler son Osmanlı imparatoru Vahdettin'in İngilizler ile kaçmasıyla burjuva Türk Cumhuriyetini ilan ettiler. Başka bir deyişle Osmanlı feodal imparatorluğu içindeki çok ulusluluk her ulusun kendi burjuva ulusal devletini kurmasıyla son kalan Türk ve Kürt ulusu da Anadolu topraklarında Türk ulusal devletini oluşturdular. Bu aşamada henüz burjuva ulusal birliğini oluşturmamış Kürtler, kendilerini Türk ulusal devletinin içinde buldular.

1. Emperyalist paylaşım savaşının doğurduğu ekonomik, siyasal askeri yıkım savaşın galibi emperyalist ülkeler de olmak üzere emperyalist burjuvaziye kendi emekçi yığınlarını yeni bir savaşa sürükleyemeyeceği koşulların içine itmişti. Ekim Devrimi burjuvaziye öylesine büyük bir korku saldı ki, emperyalist devletler, doğrudan sonuçlarının ne olacağını kestiremediği, öngöremediği bir savaşa giremedi.

İngiltere'nin dünya üzerindeki egemenliğinin sonunun başlangıcıydı dünya savaşı. Türk burjuvazisinin Kemalistlerin 'yedi düvele karşı savaştık' sözleri ajitasyondan öteye gitmeyen sözlerdir.

Akdeniz ve Güney Anadolu bölgelerini paylaşan İtalya ve Fransa içine düştüğü ekonomik ve askeri kriz nedeniyle kendi ülkelerinde savaşın sonucu doğan yıkım, işçi sınıfının hoşnutsuzluğu, Ekim Devrimi'nin başarısı, komünistlerin bu ülkelerde kısmen etkili bir hareketlerinin olması sonucu işgal ettikleri Anadolu'nun bu bölgelerinden çekilmek zorunda kaldılar. Antep, Urfa ve Maraş illerindeki direnişler Fransızların çekilmesini sağladı. İngiltere dolaylı yoldan Yunan burjuvazisini kışkırtarak, Ege Bölgesini Yunan burjuvazisine vaat ederek Türk burjuva ulusal hareketini, Kemalistleri yok etmeye çalıştı. Yunan

burjuva ordusu Türk ulusal hareketi karşısında yenilgiye uğrayınca İngiltere Vahdettin'i de yanına alarak İstanbul'dan çekildi.

İmparatorluğun çözülme sürecinde Balkanlarda, Arap Yarım Adasında, Orta Doğu'da ulusal hareketler çıkarken Türklerin ulusallaşma süreci 1908 Jön Türk Hareketi ile başlar. Feodal imparatorluk son bir çabayla 1.Emperyalist Paylaşım Savaşı'na katılarak varlığını sürdürmek ister. Hasta ve can çekişen imparatorluk için savaş hangi sonuçla biterse bitsin ölümünün tescili olacaktı. Bu olsa olsa imparatorluğun ölüm ilanının hangi biçimde gerçekleşeceğinin ne şekilde yazılacağı ile ilgili bir sorun olacaktı. Türk burjuvazisi ya imparatorlukla birlikte yok olacak ya da Osmanlı'dan kurtuluşunu ilan edecekti. Bu var olmanın başlangıcı 1908 Jön Türk hareketi ile başlar. Kemalist Devrim imparatorluğun sonu olur.

1923'de Kemalistler cumhuriyeti ilan ettiklerinde 'ne mutlu Türküm' sözleriyle başlayan uluslaşma süreciyle burjuva tarihinde yerini alır. Henüz bu aşamada Anadolu'nun doğusunda bir burjuva sınıf ve siyasal örgütlenmesine sahip olamamış Kürtler kendilerini bu yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti toprakları içinde bulurlar. Kürt toprakları Türkiye, Irak, Suriye ve İran arasında paylaşılır.

Türk burjuva demokratik devrimi Rusya'dan farklı bir yol izleyecekti. Her şeyden önce Türklerin iktidarı tek başına alabileceği ne güçlü bir burjuva sınıfı ne de proletaryası vardı. Mustafa Kemal, Rus elçisi Aralov'la Ankara'da yaptığı konuşmalarda bundan yakınıdır. Cumhuriyeti kuran burjuva aydınları Kemalistler devlet eliyle bir burjuva sınıfı yaratmaya koyulurlar. Egemen olan kapitalizm öncesi meta üretim ilişkileri ve nüfusun en büyük kitlesini oluşturan köylüler feodalizmle kapitalizm arasındaki geçiş sürecini yaşayan yarı feodal iktisadi ilişkiler içindedir. Devlet kapitalizmi ile birlikte bir burjuva sınıfı oluşturulmaya çalışılır. Burjuva aydınları buna karma ekonomi adını verir.

2. Dünya Savaşı sonrası ABD liderliğinde toplanan emperyalist burjuvazi 1950'li yıllarda Marshall planıyla Türk burjuvazisini emperyalist ekonominin parçası durumuna dönüştürür. Sovyetler Birliğine karşı ABD önderliğinde kurulan emperyalist saldırı örgütü NATO'ya girilir. Türk burjuvazisinin NATO'ya ilk başvurusu İsmet İnönü hükümeti döneminde olur. 1950'den sonraki Menderes hükümeti döneminde ilk defa yurt dışına asker gönderilir. Asya kıtasındaki devrimleri bastırmak için Kore Yarım Adasına ABD emperyalizminin müdahale-

sine dahil olur. Bu dönem Türkiye kapitalizminin krediler, borçlanma vb. yoluyla hızla geliştiği, Batı emperyalist ekonomiyle birleştiği bir süreçtir. Bu durum Türk burjuvazisinin siyasi ve iktisadi olarak Batı emperyalizmine ve ABD'ye bağımlı olduğu bir süreçtir.

Kapitalist üretimin Türkiye'de hızla gelişmesi, kırların yarı feodal ilişkilerinin çözülmesi, köylülüğün mülksüzleşmesi, proleterleşmesi 1960'lı - 70'li yıllar kırlarda ve kentlerde köylülerin ve proleterlerin hoşnutsuzluğu kapitalist ve yarı feodal üretim ilişkilerine karşı devrimci dönüşümü yükseltecektir. Bu dönemde mülksüzleşen geniş köylü yığınları ve kentlerin işçi sınıfı kaybettiği mülkiyetini geri alma ile Batı Avrupa'nın sosyal devleti özlemi içindedir. Bu dönem, Marksizm'den etkilenen burjuva aydınların, demokratik devrim talebiyle henüz burjuva kapitalist üretimin uzantısı, çıkarları büyük burjuva üretimi ile bütünleşmemiş kısmen bağımsız küçük meta üreticilerinin, kentlerin varoşlarında gecekondualarında ilkel koşullarda yaşayan proleter ve yarı proleter yığınların öfkelerini burjuva devrimi ile sosyalizm arasında net bir programla çizememiş sayısız devrimci örgütlerin doğduğu bir dönemdir. Marksizm'den etkilenen, yabancısı oldukları bu bilimin küçük burjuva aydınları Marksist bilimi dogmatik şekillikten öteye gitmeyen bir anlayışla yorumlayan bu dönemin devrimci akımları 1980 askeri darbesiyle 12 Eylül'de büyük burjuva karşısında hezimete uğrar. Bu aynı zamanda burjuva sınıfının 1908'de başlayan burjuva devriminin de sona ermesidir.

1950 sonlarında Marksist hareket içinde ortaya çıkan modern revizyonizm, Avrupa komünizmi gibi burjuva akımları devrimci proletaryayı burjuvazinin eklentisi durumuna dönüştürmesiyle Marksizm'in içinin boşaltılması Türkiye'deki bu devrimci akımın ideolojik karmaşıklığı ve yenilgisinin asıl nedenlerinden birisidir.

12 Eylül'den sonra küçük burjuva demokrasisi, burjuva sosyalizminin yenilgisiyle, burjuva devrimi Türkiye'nin Kürdistan bölgesi dışında sönmeye, bu hareketten ideolojik olarak kopmayı gerçekleştiremeyen devrimci sosyalist hareket dayandığı iktisadi ve sınıf ilişkilerini yitirmesiyle, etkisini kaybetmeye, sönmlemeye yüz tutar. Küçük burjuva sosyalistleri derin bir siyasi krizin içine yuvarlanır. Geçmişin nostaljisi ile ayağa kalkma istekleri sadece düzenin uzantısı, şikayetçisi, mızızmızı küçük önemsiz bir muhalefeti durumuna dönüştü.

Sovyetler Birliğinde 1950' li yılların ikinci yarısında başlayan ka-

pitalizmin restorasyonu 1990'da tamamlandığında, eski sosyalist ülkelerin emperyalist ekonomiye dahil olma süreci, yeni pazarların açılması ile emperyalist ekonomiye yeni bir ivme kazandırdı. Bu süreç batı emperyalizminin 'sivil darbeleriyle' Doğu Avrupa'nın demokratik halk cumhuriyetlerinin Batı'nın doğrudan pazarı haline dönüşmesiyle emperyalist burjuvaziye yeni bir canlılık ve güç kazandırdı. Burjuva ideologların yeni dünya düzeni adını verdiği bu dönem 21. yüzyılın başlangıcında 2008 kriziyle fiilen sona erdi.

Kapitalist pazarların ve üretimin olağanüstü büyümesi, para sermayenin devasa boyutlara ulaşması kapitalist üretim yasalarının duvarına tosladı. Bu üretimin onulmaz hastalığının ölümcül yüzünü açığa çıkardı. Emperyalist burjuvazinin bütün neşesi yerini kaygıya, korkuya ve kendini kurtarmaya bıraktı.

Türkiye kapitalizmi özellikle 2000'li yıllarda dış borçlanma yoluyla büyüdü. 2008 krizi başlangıçta küçük dalgalar halinde vursa da büyümeye devam etti. Krizin gerçek etkileri 2015'den sonra hissedilmeye başlandı. 2008 krizi Avrupa'da, Amerika kıtasında, Batı Afrika'nın kıyı ülkelerinde Libya, Tunus, Cezayir, Mısır'da halk ayaklanmaları, emperyalist darbelerle alt üst olurken 2013'de Türkiye'de işçi ve yoksul halk yığınlarının ilk büyük çaptaki tepkisi bir aydan uzun süren umutsuz kahramanca başkaldırısı adını İstanbul'da bir parktan alan Gezi Direnişi -ki bu direniş değil- dağınık, örgütsüz, kısa sürede bir araya toplanan kentlerin işçileri, işsizleri, yoksulları farklı biçimlerde farklı sembollerle ama bir tek amaçla kendiliğinden kapitalist sisteme karşı başkaldırısıdır. Burjuvazi büyük bir şiddet ve sınıf düşmanlığının bütün kiniyle başkaldırışı püskürttü. Bir aydan uzun süren yığınların kendiliğinden başkaldırısı komünistlere sınıfın gücünü ve güçsüzlüğünü, burjuvazinin öfkeli ölümüne savaştan bir yığın karşısındaki gücünü ve güçsüzlüğünü göstererek geri çekildi.

Burjuva iktidarı, burjuva sınıfı dersi gördü. Burjuva devlet aygıtını daha da gericileştirerek, sivil faşist çeteler oluşturarak devrimci yığınların kapitalist düzeni yıkmasının önlemlerini almaya koyuldu.

Türk burjuvazisi siyasal iktidarı en gerici lümpen kesimine tamamen teslim ederken, liberal burjuva muhalefeti cumhuriyetçi demokrat burjuvazi lümpen burjuva karşısında çözüldü, ona karşı onun taklidinin kötü bir kopyasını yaparak durmaya çalıştığı her seçimden yenilgiyle çıktı. Sermaye siyasal iktidarı daha da gericileştirerek korumaya

çalışıyor. Demokrat küçük burjuva muhalefeti Orta Çağa gidiyoruz korkusuyla panik halinde, işçi sınıfı ve yığınları cumhuriyete, burjuva demokrasisine, modern yaşama burjuva parlamenter sistemine sahip çıkmaya korumaya çağırıyor ve çağırıyor. Oysa ki 2008 krizinin dünya çapında kapitalist emperyalist üretimin bunalıma dönüşen, gittikçe derinleşen kriziyle işçi sınıfının, hoşnutsuz emekçi yığınlarını yönetmenin aracı olarak gittikçe artan bir şiddetle dinsel, milliyetçi ideolojiyle harmanladığı faşizmle sömürü koşullarını daha da derinleştirerek kendi burjuva hukukunu eskimiş ilan ederek doğrudan zorla el koyma yasalarına baş vurarak bunalımı atlatmaya çalışıyor.

Küçük burjuva demokratları bir burjuva olarak düzenin sınırları dışına çıkamaz ve bundan dolayı ileriye değil sürekli olarak geriye döner. Onun tek amacı düzenin yıkılışını hazırlamak değil kendi varlığını, artan onulmaz çelişkilerin yumuşatılmasını, önceki süreçlerin geriye gelmesi için çabadan ibarettir. Onun dar kafasına yansıyan Orta Çağa gidiş olarak gördüğü siyasal biçim, sermayenin bir engelle karşılaşmadan varlığını sürdürebilmesi için tarihin en gerici yöntemlerine başvurduğu umutsuz çabasından başka bir şey değildir. Burjuvazi için demokrasi, özgürlük gibi kavramlar kapitalist üretimin bir engelle karşılaşmadığı burjuva sınıf kardeşliğinin, rekabetin herhangi bir engelle karşılaşmadığı sömürden gücü oranında paylarını aldıkları dönemlerin politik ifadesidir. Bunalım, kriz dönemleri burjuva kardeşliğinin düşmanlığa, tekellerarası rekabetin yok etmeye dönüştüğü, mali sermayenin tahakkümünün arttığı para piyasalarında sürekli dalgalanmaların olduğu panik ve korku dönemleridir. Burjuva özgürlükleri bu sınıfın en güçlü kesimi tarafından ortadan kaldırılır.

Küçük burjuvazi tarihe sınıflar mücadelesine ileriden değil geriden bakar; teori ve mücadele biçimlerini oluşturan bu özelliğidir. Proletaryayı korkutarak burjuva demokrasisi ve cumhuriyet için savaşıma çağırmasının özü buradadır.

Burjuvazi için siyasal biçimler, burjuva demokrasisi, sosyal devlet özgürlük vb. kavramlar sermayenin üretilmesi ve genişlemiş ölçekte yeniden üretilmesinin güvence altına alınmasından başka bir şey değildir.

Burjuvazi için demokrasi sürekli kalıcı bir siyasal biçim değildir. Devrimci proletaryaya sömürünün belli bir biçimini korumasını öğütlemek bunun için gücünü ve çabasını göstermesini istemek işçileri

devrimci bir sınıf olmaktan tutucu bir sınıfa dönüştürmek isteğidir ki bu, küçük burjuvazinin proletaryasıdır. Bu sadece burjuvaziyle savaşmayı değil, uzlaşmayı tek mücadele yöntemi olarak algılayan küçük burjuva demokratlarının boş hayalleridir. İşçi sınıfına yaymaya çalıştıkları da kendi korkularıdır.

Bu sınıfın küçük burjuva önderlerinin giydikleri elbiseler, semboller ve niyetlerine bakarak değil siyasetine, ideolojisine, hareketlerine bakarak, bu hareketin sonuçlarının nereye gittiğine bakarak değerlendirilir. Dürüst ve samimi olmaları bu durumu değiştirmedikleri gibi komünistler açısından işçi sınıfının devrimci mücadelesinin önündeki engeller olarak mücadele etmelerini gerektirir. Komünistler her türden burjuvazi ile savaşarak onu alt ederek işçi sınıfının mücadelesini ileriye taşıyabilirler.

On'ların Türküsü Hep Söylenecek!

Mehmet Kandur

*“Sararıp dökülmeden önce
Kızaran yapraklar ki onlar,
Can verdiler ortalığa
Bütün bir sonbahar.
Mevsim dönüp de yeniden
Yeşermeğe başlayınca rüzgar,
Çıplaklığında o atın yine onlar koşacaklar
O çocuklar
O yapraklar
O şarabi eşkıyalar.
Onlar da olmasa benim gayrı kimim var? “*

Can Yücel

İkinci Paylaşım Savaşı sonrası yayılan kısmi iyimserlik havası, bir yanıyla dünya devrim sürecini uyutarak geriletirken, diğer yanıyla da; “Soğuk Savaş” mevzilerinin tahkim edilmesinin koşullarını hazırladı. Hitler saldırısı ile SSCB'nin tarihten silineceği rüyasını gören emperyalistler, destansı Stalingrad Savunması ve tüm Sovyet topraklarında faşist orduların direncinin kırılmasıyla, hesaplarında revizyona gitmek zorunda kaldılar.

Arka yüzünü Sovyetlere yönelik tehditlerin oluşturduğu Normandiya çıkarmasının gizli planı, Hiroşima'ya atılan atom bombasıyla deşifre oldu. Bir dizi Doğu Avrupa ülkesinin sosyalizm yoluna yönelmesiyle oluşan bloklaşmanın, hem SSCB'nin ve hem de yeni katılan ülkelerin sisteme taşıdıkları ideolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunların çözümü noktasında oluşturduğu negatif basınç emperyalistler lehine yeni fırsatların kapısını araladı. İdeolojik mücadelede zafiyetle malul bu dönemde devrimin sürekliliği sekteye uğradı. Sınıf kını ikinci plana itilerek, “barış içinde bir arada yaşama” isteği, sınıfa karşı sınıf ilkesi ile ikame edildi. Birçok ülkedeki Komünist Partileri bunu, proletarya ile burjuvazinin bir arada barış içinde yaşayabileceği biçiminde algılayıp uyguladı.

Kapitalizme yavaş yavaş ısınmayı da beraberinde getiren bu ikamenin estirdiği rüzgarla, bazı Avrupa Komünist Partileri, Leninci parti normlarını sulandırarak, on binlerle anılan üye sayılarını milyonlara çıkarttı. Anlaşılması kolay olmayan tersi bir refleksle Komünizmi Yirminci Yüzyıl Amerikanizmi olarak selamlayan Amerika Komünist Partisi bu sarhoşluğu daha da abartarak kapısına kilit vurdu. Genel Sekreteri Browder, benzeri kırk yıl sonra Türkiye'de yaşanan bir trajedinin ilk örneği olarak ülkesindeki sermaye sahiplerinin elini öpmeye hazır olduğunu söyledi. İlerleyen yıllarda ve özellikle Stalin'in ölümünü takip eden dönemde, giderek sosyalist ülkelerde kitlelerin devrimci mücadeleye uzaklaşması şeklinde uç veren geri çekilme, iki farklı düzlem arasındaki ayırıcı sınırları zayıflattı.

Siyasi iktidarların ne pahasına olursa olsun korunması kaygısı yeni toplumun dinamiklerinin gelişmesinde engelleyici oldu. İdeolojik mücadele, uluslararası kürsülerde ölçsüzce sarf edilen “keskin”, “hoş” ama içi boş sloganların kulakları okşayan sedaları, sağırlar diyarında perde perde sönerek yok oldu. Hayatın gerçekleri arka plana itilerek devrimin orta ve uzun vadeli çıkarları kişisel hafifliklere kurban edildi. Yeni toplumun, yeni sosyalist insanının yaratılmasındaki isteksiz politi-

kalar kısa sürede yabancılaşma ile kendini gösterdi. Devrimin anavatanının proletaryası ve bağlaşıkları proletarya enternasyonalizmini sırtında bir kambur olarak görmeye başladı. “Gemisini kurtaran kaptandır” anlayışı galebe çaldı.

Böylesi bir sürecin yaşandığı bir dönemde, ABD'nin burnunun dibinde muzaffer olan Küba Devrimi, olağanüstü bir komutanlığın, koşulları diyalektik bir bakış açısıyla doğru ve yerinde tahlil etmesi, göz kamaştırıcı taktik ve harekât kabiliyetini hayatın gerçekleriyle buluşturması, insanüstü azim, inanç ve kararlılığın bu buluşmayla örtüşmesi her iki düzlemde de beklenmedik sarsıntılar yarattı. Bu devrim, düşmanın yüreğine korku salarken devrim savaşçıları için büyük moral oldu. Dünya devrimci sürecinin üzerindeki ölü toprağını silkeledi.

Küba Devrimi, sömürge ve yarı sömürge ülke halkları için bir kurtuluş umudu olmakla kalmadı. Bunun yanı sıra, devrime giden yollardaki dogmatik kalıpları elimine ederek mücadele biçimlerindeki çeşitliliği devrimci pratiğin önüne koydu. Mücadele süreci içerisinde Castro'nun hedefe varmadaki taktik ustalığı ve bağlaşıklık sorununa rasyonel bakışı ile unutulmaz devrimci Che'nin Latin Amerika, Asya ve Afrika'nın emperyalist boyunduruk altında ezilen yoksul halklar için realize ettiği kurtuluş yolu ve özel olarak gerilla savaşı yöntemleri, pasifist söylemlerin bıktırıcı tutuculuğunun gündemi işgal ettiği birçok ülkenin devrimcileri tarafından tereddütsüz bir refleksle benimsenerek, çoğu coğrafyada zaman kaybetmeden, beraberinde birçok özgünlük ve pratik yanlışı taşımaya rağmen, önüne arkasına bakılmadan hayata geçirilmeye çalışıldı.

Bu devrimin, diğer ülke devrimcilerinin devrimci kalkışmalarına olan katkısı sanıldığından daha fazladır. Kısa sürede sosyalist yönünü açıkça ifade eden devrim liderlerinin kahramanlık, özveri ve her şeyden önemlisi; içten, samimi dürüstlükleri ezilen halklar ve onların devrimcilerinin üstüne güçlü bir ışık kaynağı olarak düştü. Gerçekçi olanların imkânsız isteyip elde etmeleri, başka toprakların gerçekçileri için aydınlatıcı ve cesaret kaynağı oldu.

Devrimi tüm Latin Amerika'ya ve hatta Afrika'ya yayma stratejisinin mimarları olarak Castro ve Che, bir taraftan Küba'da devrimin sürekliliğini gözeterek bir sosyal devrime dönüşmesi savaşı verirken, diğer yanı sıra dünya komünist hareketi ve Üçüncü Dünya'nın milli kurtuluş hareketleri ile enternasyonalist dayanışmayı elle tutulur sıcak bir gerçeklik boyutuna taşıyarak yeni bir devrimci dalganın yaratılması

yolunda belirleyici oldular. O günün dünyasında ve o günün verili koşullarında başarılammış olması bu yolu açanların yanlışlığına değil, onların bu yolda yalnız bırakılmış olmalarına ve daha başka birçok nedene bağlanmalıdır.

İkinci Paylaşım Savaşı'nın neden olduğu büyük yıkım ve uluslararası tekellerin iktidarlarınca yürütülen baskı ve kırım politikalarının birbirine eklenmesiyle, altmışlı yılların ortalarından itibaren dünya, kitle eylemleri sürecine girdi. Bir süredir içten içe kaynayan birçok ülkede, özellikle Avrupa'da, yığınlar artık eskisi gibi yönetilmek istemediklerini meydanlarda haykırmaya başladılar. Öğrenci hareketleri, toprak ve fabrika işgalleri, grevler birbirini izledi. Dünyanın birçok coğrafyasında, Afrika, Asya ve Latin Amerika'da emperyalizme karşı bağımsızlık mücadeleleri yeniden alevlendi. Tekellerin savaş sonrası sağladığı aldatıcı kısmi istikrar, karşıt sınıfların ve ezilen ulusların emperyalistlerle aralarında olan çelişkilerin keskinleşmesi ile bozuldu. Evrensel ölçekte dipten gelen dalganın etkileri birçok ülkeyi derinden etkiledi.

Büyüyen bu dalganın daha da derinleştirdiği krizin içinde debelenmekte olan emperyalist odaklar, ülkelerin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmişlik düzeylerine koşut olarak kırıma ve katliamlara varan sert önlemler almaktan geri durmadılar. ABD'nin Vietnam'da, Fransa'nın Cezayir'de, Belçika'nın Kongo'da açık katliamlarına, emperyalizme bağlı sömürge ve yarı sömürge diğer ülkelerdeki faşist diktatörlüklerin tezgahlanması eşlik etti. Latin Amerika'nın birçok ülkesinde devrimcilerin öncülüğünde yürütülen bağımsızlık ve sosyalizm mücadeleleri CIA yedeğindeki bu diktatörlüklerce vahşice bastırıldı. Devrimin güçlü ışığı Che, Bolivya'da CIA'nın ölüm mangalarınca katledildi. İsrail, Filistin halkına yönelik katliamlarına hız verdi. Yüzbinlerce Filistinli topraklarından sürüldü.

Emperyalist saldırının bu saydığımız coğrafya ve başta Avrupa ülkeleri olmak üzere, dünyanın birçok ülkesinde, özellikle gençlik kesimlerinin özgürlük adına sahip oldukları değerlerin politikleşmesiyle karşılık buldu. Gerçek bir devrimci öncünün yoksunluğunda, bu enerji yığınsal tepki olarak kendini göstermekte gecikmedi. Anti-kapitalist, anti-emperyalist temelde biriken enerji, yüksek kitleliliği ile ülkeden ülkeye, birbiri ardından patlayarak sistemin temellerini salladı. Politik mücadelenin kış uykusuna yattığı bazı ülkeler bu sarsıntının etkilerini derinden hissetmekte daha fazla gecikmediler. Bir kapısı Ortadoğu'ya, bir kapısı Asya'ya, diğeri Avrupa'ya açılan ve SSCB'nin hemen güne-

yinde yer alan, jeo-politik ve jeo-stratejik önemi ABD ve emperyalist blok çıkarları için yüksek düzeyde, NATO, CENTO ve gizli açık ikili anlaşmalarla ABD'nin eyaleti konumuna sokulan Türkiye, bu tür ülkeler içinde en karakteristik olanı idi.

Geleneksel sol bakış tarzı, Mahir ile birlikte tartışılır hale geldi. Marksizm'in dinamik özü bu dönemde benzersiz bir heyecanla yeniden öne alındı.

1961 Anayasa'sının sağladığı kısmi özgürlük ortamı, emekçi kitleler ve gençlik kesimlerinde örgütlenme isteklerini güçlendirdi. 1951 TKP tevkifatından sonra durma noktasına gelen politik mücadele yeniden filiz vermeye başladı. Grevli Toplu Sözleşme hakkı fabrikalarda yeni yeni mücadele olanaklarına kapı açtı. Başta Kavel direnişi, DİSK'in kurulması ve daha birçok fabrika eylemleri ile işçi sınıfı toplumsal yaşamdaki önemini ve ağırlığını hissettirmeye başladı. Gençlik, özellikle üniversite gençliği, ülke geneline yayılan hareketliliğe katılmakta gecikmediği gibi kısa sürede bayrağı en ön saflara taşıyarak toplumsal mücadelenin öncüsü haline geldi. Özgür bir dünyaya olan sarsılmaz inanç, kararlılık ve atılganlıkla devrimci bilinci edinmedeki istekliliğin kısa sürede senkronize olması, ülkenin sol gündemine alışlagelmişin dışında yeni bir bakış açısını, mücadele yöntemlerini ve duyulmamış kavramları altın harflerle yazdı. Geleneksel sol bakış tarzı Mahir ile birlikte tartışılır hale geldi. Marksizm'in dinamik özü bu dönemde benzersiz bir heyecanla yeniden öne alındı.

Dünyada ve ülkede olan biteni Marksist pencereden, olaylar arasındaki diyalektik bağı koparmadan kavramaya çalışan dönemin gençlik önderleri zaman kaybetmeden, Latin Amerika, Asya ve Ortadoğu halklarının sürdürmekte olduğu kurtuluş mücadelelerini, onların değişik dinamiklerini yakından tanıyabilme çabasına girdiler. Özellikle Filistin halkı ve devrimci öncüleri ile bağ kurarak enternasyonalist dayanışmanın örneklerini vermeye başladılar. Ülkede sürdürmeyi planladıkları bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin yol ve yöntemlerini, bu ülkelerin pratiğini Marksist bir analize tabi tutarak oluşturmaya çalıştılar. Fidel, Che, Ho-Şi-Minh ve Mao'yu, onların ülkelerinin özgün koşullarına uyarladıkları Marksist teoriyi ve özellikle Che'nin Gerilla Savaşı yöntemlerini eylemlerinde kılavuz edindiler. Yanıldıkları da oldu. Ama, ucunda ölüm olduğunu bildikleri ve aynı hedefe varacak ayrı ayrı yollardan yürürken, bir an bile olsa dönme fikri taşımadılar. Yürüdüler, dövuştüler, düştüler ama destan yazdılar.

İhtilalci eylem, kararlılık, dürüstlük, inanç ve devrimci sorumluluk adına üst düzey bir radikal karakter taşımasına rağmen bu dönüş, MDD çizgisinden, işçi sınıfının öncülüğü, “milli devrim”, bağlaşıklıklar gibi ideolojik ve politik konularda, teorik arka planın yeterince doldurulmasından dolayı benzer keskinlikte olmadı.

Bugün, 48. Yıldönümünü yaşadığımız Kızıldere’yi, bu yürüyüş kolunun en yiğitlerinin, en az kendileri kadar üç yiğit devrimciyi celatların elinden almak için giriştikleri savaşın adı olarak düşünmek ve Mahir’in kişiliğinde bu yolda düşen her devrimciyi, devrimin parlayan yıldızı olarak anmak, döneme damgasını vuran olaylara ve geleneksel sol yorum ve eylem anlayışından radikal bir kopuşu temsil eden Mahir ve düşüncelerini yeniden ele almayı, devrimci sorumluluk ve dövüşerek ölenlere saygının gereği olarak düşünmek yerinde olur.

Ayrıca, çok şeylerin değiştiği dünyamızda, değişen güç dengelerinin toplumsal yaşam üzerindeki ağırlıklarını soyut şablonlarla ölçüp zaten bellek karmaşasının tavan yaptığı süreci daha da bulanık yapan dar bakiş açılı siyaseti terk etmenin gereği olarak, kırk yıl önceki bu cüretkâr kalkışmayı ve o kalkışmayı yapanların anısını taze tutup, genç kuşaklara aktarmanın devrimci görev olarak büyük bir önemi vardır. Bu görev, “iyi insanlardı ama seçtikleri yol yanlıştı” biçimindeki burjuva kuyrukçuluğunda semiren pasifist yaklaşımlarla veya Marksist dozu abartılmış hamasi nutuklarla değil, zamanın koşullarındaki olay ve olguları, bu olay ve olgulara damgasını vuran kişi ve örgütleri, Marksist diyalektik metot süzgecinden geçirerek, hiçbir komplekse kapılmadan yerli yerine oturarak, olmuş olanın yanlışlığı varsa eğer doğrusuna işaret ederek yerine getirilebilir.

Sınırlı alanı ve farklı amacı dolayısıyla bu yazı, bu görevi bütünüyle yerine getirme iddiasında değildir. Fakat bu görev, değişik tarzlarda, ertelenmeden yerine getirilmelidir. Ancak, bu yazıda yine de, dövüşerek ölenlerin tarihine saygıda kusur etmemeyi önemseyerek, ülkedeki sosyal ve sınıfsal durumun gelişmişlik düzeyine, dönemin devrimci şekillenmesine, bu şekillenmede belirleyici dinamiklere ve Mahir’in düşünsel yapılanmasının besleyici kaynaklarına dikkat çekilerek bazı hususların altı çizilecektir.

Kesintili de olsa, 1950 li yıllara kadar, şu veya bu şekilde Türkiye’de sınıf mücadelesi temelinde varlığını sürdüren tek örgüt TKP olmasına karşın, bu tarihten sonra ülke gündemini renklendirecek derecede bir etki göstermemiştir. 60’lı yıllardan sonra gelen kısmi özgürlük orta-

mında yükselen özgürlük ve demokrasi taleplerinin, yığın eylemlerinin öncü, yol gösterici bir partiden yoksun olması, ister istemez, irili ufaklı çok merkezliliğe neden olmuştur. 1965 seçimleri ile parlamentoya giren TİP, hem bileşim ve hem de strateji olarak böyle bir nitelikten yoksundu. Giderek kendi içinde farklı söylemlerin dillendirilmesiyle merkezi bir yapı olmak yerine, bazı grupların kerameti kendinden menkul düşüncelerini açıklamasına yarayan bir kürsü olmaktan öteye geçemedi.

Bu tartışmaların özünü, Türkiye'nin hakim sosyo-ekonomik yapısının tahliline dayanarak oluşturulmaya çalışılan, devrimin karakteri ve bağlaşıklıkları sorunsalı oluşturuyordu. TİP içinde bir taraf Filipinler tipi demokrasiden, “parlamentar sosyalizm” veya “milli sosyalizm” tezine kadar ne varsa menüye katıp Marksist-Leninist Devrim Teorisini kaba bir revizyona tabi tutarken; diğer taraf sınıf içeriği törpülenmiş, hiçbir zaman tekeli büyük burjuvazinin yedeği olmaktan sıkıntı duymamış olan “milli burjuvazi” ve Kemalistlerle ittifak halinde ikinci bir “kurtuluş savaşı” anlamında MDD (Milli Demokratik Devrim) stratejisi ile tartışma zeminini çeşitlendirdi. Zamanla sertleşen ve karşılıklı suçlamalara kadar varan bu tartışmalar parti dışındaki gençlik örgütlerine de sirayet ederek, hem partide ve hem de gençlik örgütleri içerisinde bölünmeleri beraberinde getirdi. Burjuvazinin parlamento içi ve dışında yürüttüğü yoğun saldırı politikaları da buna eklenince, her kafadan bir sesin çıktığı, hem teorik ve hem de pratik mücadelede dağınık, kaotik bir döneme girildi.

Mahir, bu tartışmalı dönemin yoğun gündemine tüm devrimci enerjisiyle dalarken, işçi sınıfının öncülüğünün bu aşamada söz konusu olamayacağını düşünüyordu. Bu öncülüğün, ülkenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin zorunlu bir sonucu olarak ancak “objektif” anlamda olduğu, bunun yerine, asker-sivil-aydın kadroların öncülüğünde ve “milli-devrimci” karakterli bir örgütlülüğün -ama parti değil- kurmaylığında, bir “kurtuluş” hareketini ön gören Mihri Belli'nin MDD çizgisine yakın duran bir konumda bulunuyordu. Daha sonra, Mihri Belli'nin ‘bu aşamada parti örgütlenmesine gerek yoktur’ şeklindeki saptamasındaki ısrarını sürdürmesi ve bunu izleyen diğer ideolojik sorunlara ilişkin tartışmalar, MDD çizgisinden ayrılığa giden yolun kavşak noktası oldu.

Türkiye'nin yarı sömürge, yarı feodal sosyo-ekonomik yapısına ve gelişmiş bir işçi sınıfı olmadığı tezine dayanan MDD stratejisi ve onun “devrimci” güçleri asker-sivil-aydın bağlaşıklığı Mahir'in de benim-

seddiği bir saptama idi. Ancak o, daha sonraları örgüt, öncülük, devrimin sürekliliği-kesintisiz devrim- ve Mihri Belli'nin pratik işleyişe ilişkin bazı tutumlarını konu eden “Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup” adlı eleştiri yazısıyla MDD'den PASS'a (Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi) ani ve kesin bir dönüş yaptı. İhtilâlcı eylem, kararlılık, dürüstlük, inanç ve devrimci sorumluluk adına üst düzey bir radikal karakter taşımasına rağmen bu dönüş, MDD çizgisinden; işçi sınıfının öncülüğü, “milli devrim”, bağlaşıklıklar gibi ideolojik ve politik konularda, teorik arka planın yeterince doldurulmamasından dolayı benzer keskinlikte bir dönüş olmadı.

“Ülkemizdeki tekelci kapitalizm kendi iç dinamiği ile gelişmediğinden ve yerli tekelci burjuvazi, baştan emperyalizm ile bütünleşmiş olduğundan stratejik hedefimiz anti-emperyalist anti-oligarşik devrimdir. Anti-emperyalist, anti-oligarşik devrim kavramı, kavram olarak MDD'den pek farklı değildir. Ancak daha geniş muhtevayı ve niteliği belirtmektedir. Emperyalizmin III. Bunalım döneminin emperyalist işgal biçimini belirtmesi açısından bu kavram daha tutarlıdır. MDD kavramı, genellikle, emperyalizmin eski istismar metotlarının temel olduğu dönemi karakterize etmektedir.” (Mahir ÇAYAN, Kesintisiz II-III, Bütün Yazılar, Abaküs Yayınları s.294)

Türkiye Komünist Partisi'nin Genel Sekreteri Mustafa Suphi ve on beş yoldaşını türlü entrikalar ve zulüm senaryoları neticesinde katlederek Karadeniz'in derinliklerine gönderen bir önderliğin “sol” ve “devrimci” olarak sunulması bu tespitin yumuşak karnını oluşturmaktadır.

“Milli Cephe” olgusu çerçevesinde MDD stratejisi son tahlilde işçi sınıfının öncülüğünün reddine dayanıyordu. İlk önce, öğrenci, asker-sivil-aydın ve milli burjuvaziden oluşacak bu cephe ile iktidar ele geçirilerek milli kalkınma hamlesi gerçekleştirilecek ve giderek olgunlaşan işçi sınıfı ile sosyalizmin kurulması hedeflenecekti. Bu kerteğe kadar işçi sınıfının öncülüğünden, sosyalizmi hedefleyen teorik ve pratik çıkışlardan bahsetmek anlamsız ve cepheyi bölen yaklaşımlar olarak değerlendirilecekti. İşçi sınıfının fiili öncülüğünü reddetmesi ve bu öncülüğü savunmanın “oportünizm” olduğu vurgusu(a.g.e s.82) temelinde yükselen anti-oligarşik devrim çizgisinin ilk zayıf halkasını MDD stratejisi ile arasındaki farkı, “emperyalist işgal biçimi” ile açıklamaya çalışması oluşturdu. Bir diğer önemlisi ise; tarihsel süreç içerisinde yerli yerine oturtulamayan ve genellikle anti-emperyalist yurtseverlikle bire bir

örtüşürülen Kemalizm yorumudur. Marksist devrim teorisinin özgün koşullara uyarlanmasını iradeci bir yaklaşımla ikame eden bu iki zayıf halka, gerçekleştirdikleri radikal devrimci kopuşun sırtında bir kambur olarak hep varlığını sürdürüp durdu.

Bu bağlamda ele alınması gereken bir ikinci konu, “milli burjuvazi” nin durumudur. Tekel öncesi dönem ile, tekel sonrası dönemlerde ortaya çıkan yerli burjuvazinin benzer tarihsel koşullarda benzer refleksleri göstermediği, hatta toplumsal olaylar karşısında tutarlı olmadığı biliniyor. Tekelli dönemde bu yerli burjuvazinin, tekel ilişkileri dışında bağımsızlıkçı bir tavır almaları, varlık nedenlerine ters bir tutumdur. Bir çok Kuzey Afrika ve Arap ülkesinde bunun örnekleri görülmüştür. Gözü sürekli kumanda odasının anahtarında olan bu kesim, Küba Devrimi örneğinde olduğu gibi, köklü tarım reformundan, büyük tekellerin kamulaştırılmasından ve giderek mülksüzleştirmelerden paniğe kapılarak karşı devrim saflarına rahatça geçebilmektedir. Bu nedenle Che, “milli burjuvazi” ye oldukça temkinli yaklaşmış ve onlar için bir devrimdense, yabancı tekellerin ülkeyi sömürgeleştirmesi daha az korkutucudur diyebilmiştir. Che'nin düşüncesinde, komünist partilerinden farklı olarak, bu “ürkek ve güvenilmez” kesimle devrimci yürüyüşte işbirliğine gitmenin hiçbir yararı yoktu.

“Küba Devrimi alarm zilini çaldı... Ulusal burjuvazinin çoğunluğu Kuzey Amerikan emperyalizmi ile bütünleşti, bundan dolayı kaderleri emperyalizm ile aynı olacaktır.” (Che Guevara, Gerilla Savaşı, Bir Yöntem, s. 164)

Bu yerinde saptamanın ışığında yeniden bakacak olursak; *“..bugün için tayin edici çelişme, burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişme değil, Yankee emperyalizmi ile bütün Türkiye halkı arasındadır. Bu durumda proleter partisinin görevi, proleter devrimcilerin görevi, ‘sosyalist devrim’ çılgınlıkları atmaktır değil... milli cephenin başına geçip Amerikan postalları altında ezilen milli bağımsızlık bayrağını yükseltip milli devrimi yapmaktır... sosyalist mücadele anti-emperyalizmi de içeriyor diye, millici sınıfları karşına alarak ‘sosyalist devrim’ şiarıyla ortaya çıkarsan Amerikan emperyalizminin ekmeğine yağ sürerek, Türkiye ulusuna, Türkiye proletaryasına ve enternasyonal proletarya hareketine ihanetin en büyüğünü yapmış olursun!”* (Mahir Çayan, Toplu Yazılar, s. 87) şeklindeki uyarı, çitanın dozu kaçmış “millicilik” lehine büküldüğü izlenimini vermektedir.

Dünyayı sarsan yığın eylemlerinin tavan yaptığı 1968 yılında Ma-

hir henüz 22 yaşındaydı ama yaşının çok çok üstünde bir olgunluk ve yetkinlikle Marksizm'i, devrimci eyleminin pratiğine denk bir heves ve heyecanla, zamanın birçok sol akademisyen ve "eski tüfekleri" ne nal toplatacak derecede öğrenmiş ve öğrendiklerini zaman kaybetmeden canlı yaşamın pınarlarına akıtmaya başlamıştı. Türkiye devrimci hareketinin gündeminde o günlerde, daha sonrasında ve bugün bile önemli yer tutan ve halen tartışılır durumda olan "PASS", "gizli faşizm", "silahlı propaganda", "suni denge", "kesintisiz devrim" "oligarşik diktatörlük" ve daha başka kavramları, isabetli tespitler olup olmadıkları bir yana, solun gündemine alarak tanıtan Mahirdir. Mahir, böylesi bir acı sonla yaşamına son verilmemiş olsaydı, bu düşüncelerini, süreç içerisinde, devrimci teori ve ihtilalcı pratiğin diyalektik etkileşimi prensibinde, taşıdıkları yanlışlardan arındırarak daha da geliştirebileceğinden kuşku duymamak gerekir. Ama düşman erken davrandı ve bu ihtilalcı ses Kızıldere'de susturuldu.

O güne kadar alışılmadık terimlerin sol gündeme aniden düşmesine dayanarak Mahir'i anarşistlikle suçlayanlar bir biri ardına sol yayın organlarında boy gösterdiler. Tüm ani ve hızlı devrimci çıkışlarda olduğu gibi Mahirlerin çıkışında da çeşitli yönlerden bakıldığında yanlışlıklar bulunabilir, vardır da. Ama bu onları, ne anarşistlikle, ne maceracılıkla suçlamak için yeterli neden değildir. Mahir, Marksist teoriyi, devrimin olabilmesi için gerekli koşulların olgunlaşması zorunluluğunu diyalektik materyalist bir tarzda görebilen biriydi. O, silahı eline aldığı anda hemen yarın devrim bekleyenlerden değildi. Bu yolun inişli çıkışlı ve uzun soluklu olacağını ve bu yol üzerinde, yüksek olasılıkla kendilerini ölüm tuzaklarının beklediğini de biliyordu. Bu bilinçle hareket eden bir taraftan da teorik hattı netleştirmeye çalışıyordu. Dünya Devrim Tarihi'nin, ihtilalcı inisiyatiflerin iktidarı ellerine almalarına rağmen sonlarının hüsrana bittiğine işaretlerle şöyle diyor Mahir; "*Belli bir dönemdeki ihtilalcı atılım, ne kadar güçlü olursa olsun, o tarihi dönem bu atılımın zafere erişmesini imkansız kılıyorsa, maddi yaşama şartları, bu atılımın başarıya erişmesi için belli bir olgunluğa erişmemişse, bozgun mukadder bir sonuçtur.*" (Bütün Yazılar, s.195) Che gibi Mahir de, "belli bir olgunluğa erişmeyi" şart koşar ama o olgunluk oluşuncaya kadar gözetleme kulelerinde sırt üstü yatıp yıldız saymayı reddeder.

Troçkist "sürekli devrim" kuramı ile karıştırılmaması gerektiğinin altını kalın çizgilerle çizdiği "kesintisiz devrim" saptaması, burjuva demokrasisinin içsel bir durumu olan "gizli faşizm" meselesi, halk sava-

şının unsuru “silahlı propaganda” ve diğerleri her ne kadar devrimini gerçekleştirmiş Çin, Küba ve Vietnam gibi ülkelerin deneyimlerinden biliniyor ve bu kavramlar, Marksizm’i diyalektik metotla zaman ve mekan olguları temelinde ülkelerin somut koşullarının somut tahlilinden yola çıkarak oluşturulmuş olsalar da, Türkiye solunda Mahir’in algısında ve pratiğe sürüşünde anlam kazanmış ve tartışılır olmuşlardır.

Bununla birlikte, ülkedeki feodal yapıya yapılan vurgunun dozunu arttırıp kapitalist gelişmeyi ve zorunlu sonucu olarak işçi sınıfının nicel durumunu olduğundan daha zayıf bir tespitle, aynı isabeti kaydettiğini söylemek olanaklı değildir. Kemalizm ile düşlenen bağlaşıklık perspektifinde bakıldığında da durum aynıdır.

İttihatçı subaylar ve sivil uzantıları, toprak ağaları ve komprador burjuvazinin desteğini alarak ve Ekim Devrimi’nin dünyayı sarsan etkileriyle etekleri tutuşan emperyalistlerle anlaşarak Anadolu halkının emperyalist yağmacılara karşı silahlı kalkışmasının liderliğini eline geçirmiştir. Giderek anti-emperyalist özünü yok eden Kemalist kliği, devrim stratejisi çerçevesinde en önemli bağlaşıklar arasında saymak, aslında bir tespit ve sonrasında bir yanlışla işaret ediyor. Öteden beri komünist harekete musallat olan Kemalist bulaşıklık özellikle 1960 askeri darbesiyle radikal yurtseverliğe tahvil edilmiş ve 1964 Kıbrıs olaylarıyla birlikte gençlik ve aydın kesimlerdeki anti-Amerikancı tepki, solun da rızasıyla Kemalizm’in hesabına yazılmıştı. 1967 yılından itibaren ara ara Türkiye limanlarına demirlemeyi adet haline getiren 6.filooya karşı yoğunlaşan tepkilerin de bu yöne kanalize edilmesi bir tarifi zorunlu kıldı ve bu da “Kemalizm” olarak gündeme oturdu. Tespit budur. Yanlış, öteden beri Kemalist kliğin komünist harekete ve devrimcilere karşı uyguladığı yoğun baskı ve kıyım politikalarının ıskalanmış olmasıdır.

Önce Mahir’den bir alıntı ile başlayalım:

“Kemalizm, emperyalizmin işgali altındaki bir ülkenin devrimci milliyetçilerinin bir milli kurtuluş bayrağıdır. Kemalizm’in özü, emperyalizme karşı tavır alışıdır. Kemalizm’i bir burjuva ideolojisi, veya bütün küçük burjuvazinin veyahut asker sivil bütün aydın zümrenin ideolojisi saymak kesin olarak yanlıştır.

Kemalizm, küçük burjuva ideolojisinin en sol, en radikal kesiminin milliyetçilik tabanında anti-emperyalist bir tavır alışıdır. Bu yüzden, Kemalizm soldur; milli kurtuluşçuluktur. Kemalizm, devrimci milliyetçilerin, emperyalizme karşı aldıkları radikal politik tutumdur.” (Mahir

ÇAYAN, Bütün Yazılar, Abaküs Yayınları s.280)

Lenin'in, Anadolu halkının kurtuluş mücadelesine uzattığı dostluk eline, II. Paylaşım Savaşı sırasında Hitlerin denizaltı filosunun, SSCB'ye taarruzda bulunmak üzere Karadeniz'e geçmesine izin vererek mukabele eden Kemalistlerden başkası değildi.

Türkiye Komünist Partisi'nin Genel Sekreteri Mustafa Suphi ve on beş yoldaşını türlü entrikalar ve zulüm senaryoları neticesinde katledeyerek Karadeniz'in derinliklerine gönderen bir önderliğin "sol" ve "devrimci" olarak sunulması bu tespitin yumuşak karnını oluşturmaktadır. Ayrıca, bugün bile ne olduğu, sınırları ve hükmü belli olmayan, evrensel muhtevadan yoksun, soldan sağa, sağdan sola amorf bir yelpazeyi içeren, eklektik ve pragmatist gündelik siyasetin ötesine geçememiş siyasi bir manzumenin, ideoloji düzeyine yükseltilip, en azından devrimciler tarafından öne sürülmesi, devrimci düşüncenin arılığı adına negatif basıncı arttıran bir durumdur. Sonrasında, Kemalist devletin Kemalist ordusunun marifetiyle yapılan faşist darbeler ne yazık ki hepsinden daha öğretici oldu.

Tan Matbaası'nın kundaklanması, faşist Hitler Almanya'sına verilen açık destek, Nazım'ın fotoğrafını basıp altına; "bu adamı buraya yüzüne tüküresiniz diye koyduk" diyerek gerçek niyetlerinin arka planını açık eden, her daim Kemalist olmakla böbürlenene ve anti-komünist suç sicili hayli kabarık olan Cumhuriyet Gazetesi, 31 Mart 1972 tarihli basısında şöyle yazıyordu:

"Türkiye'de kızıl anarşinin önderleri giriştikleri akılsız denemelerin sonuncusunda cumhuriyet kanunlarının ve güvenlik kuvvetlerinin bir kere daha avucu içine düşmüşlerdir. Türk devletine kast teşebbüslerinin, hürriyet rejimine karşı çıkmanın, hele Atatürk Cumhuriyetini dinamitleme niyetlerinin karşılaşacağı son duvar, bundan böyle de cumhuriyet kanunlarının ve cumhuriyet kuvvetlerinin güçlü ve sert kayalıkları olacaktır... Türk halkının yapısını, cumhuriyet ordusunu ve gerçek Atatürkçü nesilleri bir tanıma olanakları bulunsa, içine düştükleri kızgın çemberin dışına kendilerini bir an önce atarlardı." (Cumhuriyet, 31 Mart 1972)

Daha sonraları, İlhan Selçuk'un; "işkencecileri ve MHP lileri affettim" demesinin mantığını da bu örneklerin dışında aramanın bir anlamı bulunmamaktadır. Kemalist enjeksiyonun öteden beri, "ölümü gösterip sıtmaya razı etme" taktiği ile dönem dönem artan dozda devrimcilik olarak hareketin içine nüfuz etmesi, fırsatçı ve kuyrukçu bir tarzın dev-

rimci hareket içerisinde hep canlı tutulmasını sağlamış ve zaman zaman hareketin ezilmesine giden güzergahta, 12 Mart ve 12 Eylül faşist darbelerinde olduğu gibi, köprü vazifesi görmüştür. Günümüzde, bu tarz yaklaşımların halen devam etmekte olduğu da bilinen bir gerçektir. 28 Kanun-i esasi'den bu yana, her gördüğü yerde “başını ezmeye” yeminli olduğu komünizm ve savunucuları ile Kemalistler arasında dostane bir ilişkinin olduğuna dair yakın tarihin tanıklık edebileceği bir somut olay yoktur. SSCB ile yirmili yıllarda devletten devlete kurulan diplomatik ve ticari ilişkilerin, zamanın somut koşullarının dayattığı bazı zorunluluklar ve karşılıklı çıkarlar çerçevesinin dışına çıkarılıp, bağlaşıklık sorununa mihver yapılması yerinde ve isabetli bir taktik olmaktan uzaktır. Lenin'in, Anadolu halkının kurtuluş mücadelesine uzattığı dostluk eline, II. Paylaşım Savaşı sırasında Hitlerin denizaltı filosunun, SSCB'ye taarruzda bulunmak üzere Karadeniz'e geçmesine izin vererek mukabele eden Kemalistlerden başkası değildi.

Kemalizm bağlamında, mücadele yol ve yöntemlerinin dayandırıldığı emperyalist işgal meselesi incelendiğinde de karşılaşılan sorunlar vardır. Kemalizm bir kez, milli devrimci, anti-emperyalist savaşın öncüsü, sol ve bağımsızlığın bayrağı olarak taçlandırıldığında, Osmanlı'nın son dönemlerinden bu yana, Düyun-i Umumiye, Osmanlı Bankası, Reji gibi kurumlar vasıtası ve komprador burjuvazinin işbirliği ile yerleşmekte olan, İzmir İktisat Kongresi ile “yasallığı” perçinlenen, tek partili cumhuriyet döneminin ustaca perdelediği emperyalist işgal süreci, ister istemez Kemalist “devrim” le kesintiye uğramaktadır. Daha kısa bir ifadeyle emperyalist yayılmanın milâdı, 1950 ve sonrasına ertelenmektedir. Bu mantık çerçevesinde de II. “Kurtuluş savaşı” saptaması, diyalektik bütünsellik açısından yanlış, ama gerekçesi ile tutarlı gözükmektedir. Fiili işgalin var olduğu bir durumda, emperyalizm ile halk arasındaki antagonizmanın devrimci yoldan çözülmesi tutarlı bir yoldur. Aynı şekilde proletaryanın sübjektif konumunun olgunluk düzeyine çıkamadığı koşullarda, din, “devlet baba”, “vatan- millet-Sakarya” gibi hamasi değerler oluşturulur. Kitlelerin alttan gelen baskısı neticesinde sağlanan aldatıcı kısmi refahın temeline oturan suni dengeyi “silahlı propaganda” ya da “öncü savaşı” ile bozmak fikri, tutarlılık ve sürekliliği sadece doğru olana has özellikler olarak görmemek şartıyla tutarlıdır ve sorunlu değildir.

Kendine özgü dinamikleri olan, kapitalizmin krizi, nitelikli iş gücü ihtiyacı, işsizlik, sefalet, gelecek kaygısı ve daha birçok olgunun bir-

leşmesiyle tetiklenen ve ilkin Fransa'da patlak verdikten sonra Avrupa'da birçok ülkeye hızla yayılan 68 hareketinin ivmesi, benzeri daha önce görülmemiş derecede yüksek, hedefe ciddi boyutlarda kilitlenmiş tedirgin edici bir anlam taşıyordu. Her ne kadar egemenler tarafından öğrenci hareketi, gençlikle sınırlı tutulmaya çalışılsa da, bu hareket, sınıfsal özü belirgin, ivmesi yüksek ve o derece de ön planda bir kitlesel başkaldırma idi. Olaylar, önceden tahmin edilemeyecek boyut ve hızla, evrensel platforma yayıldı. Eşit olmayan sosyal gelişmişlik, sınıfsal bilinç düzeyi ve mevzilenme durumu ile belirlenen farklı toplumsal yapılanmalar da, değişik hedeflere kanalize oldu. Birçok ülkede daha iyi yaşama olanakları hedeflenmişken, özellikle üniversite gençliği tarafından Türkiye'de bu, olağanüstü bir devrimci refleksle iktidar ve düzen sorunu olarak algılandı ve hazırlıksız olunmasına aldırmadan iktidar mekanizmasını parçalamaya yönelik ihtilalci eyleme dönüştü. Bu hızlı dönüşüm rotasında Kızıldere katliamına giden yol, işte bu ihtilalci başkaldırının başlangıç çizgisini kesiyordu.

Kısa sürede ülke geneline yayılan olaylara devletin müdahalesi sert oldu. Üniversite eylemlerinde gençler güvenlik güçlerinin silahlı saldırısıyla öldürüldü. 6. Filo karşıtı eylemlere kolluk güçleri yetersiz kalınca, yeminli anti-komünist ve devletin taşeronluğunu yapan İlim Yayma Cemiyeti gibi gerici örgütlenmeler ileri sürüldü. Tarihe "Kanlı Pazar" olarak geçen protesto gösterisine, günler evvel yaptıkları hazırlıkla saklandıkları inlerinden sokağa fırlayarak kolluk güçlerinin desteğiyle balta, satır, kazma, silah,... ne buldularsa saldırdılar. Gösteri öncesinde günlerce gazetelere ilanlar vererek gerici grup kışkırtıldı. "Cihat yapan zelil olmaz!" sloganlarıyla bu kışkırtmanın bayraktarlığını Mehmet Şevket Eygi ve İlhan Darendelioğlu gibi tescilliler yaptı. Saldıran guruptan, saldırı sonrasındaki arbededen Amerikan elçiliğinde güvenlik altına alınanlardan bazıları bugün halen devletin en üst kademelerinde, en üst görevlerdedir. Bugünkü Amerika severlik hastalığının teşhisini sağlayan semptomlar, görüldüğü gibi, o gün de yeterli derecede vardı. Dinsel gericiliğin o günlerde, hatta en başından beri, komünizme karşı yedek kuvvet olarak "laik" devletin koltuk altında semirmesinin semereleri bugün daha da net görülmektedir. O günlerde, önemli bir tespit ve büyük bir sezgi yeteneği ile Mahir, sanki bugünleri görmüş gibi şöyle yazıyordu: "*Bugün 'nurculuk hareketi' o denli etkilidir ki ülkedeki 'politik iktidarın' oluşumuna eli altındaki birkaç milyonluk oyu istediği yöne kanalize ederek 'ağırlığını' koyabilmekte, hatta, zaman zaman*

müttefikli işbirlikçi burjuvaziye bile ürkütmektedir.” (Mahir ÇAYAN, Bütün Yazılar s. 86)

Gelinen nokta bu konuda fazla sözü olanaklı kılmamaktadır.

Ne yazık ki, Mahir ve yoldaşları ile Cihan ve yoldaşları arasında yapılan bu devrim kardeşlik andı onlardan sonrakiler hesabına bir gelenek oluşturamadı. 12 Eylül öncesi birçok devrimci örgüt kısır tartışmalar ve anlamsız çıkarlar uğruna namlularını bir birine çevirdiler. Birbirini kırdılar. Arka planda burjuvazi, makas değiştirerek gerici-dinci-faşist yapıyı, iktidar yolundaki katara almanın planlarını yapıyordu.

Gelişen olaylar, işgaller, protestolar 15-16 Haziran işçi direnişi ile yığın hareketlerinin sınıf niteliğini öne çıkardı. Güvenlik kaygısına düşen tekeller çareyi askersel yönetimde buldular ve 12 Mart faşist darbesini tezgâhladılar.

Mahir, bu dinamik sürecin içinde bizzat eylemi ile en önde yürürken bir yandan da teorik donanımını hazırlamanın gayreti içindeydi. Yazdıklarıyla geriye bıraktığı ve bugün halen solun gündeminde hak ettikleri için hak ettikleri değerinde tartışılan düşünceleri bu eylemli bilinçlenme sürecinin ürünüdürler. Hızla akıp giden zamana ayak uydurmak ve hatta ona hükmetmek, daha hızlı hareket etmekle olanaklıdır. Bu gerçeği doğru zamanda doğru yerde durarak kavramakta gecikmeyen Mahir de öyle yaptı. Olayların ihtilalci damarını yakalayarak hızlı, ani, ama eldeki yetersizliklere aldırmadan hazırlıksız bir radikal kopuşu gerçekleştirdi. O gün bu gündür o kopuş, onu hem dostları ve hem de düşmanları için farklı yaptı. Mahir, emperyalist işbirlikçilerin ve yandaşlarının, dinci gericiliğin ve faşist odakların komünist harekete bakışının ayırıcı oldu. Hedefine koyduğu düşmanlarının bugün, mücadelesine ve devrimci kişiliğine duyduğu kin, onun bu kalkışmadaki devrimci kararlılığının ve haklılığının kanıtı olarak değerlendirilmelidir.

Mahir ve arkadaşları aynı zamanda devrimci mücadelenin tarihi açısından alışılmadık bir ilk'e imza atarak devrimci dayanışma ve dostluğun benzersiz örneğini verdiler. Başka bir devrimci örgütün üç devrimci önderini kurtarmak üzere, başka hiçbir siyasi ikbal gözetmeksizin o örgütle eylem birliği yaparak ölüme yürüdüler. Yanıldıkları da oldu ama inançları kusursuzdu. Kanıksanmış bakış açısının verisiz ölçeğinden bakıldığında yenik de sayılmış olabilirler belki. Ama bu ancak, Che'nin dediği gibi; “hiç hareket etmeyen zaten yenilmiştir” gerçeğini hareketlerinin merkezine yerleştiren bu “şarabi eşkıyalar” ı, ucunda ölümün pusuya yattığı yola çeken gerçeği bilmeyenler için geçerli bir

tespit olabilir.

Ne yazık ki, Mahir ve yoldaşları ile Cihan ve yoldaşları arasında yapılan bu devrim kardeşlik andı onlardan sonrakiler hesabına bir gelenek oluşturamadı. 12 Eylül öncesi birçok devrimci örgüt kısır tartışmalar ve anlamsız çıkarlar uğruna namlularını bir birine çevirdiler. Bir birini kırdılar. Devrimciler arasında bu affedilmez kıyım yaşanırken arka planda burjuvazi, makas değiştirerek gerici-dinci-faşist yapıyı, iktidar yolundaki katara almanın planlarını yapıyordu.

Kızıldere'de, NATO birlikleri desteğinde binlerce askerle kuşatılan o kerpiç köy evi, eşit olmayan bir savaşta, yoğun makinalı tüfek, top ve havan mermilerinin yıkıcı etkisine daha fazla dayanamadı. Devrim tarihinde her zaman en istisna yerleri olacak olan en yiğit, en seçkin on tanesine, Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Saffet Alp, Nihat Yılmaz, Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan, Hüdayi Arıkan, Sinan Kazım Özüdoğru ve Sabahattin Kurt' a mezar oldu.

ON'lar bu dünyada az kaldılar,
Ama çok yaşadılar.
Yaşıyorlar...

Türkiye Devrimci Hareketi Tarihinde İbrahim Kaypakaya

Erdal Amasyalı

*Yan yana upuzun
Boylu boyunca
Tepeden tırnağa kan,
Yiğitler ki, her biri bir parça vatan
Gözlerinde bir küfür kavgası
Ana avrat
Ah ulan...*

Ahmet Arif

68 Hareketi, evrensel ölçekte kitleselliğinin yanı sıra, ülkelerin sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak, değişik coğrafyalarda farklı yansımalar ve farklı algıların koşullandırdığı devrimci tonu farklı eylemliliklerin hayat bulduğu, toplumların yaşamlarında derin izler bırakan bir dönemin adıdır aynı zamanda. Bu hareket Türkiye’de, birçok ülkeden farklı olarak, salt özgürlük isteği ve hak arama çerçevesinin dışına taşmış, doğrudan ve kısa zamanda düzen karşıtlığı niteliği kazanarak devrimci bir atılıma dönüşmüş, birçok iç ve dış dinamiğin etkileşimiyle ülke tarihinde daha öncesinde görülmemiş bir siyasal hareketliliği öncelemiştir. Bu döneme damgasını vuran siyasal mücadele, örgüt ve liderleri, liderlerin o güne kadar alışılmışın dışında söylemleri ve işaret ettikleri hedeflere girmeksizin bu yazıyla, “ser verip sır vermeyen” devrimci İbrahim Kaypakkaya’yı anarken asıl anlatılmak isteneni anlaşılır kılmak adına biraz gerilere gitmek gerekiyor.

Soğuk savaş döneminin dünya devrimci hareketinin yaşam kanallarına akıttığı zehrin elimine edilmesi bir yana; özellikle, SBKP’nin XX. Kongresi’nde, geçmişten gelen birikimlere yenilerinin eklenmesinin tetiklediği ani bir ivmelenmenin neden olduğu karşı devrimci provokasyondan sonra, hem Marksist teoride hem de onun pratiğe uygulanışında dünya komünist hareketi liderliğinin aldığı tutum, komünist hareketin saygınlığının zedelenmesi ve giderek dağılmasına kadar varan sonuçlar doğurmuştur. Hareket, zaman içerisinde, çoğunlukla ideolojik meselelerden kaynaklanmayan bazı nedenlerden dolayı Moskova ve Pekin merkezli olarak bölünmüş, bunun doğal sonucu olarak, emperyalistlerin yakaladıkları gediklere abanmasıyla sürekli kenara doğru kaçmayı aklında tutan güreşçi, yüz kızartıcı bir yenilgi neticesinde minderi büsbütün terk etmiştir.

Savaş sonrasında birçok Doğu Avrupa ülkesinin sosyalist kampa yer alması, 1949’da Çin Halk Cumhuriyeti’nin kurulması, devrimi geliştirme ve yayma noktasında, beklenenin çok üstünde fırsatlar yaratmışken, mevcut yapılarıdaki ayrılık noktaları körüklenmiş, teori ile özgün pratik arasındaki ayırımı silikleştiren günü kurtarma politikaları galebe çalmıştır. Devrimin geleceğini güvence altına alacak önlemler yerine hayatın özünden kopuk, devrimci tonu minimize edilmiş söylem ve uygulamalarla bu ayrılık noktaları giderek çatışma boyutuna varmış ve dünya devrimi savaşının amiral gemisi olması gereken evrensel çap-

ta bir komünist birlik oluşturamamıştır.

Çin Devrimi, yenilgilere, hüsrana, hayal kırıklıklarına, ölüm ve katliamlara rağmen gerçekleşmiştir. Ulusal burjuvazinin, doğası gereği giderek emperyalistlerle iş birliğine kadar varan ihanetiyle, Çan-Kay Şek'in devrime ve devrimcilere karşı yürüttüğü zalimane kıyımlarla dolu uzun bir mücadele sürecini, on binlerce kilometrelik "Uzun Yürüyüşü" geride bırakmıştır. Komintern'in devrimin çözümlenmesine yönelik gerçekçi olmayan politikaları ile düşman arasına sıkışmasına rağmen zafere ulaşan Çin Devrimi'nin emperyalist kampta yarattığı moral bozukluğu kayda değerdir. Az gelişmiş ülkelerdeki devrimci hareketler dışında sosyalist bloğun yaşayamamış olması paradoksunu anlamak ve anlatabilmek bugün bile kolay olmamaktadır. Geçmiş, devrim günlerine kadar uzanan Sovyet-Çin anlaşmazlığı, zaman içerisinde başka sorunların da eklenmesiyle kartopu gibi büyümüştür. Aldığı boyut komünist hareket açısından içinden çıkılmaz bir büyüklüğe ulaşmış ve yarattığı bozucu etkiyle olağanüstü talihsiz bir hal alarak köprülerin tamamen atılmasına kadar varmıştır.

Sorun tek boyutlu, tek merkezli değildir. Sorunlar sadece ideolojik veya siyasal bakış açılarındaki farklılıklardan ve tek tarafın tasarrufundan da kaynaklanmamaktaydı. Hatta çoğu zaman ideolojik ve siyasal kaygılar, gündelik pratik çıkarlar ve "güvenlik" gerekçeleriyle perde leniyordu. Bu çatışmanın çok boyutlu bir analizinin yapılacağı yer bu yazı değildir. Ancak, dünyaya gözlerini yeni açmış Çin Devrimi'nin, bebeklik çağında iken SSCB'den, ihtiyaç duyduğu desteği ve güvenli dostluğu görememiş olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Aynı şekilde; Pekin'in de daha çok batılı kaynaklardan beslenen birçok kanala dayanarak SSCB'ye ölçüsüzce yüklenmesi, giderek Sovyetleri ikinci büyük "emperyalist güç" olarak etiketlemesi ve "Üç Dünya Teorisi" ni ortaya atması, objektif olarak çok yönlü emperyalist saldırıların bir ayağını oluşturmaktan başka bir yarar sağlamamaktadır.

SSCB-Çin anlaşmazlığının aslında II. Dünya Savaşı'nın Yalta Konferansı sonuçlarına kadar uzandığını söylemek, spekülasyonun ötesinde, devamında gelişen bir dizi olayı neden - sonuç ilişkisi içinde çözümlenerek ulaşılabilecek, bir gerçekliktir. Gerek Milliyetçi Çin'in varlığı, gerekse emperyalist ülkelerin Hindçin ve Kore'deki askeri gücünü garanti altına alması, ABD'nin bölge denizlerinde ve limanlarındaki rakipsiz ve tartışılmaz hegemonyası, devrimci mücadelesini za-

fere taşımakta olan Çin açısından açık tehdit anlamı taşıyordu. SSCB, “uluslararası dengelerin bozulmaması” gerekçesiyle Çin’in güvenliğe ve işbirliğine yönelik taleplerine sırt çevirmeyi günün reel politikası olarak belirledi. Ancak, taleplerinin arka plana itilmesi veya hiç duymazdan gelinmesi, Çin yönetiminin hafızasında hacmi daha sonra anlaşılacak derin izler bırakmıştır. Kruşçev döneminde özellikle, Çin’in nükleer ve uzay teknolojileri konularındaki iş birliği ve yardım isteklerinin SSCB tarafından reddedilmesi, 1959 da “Ulusal Savunma İşbirliği Antlaşması”nın tek taraflı olarak SSCB tarafından feshedilmesi ve 1960’ da Kruşçev’in Çin’de bulunan tüm Sovyet teknik personelini geri çağırmasıyla bu hafıza tazelenmiş ve oku yaydan fırlatmıştır. Her iki tarafın artık şirazededen çıktığı bu dönemde sağduyunun yerini hesapsız kitapsız feveranlar almış, komünist dayanışma yerini açık düşmanlığa bırakmıştır.

Öteden beri, Stalin dönemi de dahil olmak üzere, SSCB’ nin Pekin’e, Pekin’in Moskova’ya bakışında yoldaşlık ruhuyla bağdaşmayan daha pek çok ayrılık ve aykırılık noktaları olduğu bilinen somut bir gerçeklik ise de, bu yazının amacının dışında olduklarından detaylarına girilmeyecektir. Ancak bunlardan bir tanesi, Çin’in düşmanlık barajının kapaklarını ardına kadar açmasına neden olmuştur:

1963 yılına gelindiğinde, Çin’in kendi olanakları ile nükleer teknoloji ve balistik füze imalatı konularında hatırı sayılır derecede ilerleme kaydettiği biliniyordu. Buna rağmen, tam da Çin’in “ayrılıkların ortadan kaldırılabileceğini söylediği ve buna hazır olduğu” nu belirttiği günlerde, SSCB-ABD-İngiltere, nükleer silahların yayılmasını, kuşkusuz mevcutlarının garanti altına alınması koşuluyla, yasaklama anlaşması imzaladılar. Artık Çin için SSCB, ABD’ den daha net ve daha açık bir düşmandan başka bir şey değildir.

Diğer yanıyla ele alındığında, SSCB politikalarının yalnızlaştırma ve yabancılaştırma etkileri ölçeğinde Çin cephesinde de benzer taşkınlık ve şuursuz saldırılar ardı ardına su yüzüne çıkmıştır. Ülke koşullarının, çok zor görevlerin kotarılmasındaki negatif basıncı altında yol aramaya çalışan Çin devrim liderliği, zamanla, bazı pratik zorunlulukları teori katına yükselterek Marksizm-Leninizm’e “MZD”, Mao Zedung Düşüncesi adı altında “katkı” sunarak bunu, Marksizm-Leninizm’in “üst aşaması” olarak piyasaya sürmüştür. Özellikle Kruşçev dönemindeki sağ politikalara endeksli ve oportünist bir iştahla teorinin ucuna alelace-

le yamaması ile benmerkezci bayağı bakışı, “ gerçek sosyalizm” olarak tahvil etti. Bugün bile bir çok ülke için geçerli tek çözümleme olan silahlı halk savaşı ve devrimi yayma stratejisi, Çin tarafından desteklenen yegâne gerçekçi politikaydı. Bu enternasyonalist, stratejik önermeler, Marksist teorinin revizyonuna kadar uzanan eklektik, bilimsel içeriği kıt, yanlış yanılışla boğma anlayışının hakim olduğu söylemlerin kuru gürültüsü altında, beklenen etkiyi ve hedeflenen başarıyı göstermekten uzak kaldılar.

Sovyetler cephesinde, Çin Devrimi’ne olan sempati bu egosantrik bakış açısının yarattığı karşıtlığın karanlık sularında boğulurken, Çin tarafında, hayatta olmadığının verdiği kolaylığı da kullanarak Stalin üzerinden sürdürülen hücumların birçoğu dünya devrimci hareketi içerisinde önemli ayrılık ve çatışmaların nedeni oldular.

XX. Kongre kararları ve SBKP’nin kongre sonrası belirlediği yürüyüş güzergahı, Stalin karalaması üzerine kurulu “Pospelov Raporu”, “sosyalizme barışçı geçiş”, “ barış içinde bir arada yaşama” gibi devrimci mücadeleyi burjuva icazetin insafına terk eden yeni yönelimlere, Çin Komünist Partisi’nin, gecikmeli de olsa gösterdiği tepki bütünüyle ikna edici olmadığı gibi, hesapsız yüklenme neticesinde telafisi imkansız sonuçlar da doğurmuştur. Hâlbuki ne iki sistem arasında savaşın kaçınılmaz olduğu şeklindeki ÇKP vurgusuna yönelik, ne “ barış içinde bir arada yaşama” ne de Stalin eleştirisi noktasında, olayların cereyan ettiği dönemde ÇKP’nin bir itirazını gösterecek herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. İlk planda bir itirazları yoktu, ya da önemli bir itirazları yoktu. Hatta çeşitli kaynaklara bakıldığında, XX. Kongre kararlarını onaylama anlamına gelen tersi bir tutumu benimsediği, XX. Kongreyi ve kararlarını, tümünü değilse bile, önemli bir kısmını benimsediği anlaşılmaktadır.

1957 yılında, Sosyalist Ülkelerin komünist partilerinin, ÇKP dahil, Moskova’da düzenledikleri konferans sonuç bildirgesi, bu bildirgenin altında imzası olan ÇKP’nin, Stalin zırhını kullanarak SBKP’ye dönük hücumlarının arka planını daha başka noktalarda aramayı gerekli kılıyor.

Yalçın Küçük, çalışmasında; Kongreden yaklaşık bir yıl sonra düzenlenen konferans sonuç bildirgesini, revizyonizme yapılan vurgu nedeniyle imzalamayan tek partinin Yugoslavya Komünist Partisi olduğunu söyledikten sonra, ÇKP’nin de altına imzasını koyduğunu şu

paragrafla aktarıyor:

“Komünizmin sözde krizi ile ilgili olarak emperyalizmin saçma iddialarına karşın, komünist hareket gelişiyor ve güç kazanıyor. Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin XX. Kongresi, sadece SBKP ve SSCB içinde sosyalizmin kuruluşu açısından değil, dünya komünist hareketinde yeni bir aşamayı başlatması ve Marksist-Leninist doğrultuda yeni gelişmeleri imkân dâhiline sokması bakımından da tarihi öneme sahiptir.” (Yalçın KÜÇÜK, SSCB’de Sosyalizmin Çözülüşü, Mızrak Yayınları s.257)

“Yeni bir aşama” en basit ifadesiyle anti-Stalinist bir eğilime, “yeni gelişmeleri imkân dâhiline sokma” ise, “barış içinde bir arada yaşama” ve diğer türevlere denk düşmektedir. ÇKP’nin daha sonra, özellikle 1960lı yıllardan itibaren geliştirdiği saldırılar ve komünist hareketin öncülüğüne talip olmasını ve her fırsatta SSCB’yi emperyalist bir güç olarak dünya gündeminde etiketli tutmasını, yükselmekte olan devrimci sürece olan yaklaşımını, dereden kütük kapma mantığı çerçevesinde değerlendirme, en az bu tutum kadar basit kaçacağını teslim etmekle beraber, XX. Kongre’de alınan ve altında ÇKP’ nin de imzası olan o kararlar kadar, Marksist-Leninist teorinin ve komünist sorumluluğun dışında düşünülmesi isabetli bir tutum olacaktır.

Devrim mücadelesini “barış içinde bir arada yaşama”, onu da sınıflar arası barışa tahvil eden Sovyet görüşüne, Eurokomünizme sevdalı bazı Avrupa partileri ve SBKP’nin direkt etkisindeki, kardeş ülke partileri ve ülkelerinin siyasal gündemine ağırlık koymada yaya kalmış küçük partiler destekledi. Bunların dışında kalıp da karşı çıkan birçok ülke komünist partisi ve örgütler, bu sınıfsızlık aşısına karşı tepkilerini çok gecikmeden gösterdiler. Latin Amerika’da, Asya’da, Afrika’da ve kuşkusuz Türkiye’de birçok devrimci örgüt, SSCB kaynaklı reformist ve parlamentarist politikalar karşısında kaynağını Çin’de gördüğü silahlı halk savaşı ve onun devrim stratejisini olduğu gibi benimseyerek yollarını yeniden çizdiler.

Ancak Çin Devrimi, özgünlüğü nedeniyle, evrensel örnekleme adına sıkıntılar taşımaktadır. ÇKP’nin devrimci mücadelelere, Küba ve başka örneklerde olduğu gibi, pragmatist yaklaşımı ve çeşitli ülkelerin devrimci önderlerinin yaşamın ateşiyle pişmemiş olguları, gerekli özenden yoksun, enine boyuna tartmadan kabaca uygulama alanına taşımaları neticesinde düşülen büyük yanlışlar, oldukça büyük bedellere mal ol-

muştur.

ÇKP tarafından beklenmedik bir anda ve beklenmedik bir hınçla türetilen, bilimsel özden yoksun, “üç dünya” ,“sosyal emperyalizm” ve benzeri terimler komünist hareketin gündeminde ani bir dalgalanmaya yol açtı. Bu tanımlamaların, değil Marksist terminolojiye uygunluğu, kaba bir iktisat tarifiyle bile bir anlam ifade edip etmediğine bakılmaksızın birçok örgüt ve hareketin liderliği tarafından benimsenmesi, pasifist politikaların, dünyaya sınıf penceresinden bakmama alışkanlığının, enternasyonalist görevleri tek ülke güvenliği düzeyine indirgemenin ve dünya devrimine sırtını dönmenin, komünist harekete ödettiği kefaretlere oldu.

Sonuçta bizzat Mao Zedung tarafından yanlışlığı anlaşılıp terk edilen, milyonlarca insanın ölümüyle anılır olan ve Darwinizm’in sınırlarını ölçüsüzce zorlayan “Kültür Devrimi”, “Büyük Sıçrayış” vb gibi kavramlar altında şekillenen pratikler başarısız oldu. Ancak bu kavramlar bazı ülkelerin komünist partilerinde, özellikle gençlik hareketlerinde umulanın çok ötesinde kabuller görerek, düşmanlık çitasının yükselmesinin ve komünistlerin birliğinin bozulmasının mayasını oluşturdular. O kereden sonra devrimci hareketlere yaklaşımda SSCB veya ÇİN eksenli olup olmadığına bakmak belirleyici ana ölçüt oldu.

Bu süreç Türkiye’de de küçük farklılıklarla aynı seyri izledi.

Aslında 60’lı yıllar, dünya komünist hareketi açısından hem teorik hem de pratik anlamda doğrularla yanlışların iç içe geçtiği, birleşirken ayrışmaların, ayrışırken yok olmaların sıkça görüldüğü; diğer taraftan siyasal ivmesi yüksek, dinamik özü kuvvetli devrimci atılımların gerçekleştiği coğrafyalarda gündemi sarstığı çok önemli bir süreci de ifade eder.

Küba Devrimi’nin ABD ve diğer emperyalistler hesabına yarattığı toplumsal-siyasal travma ve bu devrimin taşıdığı anlam, ne ülke sınırları ve kaynaklarıyla ölçülebilirdi ne de Latin Amerika yağmacılarının maddi kayıplarıyla. Tüm kıtayı baştan başa devrim ateşiyle tutuşturma uğraşında olan devrimlerin sönmeyen yıldızı Che’nin, olağanüstü gücü ifade eden olağanüstü komutan Castro’nun Karayip Denizinin ortasında dalgalandırdıkları devrim bayrağı, tüm Güney kıta, Asya ve Afrika halklarının kurtuluş mücadelesini müjdeliyordu aynı zamanda. Vietnam, Angola, Kongo, Mozambik, Gine, Zimbabve kurtuluş mücadeleleri, Latin Amerika’nın birçok ülkesindeki gerilla savaşları, dünya

ölçeğinde bir devrimci durumun habercileri olarak tüm gezegeni etkile-ri altına alıp inanılmaz derecede coşku ve sempati uyandırdılar. Filistin özgürlük mücadelesi ve savaşçıların eylem ve söylemleriyle dünya çapında yarattıkları etki, devrimci coşkuyu tetikledi. Bu devrimci yükseliş döneminin, diğer ülkelerde olduğu gibi olağanüstü bir hız ve olağanüstü bir kavrama yeteneği ile Türkiye’de yarattığı etki, 1960 sonrası Türkiye solunun yol ve yön arayışında belirleyici oldu.

1951 TKP tevkifatından 60’ lara gelinceye kadar hiçbir varlık gösteremeyen sosyalist hareket, 61 Anayasa’sının, sınıf temelinde olmasa da demokratik haklar çerçevesinde örgütlenmenin üstündeki engelleri kaldırmasıyla ani bir hareketlilik ve hızlı bir refleksle bazı oluşumlara yönelerek siyaset sahnesinden yer edinmeye başladı. 1961 yılında TİP’in kurulması, her ne kadar TİP bilinen anlamda devrimci bir mücadele yürütmemiş olsa da, bu devrimci yükseliş sürecinin ilk basamağı oldu. Bir taraftan Türkiye’nin düzeni, sınıfların durumu ve devrim stratejileri üzerinden tartışmalar alevlenirken diğer taraftan, özellikle gençlik kesimlerinde eylemler ardı ardına patlak verdi. Daha sonra Türkiye devrim tarihi sayfalarında önemle anılacak örgütlerin doğum yeri FKF, (Fikir Kulüpleri Federasyonu) kuruldu. Kapitalist düzenin yıkıcı sonuçlarını kavramakta gecikmeyen gençlik, ABD emperyalizmine karşı direniş bayrağını yükseltti. 6.Filo protestolarını, işgalleri, boykotları silahlı eylemler, devrimci kalkışmalar izledi. Toparlayıcı, yön gösterici ve doktrin sahibi bir partinin yokluğu koşullarında hızla yükselen yığinsal tepki, aynı hızla ayrışmaları, yeni örgütsel yapılanmaları, giderek örgüt içi ve örgütler arası kavgaları da beraberinde getirdi.

Kapitalizmin içine düştüğü derin bunalımlar ve kitlelerin yükselen özgürlük talepleri bağlamında patlak veren ayaklanmalar, birçok gelişmiş batı ülkesinde hak arama ve özgürlük çerçevesi ile sınırlı kalmışken, tüm eksiklikleri, teorik ve pratik tüm çıkmaz ve yetmezliklerine rağmen, Türkiye’de, önceleyenlerinden farklı olarak, geride kalmanın verdiği ani ivmelenmenin de etkisiyle büyük bir atılganlık ve inançlılıkla devrimi hedefledi.

Bu dönemin siyasal tartışmalar düzleminde en belirgin özelliği, TİP ve MDD eksenli devrim stratejileri ve bu strateji yanlılarının süreç içerisinde kendi içlerinde ayrışmalara kadar varan, uzun kavgalı karakterde bir tarihsel kesit olmasıdır. Hemen hemen tümü TİP kökenine dayanan birçok örgüt lideri ve beraberindekiler, birçok dinamiğin bir araya

gelmesiyle kendi yollarını çizme uğraşına giriştiler. Bu örgütler Sosyalist Devrim-Milli Demokratik Devrim tartışmaları arasından sıyrılarak çizdikleri devrim stratejisine uygun örgütler kurmaya başladılarsa da, eylemlerinin keskinliği ölçeğinde, köken aldıkları yapılardan Marksist-Leninist anlamda bir ideolojik kopuşu gerçekleştirememişlerdi. Zaman içinde sönmülenen TİP ve daha başka irili ufaklı örgütsel yapıları kapsam dışında tutarsak, TİİKP, THKP-C, THKO ve 1972 yılında, o dönemin en sonuncusu olarak İbrahim Kaypakkaya ve arkadaşları tarafından kurulan TKP/ML bu örgütlenmelerin en öne çıkanlarıdır.

Kaypakkaya'nın bu bölünmeler sırasında kayda değer zigzagları yoktur. Atılgan ve eylemci kişiliği ile öğrenci hareketleri arasında kendinden söz ettirmesine rağmen, diğer örgütlerin, özellikle MDD çizgisine hakim olan grubun cuntacı, darbeci devrim anlayışına gösterdiği eleştirel tepkiyle ilk ayrılığa yönünü daha ılımlı, "Aydınlık" türevlerinden Proleter Devrimci Aydınlık, (PDA) olarak belirledi. Dönemin hareketlerinin hemen hemen tümünde yaşanan bu hızlı bölünme sürecinin son halkası, TİİKP- İbrahim Kaypakkaya ayrılığı olmuştur.

Bu ayrılık, en azından ilk planda, yine de köklü bir ideolojik kopuşa denk gelmemiş olsa bile, onu önceleyenlerden çok farklı bir boyutta geliştirmiştir. Devrimin öncü müfrezesi olarak bir komünist partisine duyulan ihtiyaç, çok uluslu bir ülkede ulusal sorunda Leninist çözümleme, Kemalizm, devrimde bağlaşıklık ve ittifaklar meselesi, göstermeye çalışacağımız eksik ve zamanın bilgi ve deneyim birikimi koşullarında yine de mevcut görüşlere nazaran doğruya yakın bir şekilde Kaypakkaya tarafından ortaya konmuştu. Bütün bu görüşlerde, tespitlerin doğruluğunun yanı sıra eksik ve yanlışlar da vardır.

Sırası gelince değinilecek. Ama ondan önce anlaşılması gereken bir başka husus vardır ki; en az diğerleri kadar önemlidir. Kaypakkaya, gerek örgüt gerekse diğer meselelerde görüşlerini şekillendirip dillendirmeye başladığında henüz yirmi iki yaşındaydı ve doğrusunu söylemek gerekirse, deneyim aktaracak bir geçmiş ve onun mirasından da yoksundu. Yeterli birikim ve deneyimin olmaması, iki yılını faşist diktatörlük koşullarındaki faaliyetle geçirmesi ve beslendiği kaynakların kısıtlı oluşu, düşünsel doğrularını oluşturmada ve bu doğruların kılavuzluğunda eylemini örgütlemekteki yetersizliği üzerindeki negatif basıncı fazlasıyla hissetmiştir.

Fakat bütün bu gerçekler, bugün geriye doğru bakıldığında, hem o

zamanın verili koşullarında hem de bugünün verilerinin ışığında yeniden bir değerlendirmeye tabi tutularak irdelenmeli, eleştirilmelidir. Bütün bunları yapmak, İbrahim Kaypakkaya'ya olduğu kadar, devrim yolunda, Mustafa Suphi ve arkadaşları gibi ölen, katledilen tüm komünistlere saygının bir gereği olarak düşünülmelidir. Bu düşünceler kendinden sonra gerçekleşecek yürüyüşler için aydınlatıcı olabilmeleri bakımından başka başka çalışmalarla zenginleştirilerek alıcısına iletilmelidir.

İbrahim Kaypakkaya'nın bazı konulardaki düşünceleri onun ideolojik ve örgütsel izleyicileri tarafından da eleştirilmiştir. Onun, Lin Bi-aocu çağ tespitini Lenin'in düşüncelerinin yerine koyduğunu tespitle, şöyle denilmektedir:

“İbrahim Kaypakkaya 1972’de TKP/ML’yi kurduğunda, Kültür Devrimi sırasında savunulduğu biçimi ile Mao Zedung Düşüncesi’ni Marksizm-Leninizm’in bir üst aşaması olarak kabul etmiş, MZD denen teorinin yalnızca modern revizyonizme karşı mücadele içinde mutlaka sahiplenilmesi gereken Marksist-Leninist devrimci özünü değil, onun bir dizi sapmasını da temel almıştır... Bütün dünyada yeni yeni oluşan partiler gibi, TKP/ML de MZD’yi “Marksizm-Leninizm’in yeni bir aşamaya yükseltilmesi’ olarak savunmuştur.”(Kazanımları ve Hataları ile İbrahim Kaypakkaya, Genel Değerlendirme, Çağrı Yayınları s.34)

Kaypakkaya'nın, “Mao Zedung Düşüncesi” ni rehber edinmesi ve bunu Leninist Devrim Teorisinin bir üst aşaması olarak algılaması, sanıldığı kadar keyfi, bir taraf tutma mantığı ile açıklanamaz. Onun çözümlemesinde ülkenin sosyo-ekonomik tahliline dayandırılan devrim stratejisi, ancak “silahlı bir halk savaşı”nda kırlardan kentlerin kuşatılmasıyla başarıya ulaşacaktı. O, çelişkiyi, bu geri kalmışlığın sosyolojik ve sınıfsal konumlanmasına dayanarak çözümlerken ve bunu, feodalizm ile halk yığınları arasındaki çelişki olarak açıklarken, bu çelişkinin çözüm noktasını demokratik halk devrimi olarak görüyor ve kendine özgü “doğru düşünce silsilesi” bağlamında mantıksal zincirin halkaları olarak ortaya koyuyordu.

Bu anlamda; Maoçu “kıızıl siyasi iktidarlar” saptamasından, azımsanmayacak tonda, Hindistan Komünist Partisi-ML ve Çaru Mazumdar’dan, önemli ölçüde Arnavutluk Emek Partisi’nden, Enver Hoca’dan etkilenmesi doğaldı. O dönemde özellikle Boğaziçi Üniversitesi çevresindeki PDA ‘cı gençlik arasında Çaru Mazumdar ve Hindistan, Batı

Bengal bölgesindeki Naksalbari köylü ayaklanmasının büyük prestiji vardı. Mazumdarcı mücadele yöntemleri her ne kadar ateşli silahların kullanılmasını yasaklamış ise de Kaypakkaya, bu çizgiyi Maoçu gerilla yöntemleri ile seçmeci bir bağla bağlayarak, Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan'ın yöntemlerini, maceracılık, fokoculuk ve polemikçilik olarak tanımlamıştır.

Kaypakkaya, Turhan Feyizoğlu'nun kitabında aktarılan Mazumdar'ın; *“Köylülerin devrimci mücadelesini yürütmesinin tek yolu gerilla savaşıdır. Ancak bu savaş Che Guevara'nın değil, Mao Zedung'un önerdiği savaştır. Hint Marksist Leninistleri 'nin pratiği ile Guevaracıların hiçbir ilgisi yoktur. Naksalbari ve Srikakulam'da Guevaracılık keşfetmeye, Çaru Mazumdar'ı Guevara'ya benzetmeye çalışanlar sahtekârdırlar(.....) Guevara tipi gerilla savaşı proletarya diktatörlüğünü reddeder”* biçimindeki görüşlerini fazlasıyla önemsemişti. Benzer biçimde radikal kopuşları gerçekleştiren THKO ve THKP-C gibi örgüt liderleri ve eylemlerini, ana eksenlerini köylü ayaklanmalarının oluşturmadığı ve Çaru Mazumdarcı devrim mücadelesine uygun düşmediği gerekçesiyle eleştirir. *“Deniz, fokocu bir hayat sürüyor; sosyalizmin sorunlarını bilmiyor ama sosyalizme içtenlikle inanıyor; Mahir iyi bir polemikçi. Politikada hırs şarttır. Ama o haddinden fazla hırslı. Büyük Proleter Kültür İhtilaline bizim gibi yaklaşıyor, Deniz'den ileri.”*(Turhan Feyizoğlu; İhtilalin Fidanı. Alfa Yayınları,s.143-144)

Görüldüğü gibi, Kaypakkaya'nın tüm kalkış noktalarında “Mao Zedung Düşüncesi”, “kızıl siyasi iktidarlar”, “Büyük Proleter Kültür İhtilali” vb var. Bir de Çaru Mazumdar. Bu saplantılı bakış, onu Mao ve Çin şablonuna mahkûm kılmıştır ki, kanımızca bu durum onun düşünce ve eylemlerinin yumuşak karnını oluşturmaktadır.

Gerçi, Mao'nun “Teori ve Pratik” adlı kitabının kolay anlaşılır reçeteler içermesi ve “feodal” Türkiye koşullarına basitçe uyarlanabilme kolaylığı “gün gibi ortada” iken, ‘Lin Biao’nun ,halk savaşları ile kuşatılacak emperyalist ülkelerin proletaryası “kır” ülkelerinin devrimci gücü sayesinde kurtulacak ve dünya devrimi gerçekleştirilecektir’ şeklindeki “buluşu” dünya devrimci kamuoyunda büyük sükse yapmıştır. Emperyalist çağda, iç dinamiklerinden ve sistematik silsileden yoksun, yeterli bilimsel çalışma ve istatistiksel analizin bulunmadığı, Çin'in devrim öncesine benzer sınıfsal ve sosyal tahlillerin yapıldığı bir ülkenin 22 yaşındaki ateşli devrimcisinden, burjuva parlamentarizminin

sandık bekçiliğini yapması beklenemezdi ; ama o bu anlamda kantarın topunu epeyce kaçırmıştı.

Kaypakkaya'nın TİİKP program taslağına yazdığı eleştirisinde, köylülüğün öncülüğünü reddedip, bunun yerine proletaryanın öncülüğünü zorunlu görerek bunu; “İşçilerin önderliği için bir teşkilata, bir komünist partisine ihtiyaç vardır” (Seçme Yazılar, İbrahim Kaypakkaya, Ocak Yayınları,s.56) şeklindeki vurgusunu en önemli ayrılık noktası olarak dillendirmesine rağmen, örneğin; 15-16 Haziran işçi olaylarını değerlendirirken; “15-16 Haziran direnişinin bastırılması devrimin ilk başlarda şehirlerde başarıya ulaşamayacağını, şehirlerde zaman zaman ortaya çıkacak işçi ayaklanmalarının kırlık bölgelere çekilmediği sürece bastırılmaya mahkum olacağını gösterdi.” (s.274) şeklindeki paradoksal düşüncesi, bir önceki paragrafta vermeye çalıştığımız Lin Biao soslu, kır saplantılı bakışı ile açıklanabilir.

Kaypakkaya; burada işçi sınıfının öncü müfrezesi komünist partisine yaptığı vurguya rağmen, devrim stratejisi ve ittifaklar meselesinde yüksek dozda iradi bir müdahale ile “demokratik halk devrimi” çözümlemesini ortaya koyar ki, düşüncelerinin en paradoksal boyutu burada ortaya çıkar.

TİİKP Program Taslağı'na yönelttiği eleştirilerinde işçi-köylü önderliğini reddedip proletaryanın önderliği konusundaki ısrarlı tutumunu sürdürürken daha sonraki yazılarında devrim, ittifak ve öncülük konularında anlaşılmaz bir karmaşanın olduğunu görmekteyiz:

“...revizyonist hainler bugün milli burjuvazi ile ittifakı mümkün görüyorlar. Evet, mümkündür ama..o da; proletaryanın kırmızı bayrağı altında, işçi-köylü ittifakı temeli üzerinde, halkın demokratik diktatörlüğünü kurmaya yönelik bir cephe ile.” (İbrahim Kaypakkaya: Seçme Yazılar, Ocak Yayınları, s.414)

Milli burjuvazinin “proletaryanın kırmızı bayrağı” altına hemen hiçbir ülkede girmediği gibi, artık çağımızda işbirlikçi - tekelci burjuvazi ile bütünleşen, kalanının da aklı sürekli emperyalist kontrol kulelerinde olan bu kesimin, çeşitli ülkelerde ve Türkiye’de komünistlere karşı duyduğu kin en yoğun kıvamında ve akıttığı kan henüz kurumamış iken Türkiye devriminin ittifaklar politikasında düşünülemediği açıktır. Daha sonra değinileceği gibi, milli burjuvazinin “proletaryanın dostu” olduğu biçimindeki yanlış tanımına; “proletaryanın öncülüğü koşulları bugün için hali hazırda mevcut değildir.” (Turhan Feyizoğlu, s.117)

şeklindeki tespiti de eklenince “öncülük” kavramı içeriğini yitirmekte, yine Kaypakkaya’ nın çözümlemelerinde “can simidi” olarak kullandığı temel-tali ilişkisi içerisinde şekilsiz bir hal almaktadır. Dahası, 1971 yılında, çıkarmakta oldukları “İşçi Köylü Gazetesi”nin kapatılmasını önermesi ve “*yayıncılık yapmak ve işçi sınıfı içinde çalışmak revizyonizmdir*” (T.Feyizoglu, s.169) diyerek de bu düşünsel keşmekeşi anlaşılır olma noktasından daha da uzaklaştırmıştır.

Buna rağmen yine de, İbrahim Kaypakkaya’yı zamanın örgüt liderlerinden benzersiz bir şekilde ayıran “komünist parti” düşüncesi, onu, aynı zamanda burjuva kinin hiçbir ölçüye sığmayacak büyüklüğü ile karşı karşıya bırakmıştır. Fakat bu kin, garip bir paradoks olarak aynı zamanda kindarlar tarafından bir “yok sayma” yı da içermektedir. Dönem tartışmaları söz konusu olduğunda, açık tondan koyusuna kadar tüm anti-komünist kampta bu “yok sayma”, şu veya bu şekilde kendini bariz olarak gösterir. Bunun nedenini, İbrahim Kaypakkaya’ nın diğer liderler gibi, örgütlerinin kuruluşunu ses getiren eylemlerle duyurmuş olmasına bağlamak veya sadece buraya bağlamak, Kaypakkaya’da öne çıkan komünist özü gizlemek kaygısına dayanmaktadır. Aynı şekilde, suni ve kasıtlı olarak Mahir-Deniz-Kaypakkaya karşılaştırması yapılarak, yapanların sınıfsal tercihleri ile uyumlu, “iyilerin en iyisi” veya “kötülerin en iyisi” biçiminde kaba sonuçlar çıkarma çabaları da bu arada dikkat çekmektedir. Düşman saflarda bu tür karşılaştırmaların yapılması anlaşılır bir durumdur. Fakat, cephenin bu yakasında da, izleyen alıntıdan anlaşılacağı üzere, bu yok saymanın bir ayağını oluşturan çıkıntılıkların varlığı da görmezden gelinemez ve kabul edilemez bir durumdur.

“... *bugün Kürt milliyetçiliğinin savunucusu örgütler daha ortada yokken, Kürt ulusunun varlığını ve ayrılma hakkını savunan, hakim sınıfların yüzüne ‘bölücü’ olduğunu bar bar bağırarak İbrahim Kaypakkaya’ nın, gerçekten Kemalizm’in savunuculuğunu yapan, Kürt ulusunun ayrılma hakkını savunmayan Denizlerle, Mahirlerle aynı kefeye konması, korkunç bir tarih çarpıtmasıdır*” (Kazanımları ve Hatalarıyla İbrahim Kaypakkaya, Genel Değerlendirme. Çağrı yayınları,s.36) şeklindeki yaklaşımlar, bu savaşta ölenlerin hatırasına saygı zaafına ve bir başka yadsımayla çanak tutmaktan başka anlam taşımaz.

Bu tür hırçın ve kötücül yaklaşımlar için; Mahirlerin, Denizlerin idamını engellemek için hayatlarını ortaya koymaları, Kaypakkaya’ nın

Sinan Cemgil ve arkadaşlarını ihbar edenleri yargılayıp cezalandırması gibi eşine az rastlanır devrimci dayanışma örneklerinin yeterince esin kaynağı olmadığı anlaşılıyor. Bugün tutulması gereken yolda bu örneklerin öğreticiliğinde ve değişik alanlarda birleştirici hatlar oluşturmak varken, karşı cephe kaynaklı bozucu etkilere açık konum oluşturmak, dar açılı bakışın esaretinde tutucu bir düşünce ve kararmış bir kalbi ifade eder.

Kaypakkaya, zamanın tüm devrimci örgütlerinden farklı olarak ve hiçbir ikircime düşmeden, ayrılma hakkı da dahil olmak üzere, ‘Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı’ Leninci ilkesini çok açık olarak dile getirmiş ve bunu hem yazdıkları hem de eylemleri ile kanıtlamıştır. Ancak, birçok konuda olduğu gibi, doğrular arasına serpilmiş kimi yanlışları ve eklektik, öznel yaklaşımları bu konuda da tespit etmek mümkündür. Öyle bile olsa, ulusal sorun konusunda Kaypakkaya’nın samimi inancı ve meseleye komünistçe yaklaştığı noktasında kuşku duymamak gerekir. Konu ile ilgili aşağıdaki paragrafta vereceğimiz değerlendirmesi bu samimiyetinin açık ifadesi olarak algılanmalıdır:

“Marksist Leninist hareket, Türk burjuva ve toprak ağaları tarafından ezilen Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkını, yani ayrılma ve bağımsız bir devlet meydana getirme hakkını her dönemde ve kayıtsız şartsız kabul eder ve savunur... ulusların kaderlerini tayin hakkı belli bir ulusun ayrılmasının gerekliliği ile asla karıştırılmamalıdır. Marksist Leninist hareket, ayrılma sorununu her özel meselede ayrı ayrı ele alır. Proletaryanın, sınıf mücadelesinin çıkarları açısından yargılar ve tayin eder.” (Kaypakkaya, s.214)

Buraya kadar doğrudur. Fakat devamında, ne o günün koşullarında ne de bugün için geçerli olmayan değerlendirmeler, Kaypakkaya’nın henüz bir sistematikten yoksun olduğu anlaşılacak diğer konulardaki düşüncelerinde sıkça rastlandığı gibi, buradaki gedikler de bütün üzerinde olumsuz etki oluşturmaktadır:

“..Bugün Kürt hareketinin başını, bir hayli güçlenmiş olan Kürt burjuvaları, bunların ideolojisini benimseyen aydınlar ve küçük toprak ağaları çekiyor. Kürt milli hareketi, ezen ulusun hâkim sınıflarına karşı mücadelesi olarak ilerici ve demokrat muhteva taşır. Biz bu demokratik muhtevayı kesinlikle ve kayıtsız şartsız destekleriz.”

Ulus-devlet yapılanmasının doğum yıllarında, eski toplumun despot kurallarına karşı ilerici ve demokrat karakterdeki burjuvazinin, em-

peryalist çağda, ister işbirlikçi ister tekelci olsun, “ileri ve demokrat” olamayacağını, bunun ezilen ulusun burjuvazisi için de geçerli olduğunu söyledikten sonra, ulusal bir mücadele içinde olsa dahi, ezilen ulus burjuvazisinin kayıtsız şartsız desteklenmesi, ulusal meseleye Leninci yaklaşım adına sorunludur. Kaldı ki, az önceki pasajda aktardığımız ve bizzat Kaypakkaya’ nın vurguladığı, “*Marksist Leninist hareket, ayrılma sorununu her özel meselede ayrı ayrı ele alır. Proletaryanın sınıf mücadelesinin çıkarları açısından yargılar ve tayin eder.*” şeklindeki doğru ve ilkel tespitine de ters düşer. Her ne kadar Kaypakkaya bunu “sömürge” çözümlemesine dayanarak söylüyorsa da, zaten bizzat çözümlemenin bilimsel zaafı yüzünden sorun teşkil etmektedir. Ayrıca, Kürt hareketinin başını “hayli güçlenmiş olan Kürt burjuvazisinin çektiği” bir tarihsel kesitin varlığı da tartışma götüren bir başka sorunlu bakışı ifade eder.

Özetle söylenmesi gerekirse; o günün koşullarında Kürt ulusal hareketinin durumunu tahlil ederken yaptığı “öncülük” ve sınıfsal bileşim analizinde ve hareketin hemen her durumda alacağı boyut ne olursa olsun ilerici bir içerik taşıyacağı ve sırf bu anlamda olsa bile kayıtsız şartsız desteklenmesi gerektiği hususu üzerinde vurgu yapmıştır. Bu vurgunun, ezen-ezilen uluslar coğrafyalarında verilecek sınıf mücadelesi, bu mücadeleyi verecek sınıfların tahlili, stratejik ve taktik bağlaşıklık anlamında bir çıkmaza denk geldiğini söylemek mümkündür. Buna rağmen Kaypakkaya’ nın Kürt meselesine bakışını değerli kılan, onun UKTH’ yı ayrılma hakkı bağlamında, ayrı devlet kurmayı da içeren düşüncesi ve buna yönelik olarak ortaya koyduğu samimi tutumudur.

O, UKTH ilkesinin aynı zamanda ayrı devlet kurma hakkı olduğunu, ayrılmanın özel koşulları durumunda komünistlerce benimsenmesi gereken tutum, komünistlerin milli mesele programlarının ülke sınırları içini hedeflemesi gerektiğini ve bilinçli Türkiye proletaryasının, işçi ve köylüleri ihtilal bayrağı altına alarak tüm emekçi yığınlara önderlik etmesi gerektiği gerçeğini net ve anlaşılır olarak ortaya koyarken, aynı zamanda köken aldığı yapılarla arasında derin sınırları işaret ediyordu.

Kaypakkaya’ nın, Kemalizm, 1908 ve 1923 devrimleri konusundaki değerlendirmeleri, Marksist perspektif açısından bakıldığında bütünüyle doğru olmasa da, Kaypakkaya zamanın MDD ve TİİKP çizgilerinin dışına taşarak tartışmayı alışık olmadık bir damardan yakalayıp de-

rinleştirip bu hareketlerden devrimci kopuşunun ana nedenlerini ortaya koyarak konuyla ilgili tezlerini oluşturdu.

“Kemalistler, ilk başlarda açıkça İtilaf Devletlerinin saflarına geçmediler ama dışarda SSCB’ye, içerde komünistlere, işçi sınıfına ve diğer emekçi halka karşı, onlarla el altından işbirliği yapmayı da ihmal etmediler. M.Kemal ve Hükümeti, SSCB’ye karşı iki yüzlü bir siyaset izlemiştir.... Çiçerin’e gönderilen yardım talebinden sonra Mustafa Suphi ve 14 yoldaşı hunharca öldürülmektedir. Ayrıca Anadolu’daki komünist hareketlere karşı da bir sindirme kampanyasına girilmektedir(. ..)Kemalist burjuvazi Londra Konferansı’na komünistleri katlederek katılırsa Avrupalı efendilerinin teveccühünü kazanacağını, Sevr’in öldürücü hükümlerinden kurtulabileceğini düşünmektedir.” (İbrahim Kaypakkaya, Seçme Yazılar, Ocak Yayınları,s.125)

Bu tespitlerin ne tonunda ne de dozunda şimdi bile bir abartı bulmak mümkün değildir. Ancak, sorun Kemalist Devrim diye adlandırılan “milli burjuva” devriminin çözümlenmesine geldiğinde, Kaypakkaya’da aynı isabetli tahlili bulmak oldukça zorlaşmaktadır. Devrimin çözümlenmesini yaparken Lenin, Stalin ve onlardan daha da çok Şnurov’un değerlendirmelerine gönderme yaparak, onların tarifleri üzerinden yol alırken iradi bir zorlamayla öznel sonuçlara da varmaktadır. Örneğin, Şnurov’un; *“elbetteki bugünkü Türkiye Hükümeti bir diktatorya Hükümetidir. Çünkü egemen Türk burjuvazisi güçsüzdür ve gelişebilmek için halkı ezmek zorundadır”* (Kaypakkaya, s.122) şeklindeki tespitinden Kemalizm eşittir faşizm gibi, arka planı doldurulmamış tahlillere varabilmektedir. Diğer taraftan, Çetin Yetkin ile yapılan bir röportajda, Mao’ya atfen; *“... sosyalizmin kuruluşuna karşı çıkanlar düşmandı. Ancak, karşı devrimci olmayan milli burjuvazi de yine proletarya dostudur.”* (Turhan Feyizoğlu,s.116) diyerek, 1923 “milli burjuva devrimi” çözümlenmesinde Kemalizm’i yerli yerine oturtamaması ve bu anlamda, diğer bir çok düşüncesinde olduğu gibi, burada da içeriği kabul edilemez çelişkili bir iradi zorlamayla karşı karşıya kalıyoruz.

Ama her şeye rağmen, Kemalizm’in ideoloji ve siyaset düzleminde, bilimsel tarifler çerçevesinde demokrat, anti –emperyalist ya da kopup geldiği MDD ve TİİKP çizgisinin dediği gibi, “devrimci” olmadığını, o günün koşullarında net bir şekilde ortaya koyan İbrahim Kaypakkaya; 1971 Eylül ayında Ankara’da yapılan ve kendisinin katılmadığı TİİKP Merkez Komitesi toplantısına gönderdiği eleştirel mektubunda ayrılık

noktalarının detaylı bir açıklamasının yanı sıra Kemalizm konusunda şu kıyaslamayı yapmaktadır:

“Kemalizm konusunda metindeki görüşlere katılmıyorum. Kemalizm, kurtuluş savaşının içindeyken emperyalistlerle ve feodallerle uzlaşmaya ve karşı devrimciliği temsil etmeye başlamıştır....Şnurov’un kitabındaki bilgiler son derece öğreticidir. Kemalizmin ‘tam bağımsızlık ilkesi’ pratikte emperyalizme teslimiyet, yarı sömürgeciliği seve seve kabullenmesidir. M. Kemal’in Sun Yat Sen ile kıyaslanması doğru değildir, olsa olsa Çan Kay-Şek ile kıyaslanabilir.” Haydar Fırat, 29 Ağustos 1971” (Turhan Feyizoğlu, İhtilalin Fidanı Alfa Yayınları s.180)

Kaypakkaya, Kemalizm’den bu denli ani ve sert kopuşunun nedenlerinden bir diğerini, içinde bulunduğu örgütün, TİİKP’ in zamanın diğer örgütlerine nazaran Kemalizm ile en fazla yatıp kalkmasının oluşturduğu tepkiye ve elbette ki, bu tepkisini besleyen ideolojik alt yapıya bağlayabiliriz. Kemalist Hükümetin, Mustafa Suphi ve yoldaşlarını katletmesi, akabinde Anadolu genelinde komünist avına çıkması, Sovyetler Birliği’ nin uzattığı dostluk ve yardım eline emperyalist çamuru bulaştırmaya kalkmasını, kesine yakın doğrulukla dillendirmesinin öldürülme biçimiyle alakası olduğu düşünülmelidir. “Kan rezistansın türevidir.”

Kaypakkaya, aylarca süren işkenceden yetinmeyen cellâtların, insanlık dışı yöntemleri sonucunda katledildi. Mustafa Suphi ile başlayan kıyım onunla durmadı, devam etti. Kendi söylediği gibi; “devrim için ölecekler, her zaman bulundu.” İnanıcı, kararlılığı, devrimci duruşu, komünist ahlakı kusursuzdu. Gençti, isteklerini ilke haline getirme yanlışlığında bulundu elbette. Bu durumda bile aklındaki ihtilalin gerçekleşmesine adanmış olmanın mutluluğunu yaşadı. O, o zamanki arkadaşlarından Ali Taşyapan’ın veya Muzaffer Oruçoğlu’ nun dediği gibi, bir “kırma tüfek” ile dağa çıkan modern bir “Don-Kişot” değildi. O, hem ölmekte olanın farkındaydı hem de gelmekte olanın öznesi olmak için öne atılmış inançlı bir komünistti. Nasıl ki, olanaksızlıklar onu mücadele bayrağını yüceltmekten alıkoyamadıysa eksiklikleri de onun devrimci inancını gölgeleyemez. “Ser verdi sır vermedi” ona yakışan bir tanımlama. Ama yeterli değil. Evet, o “sır vermedi”. Ama o, ondan da öte düşmanların karşısında eylemini, haklılığını savundu, devrimci duruşun nadir örneklerini sergiledi.

Polis sorgusu, yürüyen herkes için ders niteliğindedir. Şöyle diyor-

du;

“Esasen biz komünist devrimciler, prensip olarak siyasi kanaatlerimizi ve görüşlerimizi hiçbir yerde gizlemeyiz. Ancak örgütsel faaliyetlerimizi, örgüt içinde bizimle birlikte çalışan arkadaşlarımızı ve örgüt içerisinde olmayıp da bize yardımcı olan şahıs ve grupları açıklamayız. Kişisel sorumluluğum açısından gerekeni zaten söylemiş bulunuyorum. Ben buraya kadar anlattıklarımı, samimiyetle inandığım Marksist-Leninist düşünce uğruna yaptım. Ve sonuçta asla pişman değilim. Ben bu uğurda her türlü neticeyi göze alarak ve can bedeli bir mücadeleyi öngörerek çalıştım ve neticede yakalandım. Asla pişman değilim. Bir gün sizin elinizden kurtulursam gene aynı şekilde çalışacağım.”

Onuru ve direnciyle her devrimcinin kalbinde yaşıyor!

Rojava ve Devrimi -1

B. Xebatkar

Giriş

Birinci Emperyalist Dünya Savaşı'nın sonucunda sınırlar yeniden çizildi. Sykes Picot ve Lozan anlaşmaları gibi Kürtlerin ve Kürdistan'ın bölünüp, parçalanmasını derinleştiren yüzyılları etkileyecek oldukça tarihsel süreçler yaşandı. Geçmişte beyliklerin, özerk yönetimlerin, eyaletlerin bulunduğu Kürdistan ve Kürt ulusu; parçalanma ile birlikte statü sahibi olamadığı bir denkleme hapse edildi. Bölgede yeni kurulan devletlerin sınırları çizilirken Kürt ve Kürdistan gerçekliği yok edilmek istendi. Kendi topraklarında bin yıldır yaşayan topluluklar, uluslaşma süreci devam eden Kürtler, bu sınırlardan olumsuz yönde etkilendi. Türkiye ve Suriye sınırlarının belirlenmesi 1921'de yapılan Ankara Anlaşmasının sonucunda gerçekleşti. Tren hattını esas alınan bu sınırlar; Kürtler kendi aralarında Bin Xet (Hattın Altı) ve Ser Xet (Hattın Üstü) olarak isimlendirdi. Kürt Dağı, Cerablus ve Cezire bölgeleri Suriye sınırında kalmak üzere bölündü; Mardin, Nusaybin, Cizre ve Urfa ile bağlantılar kesildi. Kürtler uzun süredir kendi vatanlarında adeta mülteciye dönüştürüldü. Kürdistan'ın her parçasında uygulanan sömürgeci politikalar 2011 yılına kadar Rojava'da da BAAS eliyle sürdürüldü. 1921 Ankara Anlaşmasıyla çizilen Suriye-Türkiye sınırları; Kuzey Kürdistan ile Batı Kürdistan arasındaki etkileşimi, akrabalık ilişkilerini, sosyal ve siyasal ilişkileri yok edememiştir. Kuzey'de yaşanan birçok direnişte buna yakın tarihi de katabiliriz; Rojava Kürdistanı, Kuzey

Kürdistan'daki siyasi hareketler için cephe gerisi, saklanma, kendini koruma alanı olarak varlığını sürdürmüştür. Hattın altında kalan Batı Kürdistan'da; Kürdistan'ın diğer parçalarına benzeyen güçlü aşiretlerle özdeşleşmiş şehirleşmeler, direnişler yoktu. Batı Kürdistan yakın döneme kadar bilinmeyen, unutulmuş bir parça ve daha çok diğer Kürdistan parçalarının destekçisi, takipçisi konumundaydı.

Bugün siyasal literatürde önemli bir yer kaplayan 'Rojava' Kürtçe'de 'Batı' anlamına gelmekte, Kürdistan'ın Batı parçasını ifade etmektedir. Daha açık bir ifadeyle Rojava derken Batı Kürdistan kastedilmektedir. Rojava, hem toprak hem de nüfusu bakımından Kürdistan'ın en küçük parçasıdır. Savaş koşullarından dolayı nüfusta değişiklikler yaşansa da ortalama 6 ile 8 milyon civarında insanın yaşadığı tahmin edilmektedir. Kürdistan'ın diğer parçalarında olduğu gibi Rojava'da da ana nüfusu Kürtler oluşmaktadır. Bunun dışında Süryaniler, Ermeniler, Araplar, Çeçenler, Keldaniler, Dürziler, Türkmenler, Asuriler gibi halklar da nüfusun belirli bir bölümünü oluşturmaktadır. Arap nüfusun önemli oranda bölgedeki varlığı BAAS rejiminin Rojava'yı Araplaştırma çabalarının sonucunda oluşmuştur. Özellikle de 1970'li yıllardan sonra demografi ile oynama çalışmalarının sonucunda bugün Kürtlerden sonra en büyük nüfusa aşiretler şeklinde yaşayan Araplar sahiptir.

Rojava'nın şekillenmesinde, 20. Yüzyılda Kuzey Kürdistan'da yaşanan göç ve sürgünler belirleyici oldu. Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelelerinde Rojava her zaman diğer Kürdistan parçalarının yükünü çeken, lojistik ve savaşçı desteği sağlayan bir noktada oldu. 1925 Şeyh Sait Direnişi'nden bugüne hem Güney siyasi hareketlerini hem de Kuzey siyasi hareketlerini bağrına bastı, cephe gerisinde onlara korunacak bir barınak oldu. Rojava'da bu anlayışın uzun süreli varlığı artık halkta, başka parçalardan Kürt siyasi hareketlerine destek olmanın ulusal bir görev olarak şekillendiği bir kültürü oluşturdu. Öte yandan Rojava parçası kendi ulusal kurtuluşunu Güney ve Kuzey gibi Kürdistan parçalarında gelişecek ve başarılı olacak mücadelelerde görüyordu. Bu parçalar kurtulursa biz de kurtulabiliriz fikri hakimdi.

Xoybûn Hareketi (1927)

Batı Kürdistan'a yerleşen nüfusla birlikte Kürt siyasi önderleri içinde buldukları parçadan ziyade Kuzey Kürdistan'da Türk Devleti'ne karşı yarım kalan mücadeleye odaklandılar. Bu odaklanmanın ürünü olan Xoybûn Hareketi kısa sürede kendini örgütledi, 1927 yılında Lüb-

nan'ın Sofer ve Rojava'nın Qamişlo şehirlerinde kuruluşunu ilan etti. Xoybûn Hareketi; sürgün edilmiş, yeni kurulan Türk Devleti ile problemleri olan ağaların, aydınların, aşiret önderlerinin, eski Osmanlı'da askerlik yapmış Kürtlerin ve şeyhlerin kesiştiği, Kuzey'de mücadeleyi genişletmek isteyen Kürtlerin ulusal örgütüydü. İçerisinde Kürt ulusunun farklı sınıflarından, farklı toplumsal kesimlerinden bireylerin yer alması Xoybûn'un ulusal karakterde bir örgüt olduğunu göstermektedir. Kendi içinde farklı yaklaşımlara rağmen asgari olarak Kürt ulusunun ortak taleplerini yansıtıyor ve Kürt ulusunun mücadelesini örgütleme iddiasını içeriyordu. Hareket amaçları açısından da ulusallığını öne çıkartıyor, hedef olarak da Kuzey'de bağımsız bir Kürdistan'ın kurulmasını, düşman güç olarak tarif edilen Türk ordusunun Kürdistan'dan çıkarılmasını önüne koyuyordu. Kuzey'e odaklanan Xoybûn, bunun yanı sıra Batı Kürdistan için de bir dizi girişimlerde bulundu. Suriye parlamentosunda bulunan beş Kürt milletvekilinin aracılığıyla 1928 yılında Kürt bölgelerinde Kürtçe'nin resmi dil olmasını ve Kürtçe eğitim sistemine geçilmesini Fransa'dan talep etti. Talep reddedilmese de Fransa tarafından hiçbir zaman yerine getirilmedi. Esasında Fransa manda olarak yönettiği Suriye'de özellikle de Cezire gibi Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgelerde kendine sosyal dayanak oluşturabilmek için Kuzey'i hedefleyen Kürt siyasi hareketinin faaliyetlerine karışmamayı tercih etti.

1937 yılında Suriye'ye geçmek zorunda kalan Nuri Dersimî dışında Alevi üyesi olmayan Xoybûn Hareketi; ağırlıklı olarak Sünni Kürtlerden ve Kurmancî konuşanlardan oluşuyordu. Xoybûn Kürt ulusal hareketinin gelişiminde siyasal bir önderlik geliştirmekle birlikte Kürt dilinin, kültürünün gelişiminde de önemli isimleri içinde barındırdı ve çalışmalar yaptı. Ağrı İsyanı'nın bastırılmasından sonra sanatsal alana yöneliş daha fazla oldu. Kürtler kendilerini duyurabilmek, ayrı bir ulus olduklarını, ayrı bir dile sahip olduklarını ifade edebilmek için kültürel alanda bir dizi çalışmalarını Batı Kürdistan'da ve Suriye'de yaşayan aydınlar, siyasetçiler öncülüğünde geliştirmeye çalıştı.

“(...) Suriye'nin kuzeyinde ve Halep, Şam ve Beyrut gibi kentlerde Kürt komite ve derneklerinin kurulmasında rol oynadı. Bu yönüyle Xoybûn, Doğu Akdeniz'de Kürt milliyetçiliğinin okulu sayılabilir. Xoybûn önderleri, özellikle Celadet ve Kamuran Bedirxan kardeşler, Kurmancî lehçesinin kültürel rönesansına uzanan harekette belirleyici bir rol oynadı.” (1)

Celadet ve Kamuran Bedirxan'ların soyu; Cizre-Botan Emirliği'ne dayanıyordu. Mir Bedirxan dedeleri olup, Mir Bedirxan'ın 21 oğlundan biri olan Kürt Teali Cemiyeti'nin Mısır'da sürgündeyken ölen genel sekreteri Emin Ali Bedirxan babalarıydı.

Celadet Bedirxan'ın Kürt kültür ve dili çalışmalarında tarihsel bir noktaya taşıyan, Kürt dilini Latince harflere uyarlamış ve buna uygun bir de Kürtçe Gramer hazırlamış olmasıydı. O zamana kadar Kürt dili alfabe açısından daha çok Ortadoğu'daki Arapça, Osmanlıca gibi alfabelerle yazılıyordu. Kürtçe ile ilgili çalışmalarını daha görünür kılmak ve yaygınlaştırmak için 1932 ile 1943 yılları arasında Şam merkezli yayınlanan 57 sayı süren Hawar isimli dergi çıkarılmasına öncülük etti. Yine 1942 ile 1945 yılları arasında 28 sayı yayınlanan Ronahî isimli derginin çıkarılmasında da önemli bir emeği vardı. Kardeşi Kamuran Bedirxan da aynı şekilde 1943 ile 1946 yılları arasında 73 sayı süren, Beyrut'ta çıkarılan Roja Nû ve Stêrk isimli üç sayı süren derginin çıkarılmasına öncülük etti.

Bahsi geçen bu dergilerin kadroları dönemin önemli Kürt aydınları olan başta Celadet Bedirxan, Kamuran Bedirxan, Kadri Can, Osman Sabri, Nureddin Zaza ve Cegerxwin gibi isimlerden oluşuyordu. Yine o dönem Kürt kültürünün etkin kılınması için yapılan bir başka çalışma ise Beyrut'ta yayın yapan Radio Levant'ta haftada iki kez olmak üzere yarım saatlik Kürtçe yayın yapılmasıydı.

Gerçek ismi Şêxmus Hesen olan Cegerxwîn'in de bu kültürel mücadelede önemli bir yer tutmuştu, şiir alanı başta olmak üzere oldukça anlamlı bir dizi çalışmaları bulunmaktaydı. Kültürel çalışmaların daha örgütlü bir hale gelmesi ve yeni kuşağın kendi kimliğiyle bütünleşik bir şekilde yaşayabilmesi için Kürt Gençlik Cemiyeti'nin kurulmasına öncülük etti, Kürtçe kurslarda dersler verdi. Haseke ve Şam'da benzer şekilde Kürtlere yönelik dil kursları açıldı, kısa süreli de olsa dönemi-ne göre önemli çalışmalardı. Cegerxwîn'in örgütlenmelere gidilirken ulusal yönünün olduğu gibi Marksizmle ilişkili yönünü de Haco Ağa ile birlikte 1932'de kurmuş oldukları Kürt Fakirlere Yardım Cemiyeti gibi toplumsal dayanışmayı hedefleyen bir derneğin ortaya çıkışında görüyoruz. (2)

Xoybûn üyeleri, hareketin kurultayında hazırlanan programında *"Kürt kutsal topraklarında son Türk askeri çıkartılıncaya kadar Türklere karşı mücadeleyi"* savunduğunu ifade ediyor ve her Xoybûn üyesi Kürt ulusal birliğini gerçekleştirmek için kardeşlik yemini ediyorlardı.

(3)

Sürgün edilen bir başka ulusta Ermenilerdi, Ermenilerin ulusal örgütü olan Taşnak Partisi her zaman Kürtlerin örgütü olan Xoybûn'u destekledi, dayanışma içinde oldu. Mali, siyasi ve askeri açıdan bir dizi yardımlarda bulundu. Ermenilerin, dönemin Kürt önderleri üzerinde kendi ulusal kurtuluş hareketini örgütleme konusunda önemli politik etkileri olduğu görülmektedir. Halep'te Ermeni Taşnak Partisi'nin düzenlendiği kendi kaderini tayin hakkı diğer bir deyişle Self Determinasyonla ilgili görüşleri Kürt ulusal temsilcileri arasında da ciddi bir karşılık buldu. Denilebilir ki kısıtlı ve örgütsel düzeyde de olsa Ermeniler dışında somut olarak Kürtlerle işbirliği yapmış, ilişkiler kurmuş başka bir dış destek söz konusu olmadı veya olamadı. Kürtler; İran, Fransa, Britanya, Almanya, İtalya, Sovyetler Birliği gibi tüm devletlerden destek istemesine rağmen Türk Devleti karşısında yalnız bırakılmıştır. Yalnız bırakılmanın da ötesinde bahsi geçen devletler Kemalist rejimin koruyucusu olmuştur.

Celadet Bedirxan, M.Kemal'e hitaben yazdığı mektupta; Kürtlerin ayrı bir dili ve Türkler'den ayrı bir ulus olduğunu ifade ediyor, Kürtlere özerklik tanınmadığı sürece silahlı direnişin süreceğini bildırıyordu. Xoybûn, Kürt tarihinde 1. ve 2. Ağrı İsyancıları olarak bilinen bu direnişlere öncülük ederek programını hayata geçirme konusunda önemli bir yer edinmiştir. Elbette Xoybûn'la birlikte daha önce de Kuzey'deki 1925 Direnişinde yer almış olan İhsan Nuri de önemli bir Kürt komutan olarak Ağrı Direnişisi'nin başında yer alarak ikinci kez tarihsel bir süreci şekillendiren isimlerden olmuştur. Ağrı Dağı İsyancıları kimi nedenlerle başarısız oldu ve hemen ardından Türk Devleti ile Fransa arasında yapılan görüşmeler sonucunda Batı Kürdistan'daki Kürt siyasi önderliğini temsil edenler Türk Devleti'nin sınırlarından uzaklaştırılmak amacıyla sürgüne gönderildi. O kadar uzaklara gönderildiler ki; kimileri Osman Sabri gibi Afrika'nın bir ülkesi olan Madagaskar'a sürgün edildi.

İsyanın gelişiminde dış destek bulamayan Kürtler, isyanın bastırılması sonucu kendini koruyabileceği bir yer bulmakta da zorlandı. Yeni kurulmuş olan Sovyetler Birliği'ne sığınma talebinde bulunan Kürt direnişçiler Sovyetlerin reddetmesiyle karşı karşıya kaldı. Sovyetler yeni kurulmuştu ve Kemalist Türk Devleti ile ilişkilerini bozmak, Türk Devleti'ni kendisine düşman, kapitalist devletlere dost haline getirmek istemiyordu. Fransa ise Kürtlerin mevcut bölünüp parçalanma sürecinin baş mimarları arasındaydı. Kürtlere, Suriye içerisinde kısmen göz

yumsa da destekler pozisyonda hiçbir zaman olmadı.

İsyanı bastıran Türk Devleti'nin ilk işi Ağrı Dağı'nı sembolize eden bir tabut üzerine ' *Muhayyel Kürdistan burada meftundur* ' yazarak basın aracılığıyla zaferini duyurmak oldu. Aradan geçen yaklaşık elli yıl sonra ulusal hareketin yeniden gelişimiyle Kürtler; ' *Sömürgecilik burada meftundur* ' yazarak Türk Devleti'nden rövanş alacaktı.

Ulusal hareketi zayıflatmak için güncel siyasette yeri olan af meselesi 1928 yılında da gündeme geldi. Batı Kürdistan'da biriken önemli aydın, siyasetçi Kürt nüfus, Kuzey'e geri döndü. Haliyle bu durumda Batı Kürdistan'da harmanlanan ulusal siyasetin gelişimini güçsüzleştiren bir faktör oldu.

Yekbûn û Azadi, Xoybûn Hareketi'nin devamı olarak varlığını sürdürdü. Kuzey'e odaklanan Kamuran Bedirxan, Yekbûn û Azadi 2. Emperyalist savaşın bitiminde Batı Kürdistan'la ilgili hiçbir talep ileri sürmediler. Bunun en temel nedeni Şam ile karşı karşıya kalmama isteğiydi. Büyük Kürdistan parçası olan Kuzey için bir süreliğine Batı parçasından vazgeçilebileceğini düşünüyorlardı. Öncelik Kuzey'in kurtuluşuydu ve zaten mevcut kurulan hareketlerin hemen hepsi göç etmek durumunda kalan Kuzeyli kadrolarca şekillendirilmişti.

1944 yılında Suriye'de Sovyetler Birliği'nin temsilciliği açıldı. Kürt siyasetiyle kısa sürede ilişkiler gelişti, hem Sovyetler Kürtleri yakından takip ediyordu hem de Kürtlerin Sovyetlere yönelik olarak belirli bir sempatisi vardı. Sovyetler ile Kürtler arasında ilk temas 1945'te yapılan görüşmeyle gerçekleşti. Sovyetler bir dizi destek sözü verse de bu söz yerine getirilmedi. 1945'li yıllarda Xoybûn sonrası dönemde kurulan Yekbûn û Azadi dış desteğin de olmayışıyla kısa sürede dağıldı.

Fransız Manda Yönetimi Döneminde Kürtler

Fransa'nın Suriye'yi kendi mandası olarak ilan ettiği dönemde Kürtlerin ortak bir tavrı bulunmuyordu. 1920 yılında Arap Hükümeti'nin başı olan Faysal'ın düşüşü karşısında Şam'da yaşayan Kürtler Fransa ile iyi ilişkiler geliştirmeye çalışırken; Cerablus ve Cezire gibi şehirlerde ise kimi Kürt aşiretler Fransa'dan taraf tavrı geliştirirken kimi aşiretler ise Fransa'ya karşı tavrı geliştireliyordu. Tepkilerin ortaklaşamamasındaki temel neden işgalci gücün başka bir dini temsil ediyor olmasıydı. Kürtler ise Araplar ile aynı inanca, İslam inancına sahipti.

Fransız manda yönetiminin egemen olduğu dönemde yapılan nüfus sayımında Kürtlerin nüfusu kayıtlara göre 200.000 ile 220.000 arasın-

daydı, bu nüfusun 22.000'i Kuzey Kürdistan'dan sürgün edilerek Batı Kürdistan'a geçenlerden oluşuyordu. Fransız yönetimi Arap milliyetçiliğinin gelişmesinden, ulusal bir hareketin oluşmasından çekiniyordu, bundan dolayı özellikle Suriye'de mevcut bulunan Alevileri, Dürzileri, Kürtleri, Çerkezleri ve diğer ulus, azınlık kesimlerini kendine sosyal dayanak haline getirerek buna engel olacak politika ve örgütlenmeler geliştirmeyi amaçlıyordu. Bu politikanın sonucunda Troupes Speciales du Levant adı verilen farklı etnik kimliklerin bir araya getirildiği asayişle ilgilenen özel birlikler oluşturuldu. (4) Bunun yanı sıra azınlıklara dayanma politikasının doğal sonucu olarak manda yönetimi; elektrik, su, demiryolları gibi kendi bünyesindeki kurumlara da azınlıkları, farklı ulusları yerleştirdi.

Manda yönetimi egemenliğini koruma konusunda azınlıklara, Araplar dışındaki ulusal kimliklere yaslanan Fransa'nın politikası; başta Kürtler olmak üzere Araplar dışında kalan birçok farklı kimliğin kısmen desteklenmesi, muhatap alınması koşullarını yaratıyordu. Cezire bölgesi; Türkiye, Irak ve Suriye sınırlarının tam kesişme noktasında yer alan bir konumdaydı. Kral Faysal ile hesabını gören Fransa; yeni düzenin kurulmasında yerleşik olmayan toplulukların özellikle Cezire bölgesinde yerleşik hayata geçirilerek sınırları kontrol edecek güce erişmek istiyordu. Bunun sonucunda Fransa; Arap, Kürt, Çerkez, Süryani, Ermeni, Yakubi ve Katoliklerin Cezire bölgesine yerleşmesi, geçim alanı olarak ziraat ile ilgilenmeleri için bir dizi çalışmalar yaptı. Haseke, Amude ve Kamışlı gibi kentlerin nüfusları bu politikaların sonucunda arttı, bir dizi ekonomik gelişmeler kaydedildi. (5)

Fransa'nın bu iskan politikasının sonucunda 1927 yılında bölge üzerinde Kürtlere ait 45 yerleşim birimi varken bu sayı 1939 yılında beş katına çıktı ve Kürtlerin yerleşim birimleri 700-800 civarında bir sayıya ulaştı. Dünyanın önde gelen Emperyalist ülkelerinden olan Fransa'nın bu yerleşik hayata geçirme politikasının temelinde birincisi bölgeyi sömürgeleştirme, manda yönetimini güçlendirme iken ikinci neden ise ekonomik olarak Suriye'de güçlü ticaret merkezleri oluşturarak kendine pazarlar yaratmaktı. Yaşanan bu gelişmeler bir yandan azınlıkların önünü açarken diğer yandan da Arap milliyetçiliğini daha da kamçılayan sonuçlar yaratıyordu. Hatta öyle ki Kürt şair Cegerxwîn, o dönem Dehham Hadi isimli Arap Şeyhinin Cezire Bölgesi'nden Kürtleri çıkarmak için uygun koşulları beklediğini ifade ediyor.(6) Yine o dönem Arap milliyetçilerinin basın organları Kuzey Kürdistan'dan sürgün

edilen Kürtler başta olmak üzere farklı kimliklerin Fransa tarafından yerleşik hayata geçirilmesinin tehlikelerinden bahsediyor, ‘Yahudilerin Filistin’e yerleştirilmesine benzer adımların Suriye’de de atıldığını iddia ediyordu. Manda yönetimi; azınlıklara ve farklı ulusal kimliklere dayanma politikasıyla özerklik gibi statü talebinin gündeme gelmesine zemin hazırlarken diğer yandan da Arap milliyetçiliğinin ‘topraklarımız elden gidiyor’ algısını güçlendirmiş oldu. Böylelikle Fransa’nın politikalarının hazırladığı zemine basarak kendi statü taleplerini dile getiren ulusal kimlikler doğrudan Arap milliyetçiliğinin hedefinde oldu ve bölücü olarak damgalandılar.

Fransa’nın Kürtlerle ilişkisi; faaliyetlerine kısmen olanak tanıdığı, ağırlıklı olarak Kuzey Kürdistan’dan sürgün edilmiş Kürtlerin kurduğu Xoybûn üzerinden gelişti. Fransa’nın Xoybûn’dan beklentisi, kendi tarafında yer alması, manda yönetiminin politikalarına uygun davranmasıydı. Kürtlerin buna pek itirazı olmasa da süreç içerisinde Fransa ile Türkiye arasında gelişen diplomatik ilişkiler Kürtlerin ulusal hareketine olumsuz yönde etki etti. Türkiye ile özellikle Ağrı Direnişi esnasında yaşanan gerilim sürecinde Fransa, Ankara’dan yana tavır aldı. İkinci Emperyalist Paylaşım Savaşı sürecinde ise Xoybûn’un faaliyetlerine son vermesini istedi. Fransa; parçalara ayırıp yönetme doğrultusunda Suriye’nin içerisinden dinsel ve azınlık kimliklerine dayanan yaklaşık altı devlet çıkarma projesi geliştirdi. Suriye’de Lübnan Devleti, Şam Devleti, Halep Devleti, Lazkiye çevresinde Alevi Devleti, Cebel-i Dürzî çevresinde Dürzî Devleti’nin kuruluşlarını ardı ardına ilan etti. Bu devlet ilanları gerçekleşirken Fransa’nın planları arasında Kürtlerin devletleşmesi veya en azından kendi özerk yönetimlerini kurması gibi bir başlık yoktu.

Kürtler bu durum karşısında Fransa’ya üç önemli dilekçe göndererek taleplerini dile getirdi. Otonomi talebini içeren, Türkiye sınırları boyunca tüm bölge yerleşimlerine özerklik isteyen birinci dilekçe Suriye parlamentosunda Kürt Dağı bölgesinin vekili olan Nuri Kandi tarafından yazıldı. Eladînan aşireti ikinci bir dilekçeyi gönderirken, üçüncü dilekçe de kendi bölgelerini kapsayan bir özerkliğin istendiği Cerablus’ta yaşayan aşiretlerden geldi. Jordi Tejel bu üç dilekçenin ortak özelliğini şu şekilde ifade ediyor: *“Bu üç dilekçe kültürel ve siyasal haklar elde etmekten çok Fransız yönetiminin yerel dayanağı olma isteğini ortaya koyuyordu. Taleplerin doğası, Türkiye kökenli aydınların (sürgün edilen Kuzeyli Kürtlerden bahsediyor) Suriye’ye yerleşmeye başlamasın-*

dan sonra değişim gösterdi.” (7)

Kürtler; nüfuslarının yoğun oldukları yerlerin okullarında Kürtçe eğitim verilmesini, memurluklara Kürtlerin atanmasını, Suriye'nin Türkiye sınırını korumak için Kürtlerden oluşan özel bir birlik kurulmasını ve sürgün edilen Kürt mültecilerin Haseke vilayetine yerleştirilmesini talep ederken bunun karşılığında Fransa'yı Suriye'de destekleyeceklerini hatta askeri açıdan Fransız ordusuna katılım sağlayacaklarını beyan ediyordu. Ancak tüm bu girişimlere rağmen Fransa; Kürtlerin bir arada yoğunluklu olarak yaşamadığını, dinsel bir azınlık olmadıklarını öne sürerek Kürtlerin özerklik taleplerini reddetti. 1938 ile 1939 yılları arasında Fransa'nın hazırladığı plan doğrultusunda kısmî reformlar uygulandı. Örneğin; Cezire'ye Kürt yöneticiler atandı, Doğu Akdeniz Taburu kurularak Kürtlere de yer verildi, Şam'da bir okulda Kürtçe derslerine başlandı, Beyrut'ta akşamları faaliyet gösteren Kürtçe eğitim kursları açıldı, Kürt aydınlarının çıkardığı Hawar isimli dergiye izin verildi ve Suriye'de yaşayan mültecilere nüfus cüzdanı verilmesi kararlaştırıldı. (8) Kürtler dilekçe yazarak Fransa'ya özerkliği kabul ettiremeyince 1929 yılında Suriye parlamentosunda yer alan Kürt vekiller parlamentoda konuyu gündeme getirdi ancak yine bir takım gerekçelerle Fransa tarafından özerklik reddedildi. Çok geçmeden 1936 yılında Fransa; Türkiye ile yaptığı sınır anlaşmasıyla Kürtlerin taleplerini karşılamakta oldukça uzaklaştı. Bu anlaşma yalnızca Suriye-Türkiye sınırlarını belirlemekle kalmıyor, aynı zamanda Suriye'nin Fransa eliyle Milletler Cemiyeti'ne (bugünkü Birleşmiş Milletler) girişi sağlıyor, daha önce kurulmuş olan Dürzî ve Alevi bölgelerini özel bir koruma ile merkezi devlete bağlıyordu. Ancak azınlıklara uygulanan bu tarz politikalar Kürtlere ulaşmayınca, Cezire gibi Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgelere Fransız memurların yerine Suriyelilerin yerleştirileceği gibi ayrıntılar başta Kürtler olmak üzere Hristiyanları olumsuz etkileyeceği için bu durumdan memnun olmadılar.

Kısa süre içerisinde Cezire merkezli, Kürtlerin başını çektiği ve Hristiyanların da katıldığı bir isyan gerçekleşti. 1936 yılından yapılan oldukça tartışmalı seçimlerin ardından merkezi hükümet; özellikle özerklik isteyen bölgelere yönelik baskı politikalarını derinleştirdi. Tejel isyanın ana nedenlerini; *“Cezire Muhafızı Emir Behçet Şibabi, halkı silahsızlandırmaya, Halep, Humus ve Hama'dan Arap köylülerini Cezire'ye yerleştirmeye, özerklik yanlılarına yakın memurları işten çıkarmaya yeltendi. Bunların sonucunda 1937 isyanı başladı.”* şeklinde

izah ediyor. (9)

Cezire'deki isyan hareketinin şehir boyutu Hristiyan esnaflardan, kırsal boyutu ise nüfus itibariyle ağırlığı olan Kürt eşraflardan, aşiretlerden oluşuyordu. Cezire'dekilerin talepleri oldukça açıktı; Milletler Cemiyeti'nin güvencesine dayanan özel bir bölgesel statü, azınlık haklarının tanınması ve güvenliğinin garantilenmesi, Fransa'nın kurulacak yerel idareye destek vermesi, Fransız askerlerin bölgeden çekilmemesi, valinin Şam tarafından tayin edilmeyip Fransız bir valinin atanması, bölgedeki tüm idari işlerin yerelden memurlarca yerine getirilmesi gibi özerkliği içeren taleplere sahipti. Kürtler, Araplar tarafından yönetilmek istemiyordu, Hristiyanlar da Müslümanlar tarafından yönetilmek istemiyordu, Araplar ise bölgeyi kendi denetimine almak istiyordu. Araplarla aynı inanca sahip olunması Kürtlerin bir kısmını Şam'a bağlanmayı savunan pan-islamist çizgide tuttu. Arap milliyetçiliği Şeyh Dehham el Hadi'nin öncülüğünde karşılık bulurken, Kürt milliyetçiliği de Haco Ağa'nın başını çektiği tarafta karşılık buluyordu. Kürtler arasında bütünlük olmadığı gibi Hristiyanlar arasında da bir bütünlük yoktu, kimi Kürtler merkezi hükümete bağlı kalmayı kimi hükümetler ise ayrılıkçı olan tarafla hareket etmeyi doğru buluyordu. Bu durum Hristiyanlar için de geçerliydi.

1937'inin Haziran ayında Cezire'ye Şam'dan milliyetçi idareciler atanınca Haseke'de Kürtler isyan etti. İsyan, Fransız askerlerinin yardımıyla kısa sürede bastırıldı. Hemen ardından Kamışlı başta olmak üzere azınlıkların bulunduğu yerlerde özerk bir yönetim kurulması ve Şam'dan milliyetçi memurların atanmasına son verilmesini talep eden Hristiyanların isyanı gelişti. Bir ay sonra Amûde'de Şam yanlısı Arap ve Kürt aşiretlerinden oluşan askeri bir grup Amûde'de Hristiyanları öldürdü. Amûde sürecinde Hristiyanlar daha fazla Fransa'nın desteğini, korumasını talep etti. Çağrılara kulak asmayan, geçiştiren Fransa; Amûde'de ciddi bir talanın ve Hristiyan katliamının yoğunlaşmasıyla uçak ve tanklarını kullanarak saldırgan kesimi durdu.

Fransa, Kürtler karşısında ikircikli bir pozisyona sahip olduğu gibi Hristiyanlar karşısında da kendi ulusal çıkarlarını gözeterek durumlara müdahil oluyor ya da kızıışmasını bekliyordu.

1939 yılında Cebel Ekrad (Kürt Dağı), Şeyh İbrahim öncülüğünde ayaklanmaya girişti. Ayaklanmanın temel gücünü köylü sınıfı oluşturuyordu. Kısa sürede Suriye askeri birlikleri, Fransa'nın da desteğiyle isyanı bastırdı. Bölgedeki yerleşim yerlerinin altı üstüne getirildi, bir kı-

sım Kürt nüfus Kuzey Kürdistan'a doğru göç etmek durumunda kaldı.

Cegerxwîn kendi yaşamını anlattığı otobiyografisinde Hayat Hikayem eserinde Fransızlarla Kürtlerin ilişkisine dair ‘*Fransızlar bize çok cazip sözler verdiler. Bunlardan biri Kürtlerin bağımsızlığını uluslararası düzeyde gündeme getirerek tartıştırmaktı. Cizre’de otonom bir Kürt bölgesi kurmak da buna dahildi. Bunun için Haco Ağa’nın öncülüğünde ‘Fransız Dostları’, otonom bir Kürt yönetimi oluşturma talebini içeren dilekçeyi Fransa aracılığıyla Milletler Cemiyeti’ne gönderdiler.*” diyor.

Cegerxwîn’in Milletler Cemiyeti’ne gönderildiğinden bahsettiği dilekçede şunlar ifade ediliyordu:

‘Cezire tarihin hiçbir döneminde Suriye’nin bir parçası olmamıştır... Bölge Türk idaresi altında olduğu dönemde Şam’ın derebeylerine değil, Diyarbakır ve Mardin sancaklarına tabiydi. Cezire’nin meskûnları Hristiyanlar, Kürtler ve Araplardır. Bu grupların Şam ile aralarında müşterek hiçbir şey yoktur.’ (10)

Cezire merkezli başlayan hareket zamanla etkisini yitirdi, kısa süre sonra bölgeden Fransa çekildi, Suriye Arap Cumhuriyeti kuruldu, bölgedeki Kürtler ve Hristiyanlar yeni bağımsız devlet ile Şam yönetimiyle artık baş başa kalmıştı. Fransa’nın mandası altındayken bile Arap milliyetçiliğini ciddi bir tehlike olarak gören Kürtler ve Hristiyanlar artık Arap Milliyetçiliğinin iktidara geldiği bir döneme kapı aralıyordu.

Kürtlerin ulusal hareketi geniş alana yayamamasındaki kimi iç nedenleri şu şekilde izah edebiliriz:

- Ulusal ayaklanmayı başarıya ulaştıracak, taleplerini gerçekleştirebilecek güçlü bir Kürt ulusal örgütünün yaratılamaması.

- Mücadelenin bir bütün olarak Kürt ulusunun isyana kalkışmasından çok sosyal konumunu yitirme tehlikesini gören aşiret, eşraf ve toprak sahiplerinin lokal direnişleriyle sınırlı kalınması.

- Şam’ın Müslüman, Fransa’nın Hristiyanlığı temsil ediyor görünüşünde oluşundan dolayı Kürtlerin bir kısmının Pan-islamizmden etkilenecek Arap milliyetçiliğini din adına, islam kardeşliği adına desteklemesi.

- Ulusal bilincin gelişkin olmamasının neticesinde öncelikli olarak öne çıkan kimliğin dinsel ve aşiretsel olmasının Kürt ulusal birliğine engel oluşturması.

- Kürt ulusal meselesinin Batı Kürdistan’da yaşayanlardan çok Kuzey’den gelen mültecilerce tartışmaya açılmış olması ve ilk dönem için

(Xoybun örneği) ise siyasal mücadelenin Kuzey Kürdistan'da Türk Devleti'ne karşı odaklanıp, Batı Kürdistan için ise daha çok kültürel mücadeleyle sınırlı kalması.

Suriye Arap Cumhuriyeti ve Kürtler

Suriye, 1920 ile 1946 yılları arasında Fransa'nın manda sistemini kurduğu dönemi yaşadı. 1946 yılına geldiğimizde ise Suriye Arap Cumhuriyeti kuruldu, manda sistemi sona erdi, bağımsız bir devlet olma sürecine girildi. Suriye, Fransa tarafından manda yönetimiyle yönetilirken Kürtler bir statüye erişemeseler de bir dizi reformlar aracılığıyla kendini ifade edebilme şansı bulmuştu. Ancak Arap milliyetçiliğinin iktidara gelmesi, bağımsız bir devlet olma sürecinin başlaması Kürtler için oldukça yoğunlaşacak baskıların habercisiydi. Üstelik Suriye'nin kurulması sürecinde Kürtler, Araplarla birlikte Fransızlara karşı hareket etmiş, Kürtlerin haklarının verileceği sözünü Araplardan almıştı. Ama iktidar kendini garantiye aldıktan sonra bu meseleler geçmişin tartışması olarak kalacaktı. Türk Devleti'nin kuruluşu sürecinde Kuzey Kürdistanlı Kürtlerin aldatılması durumu aynı şekilde Suriye'nin bağımsız olması sürecinde Batı Kürdistan'da da yaşandı.

Türkiye'nin kuruluşuna benzer şekilde; ulusal haklar üzerinden Kürtlerin siyaset yapması, taleplerde bulunması Suriye'nin kuruluşunda da 'bölücülük' olarak nitelendirildi. Devlet yapısını şekillendirmede Arap kimliği öne çıkarıldı, Mısır ile kısa sürecek olan Birleşik Arap devleti girişiminde bulunuldu. 1963 yılında BAAS Partisi Arap milliyetçiliğinin bir başka versiyonu olarak iktidarı ele geçirdi. Kürtlerin konumunda bir değişiklik olmadı, Arap milliyetçiliği derinleşmeye devam etti. Manda yönetimi yıllarında Kürtlerin

Fransızlarla bir dizi ilişki geliştirmiş olmasından dolayı Arap milliyetçileri, Kürtlere sıcak bakmıyor, güvenilir bulmuyordu. Suriye bağımsız bir devlet formuna kavuştuktan sonra siyasal rejim sürekli darbecilerin eliyle askeri diktatörlüklere dönüştü. Henüz yeni kurulan Suriye'de ilk üç iktidar süreci darbe dönemlerinin iktidarı olarak anıldı. Suriye'de gerçekleşen her darbe sadece Suriye'nin demokratik gelişimine değil aynı zamanda Kürtlerin koşullarını da kötüleştiren birer darbeler silsilesi olarak hafızalara kazındı.

Suriye devleti bağımsızlığını ilan ettiği günden bu yana Arap milliyetçiliği temelinde hareket etti. Mevcut sürmekte olan Suriye'deki BAAS iktidarı halen aynı temeller üzerinde varlığını korumaktadır. Bu

tarife göre Suriye devleti Arapların kurduğu bir cumhuriyet ve Araplara ait bir devletti. Mezhep boyutuyla da bu devletin kimliği Alevilikti. (elbette bahsi geçen Alevilik iktidarda olan Araplıkla harmanlanmış bir içerikteydi) Yaşanan askeri darbeler, yazılan anayasalar, tek parti sistemi, azınlıklara uygulanan baskılar, Kürtlerin varlığının inkarı bu temelde gelişti. Suriye'deki Arap-Alevi kimliğine, asker kökene dayanan, tek partili BAAS'çılıkla; Türkiye'deki Türk-Sünni kimliğine dayanan, asker kökenli, tek partili Kemalizm özünde birbirine benzer sistemler yaratmıştı. Ülke içerisinde farklı ulusal kimlikler, mezhepler, dinler hiçbir zaman tanınmadı. Arap şovenizmi; farklı ulusların anadilinde eğitim görme, resmi dil olarak kendi dilini kullanabilme, kendi kimliğiyle siyaset yapabilme hakkını en başından yasakladı.

Suriye'nin Fransa mandası olduğu dönemde kendi çıkarları doğrultusunda nüfusun çoğunluğu ile azınlığı, mezhep ve etnik kimlik farkları üzerinde çelişkiler derinleştirildi. Mezhep çatışmalarını sürekli diri tutarak manda sistemini işleten Fransa; nüfusun yüzde 12'sini oluşturan Alevileri, nüfusun yüzde 73'ünü oluşturan Sünnilere karşı destekledi. Suriye'deki Alevi-Sünni çelişkisinin temelleri Fransa'nın manda sistemini kurduğu döneme kadar uzanmaktadır. Bu tarihsel kök bugün de Esad iktidarında karşılığını bulmak üzere ilk kez 1970 yılında iktidara geldi. Arap milliyetçilerin temel hedefi Suriye'nin birliğiydi. Özellikle de manda döneminde Fransa'nın Alevilerden, Dürzîlerden vb. azınlıklardan devletler oluşturma planı Arap milliyetçiliğinin bu temel hedefi daha fazla savunmasına yol açtı. Suriye'nin bağımsız bir devlet olarak tarih sahnesine çıkmasıyla doğru orantılı olarak Kürtlerin statü talepleri de erimişti. Devletin kurucu ulusu olan Arapların egemen sınıfları içerisinde kimi Araplaşmış Kürtler kendilerine devlet kurumlarında yükselebilecekleri olanaklar bulmuştu. Hüsnî Zaim, 30 Mart 1949'da Suriye'nin ilk cumhurbaşkanı olan Şükrü Kuvvetli'yi darbeyle iktidardan indirdikten sonra başbakanlığa Hama'lı bir Kürt olan Muhsin El Berazî'yi, Halep Valiliği'ne ise Hüsnü Berazî'yi getirdi.

Kürtlerin Suriye kurulum kurulmaz devletin en tepe mevkilerinde yer almasına ilişkin Cegerxwîn, *'Ordu içinde en etkili görevler Kürtlere verildi. Yani isteseler Kürt Devleti bile ilan edebilirlerdi ama korkaktılar. Kürt ismini hiçbir zaman gündemde tutmadılar.'* diyor.

Hüsnî Zaim; Kürt olmasına rağmen Batı Kürdistan Kürtlerinin çıkarlarını hiçbir zaman temsil etmedi. Türkiye ile iyi ilişkiler kurmaya çalıştı. Suriye Ordusunun eğitimi konusunda Türkiye'den destek istedi.

İşi daha da ileri götürüp Kürtlerin onurlarını ayaklar altına almasını içeren ultimatomla; Halep Valisi Hüsnü Berazi'ye emir vererek Kürt ileri gelenleriyle bir görüşme gerçekleştirmesini istedi. Görüşmenin içeriğini Cegerxwîn'den dinleyelim:

‘Halep Valisi Hüsnü Berazî Kürt ileri gelenlerini çağırarak Türkiye'ye yönelik isteklerinden vazgeçmelerini ve konsolosluklara giderek ‘artık Kürtçü faaliyetlerde bulunmayacaklarına dair’ teminat vermelerini istedi. Aksi taktirde Kürtleri kendileri yakalayıp Türk Devleti'ne teslim edeceklerdi. Bu baskılara dayanamayan birçok Kürt, Türk konsolosluklarına giderek imza verdi.’ (11)

Gelen gideni aratır misali çok geçmeden Suriye Arap Cumhuriyeti'nde ikinci bir darbe yaşandı ve Hüsnî Zaim'le birlikte ekibi idam edildi.

Hüsnî Zaim'i iktidardan düşüren Arap Milliyetçisi Sami El Himnavi; kısa süre sonra bir başka Kürt tarafından, Hama'lı Edib Şikekli ve ekibiyle iktidardan düşürüldü. Darbenin lider kadrolarından yardımcı Fevzi Selo da Hama'lı bir Kürt'tü. İktidara gelen Kürt'te olsa Arap'ta olsa Arap milliyetçiliği hep iktidarda kaldı, Kürtlerin durumu her yeni iktidar değişiminde daha da ağırlaştı. Edip Şikekli'nin iktidarı elinde tuttuğu dönemde; Kürtlerin Araplaştırılması uygulamaları yoğunlaştı, yeni projeler geliştirildi. Özellikle dil üzerinde gelişen uygulamalarla Kürtçe'nin baskı altına alınarak yasaklanması, Arapça'nın öne çıkarılarak Kürtlerin asimile edilme çalışmaları kendini gösterdi. 1953 yılında çıkarılan 1939 sayılı kanun ile iş yerlerinde Arapça dışında isimlerin verilmesi yasaklandı. Arapça olmayan isimli iş yerlerine ise üç gün içinde değiştirmesi talimatı verilerek, kanuna uymayanların iş yerlerini belirli süre kapatma, para cezası gibi uygulamalar getirildi. (12)

Şikekli asla Kürt olduğunu kabul etmedi, ondan önceki Arap milliyetçisi Kürt darbeci Hüsnî Zaim ise çok yoğun olarak Arap milliyetçileri tarafından Kürtlerin askeri rejimini kurmakla suçlanmaktan kendini kurtaramadı. Arap milliyetçileri; 1948'de yaşanan İsrail-Arap savaşlarında ABD ve İsrail ile barışmaya eğilimli olması bu kanıyı güçlendirmişti. Zaim ile Berazî iktidardan düşürüldüğünde Suriye'deki kimi gazeteler bu iktidar değişikliğini ‘Kürt devleti yıkıldı’ manşetiyle duyurmuştu.

Arap milliyetçileri ısrarlı bir şekilde ‘Kürt Devleti, Kürt Askeri rejimi kuruluyor’ gibi algılar yaratsa da esasında Hüsnî Zaim ve Berazî'nin ne Rojava Kürtleri'ne ne de Kuzey'i özgürleştirmek isteyen Kürtlere

yönelik faydası olmuştu. Cegerxwîn'in de ifade ettiği gibi Türk Devleti'nin konsolosluklarına giderek ulusal mücadeleden geri durulacağına garanti edilmesini dayatan yoksa Kürtleri Türk Devleti'ne teslim edeceğini söyleyen bir iktidar ne kadar Kürt olabilir veya ne kadar Kürtleri temsilen bir hazırlığı söz konusu olabilirdi?

Şikekli; manda döneminde özerklik, otonomi gibi haklar talep eden Dürzileri, Ermenileri ve Kürtleri kendisine düşman olarak görüyordu ve kesinlikle Araplaştırma konusunda adımlar atmakta, bu farklılıklar üzerinde asimilasyon ve entegrasyon sürecini başlatma konusunda kararlıydı. Baskı döneminin yoğunlaştığı süreçte Xoybûn'un tüm faaliyetleri durmuştu, Kamuran Bedirxan gibi önemli isimler Paris'e yerleşip kültürel çalışmalarına orada devam etmek zorunda kalmıştı. Ancak her şeye rağmen Kürtler siyasi bir partiden yoksun olsalar da 1947, 1949 ve 1954 yıllarında Suriye parlamentosunda kendilerine yakın Cemil Paşa, İbrahim Paşa, Hasan Haco, Ekrem Haco, Süleyman Haco gibi bağımsız temsilcileri mevcuttu.

Suriye Komünist Partisi ve Kürtler (1931)

Bağımsız Suriye Arap Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk süreçlerde Arap milliyetçiliğinin yoğun baskılarından ve anti-demokratik uygulamalardan başını kaldıramayan Kürtler, siyasi temsiliyet sorununu 1931 yılında kurulan Suriye Komünist Partisi aracılığıyla gidermek istedi. Ulusal meselenin kendini ifade edeceği platform olmanın ötesinde elbette meselenin sınıfsal boyutu da mevcuttu. Fransız Mandası döneminde Cezire bölgesinde yerleşik hayata geçirilen Kürtler bir dizi iktisadi, sosyal ve siyasi dönüşümler geçirmişti. Cezire'de yaşanan alt yapısal değişimler emekçi sınıfların mayalanması için görece kapitalizmin gelişimi için bir zemin yaratmıştı.

1939 yılında tarım ofisi Mira; ürünlerin alımı konusunda üreticilere garanti veren bir sistem oluşturdu. Küçük çiftçiler bu garantiye dayanarak üretimin kotasını arttırdı. Tarım alanında yaşanan bu gelişme akabinde makineleşmeyi gündeme getirdi. Makineleşmenin doğal sonucu olarak kırsal alanda fazla işgücü oluştu. Kol gücüne dayalı bu fazla iş gücü kentlere doğru göç etmeye, yaşamını idame ettirecek işler bulmaya yöneldi. Bu durumla eş zamanlı olarak Kürt bölgesinde yaşanan gelişim Şam, Halep ve Hama'da ki sermaye sahiplerinin de dikkatini çekti. Hızlı bir şekilde sahipsiz topraklara el koyma veya kimi toprakları sahiplerinden satın alma yoluna gittiler. 1951'de Cezire ve Fırat çev-

resinde su pompaları iki kat arttırıldı. Ras el Ayn (Sêrê Kanîyê) bölgesi Asfa ve Neccar adlı tarımsal şirketler tarafından üretim kapasitesi geliştirildi. Kamışlı 1950'lerde nüfus artışıyla 30.000'e ulaştı, Cezire bölgesinde iktisadi açıdan önemli bir kent haline geldi. Bütün bu gelişmeleri topladığımız zaman Kürtler arasında tarımsal alanda kapitalizmin gelişimiyle komünist fikirlere sempati için bir dizi koşullar oluşmuştu. Elbette tüm dünyayı etkisi altına alan Sovyetler Birliği gerçekliği, dünyada gelişen devrimci süreçlerin etkisi de Kürtlerin sempati duymasında küresel ölçekte faktörler arasındaydı.

Suriye Komünist Partisi'nin Genel Sekreteri Halid Bekdaş'ın olduğu dönemde; kendisinin Şam'da ki bir Kürt mahallesi olan El Ekrad'dan olması Kürtler üzerinde olumlu bir hava yarattı. 1954 yılında yapılan seçimlerde Suriye Komünist Partisi, Kürtlerin ciddi oranda desteğini alarak meclise girdi. Partiye olan Kürt desteğinin sonucu olarak Suriye'nin kuzeyi için SKP, bir Kürt partisi olarak algılanmaya başlandı. Rojava'da yaşayan Cegerxwîn de uzun süre SKP içerisinde faaliyet gösterdi. Suriye Kürdistan Demokrat Partisi kurulduğu dönemde dahi SKP'den ayrılmadı. SKP'ye yalnızca Kürtler değil birçok azınlık da sempatiyle yaklaştı, çalışmalarına katıldı.

Ancak SKP, tıpkı Türkiye'deki TKP'ye benzer bir konumda olup, Kürtlerin ayrı bir ulus olduğu gerçekliğini, azınlıklara uygulanan baskı politikalarını vb. meselelere dokunmayarak Marksizm'in en temel ölçütlerini görmezden geldi. SKP'nin TKP ile bir başka ortak özelliği Sovyet yanlısı bir konumda olmasıydı. Cezire'de yaşayan bir grup Kürt; SKP'den Kürtçe bildiriler yayınlanmasını, Kürt ulusunun haklarına yönelik politikalar oluşturulmasını talep etti ancak bu karşılık bulmadı. Bunun sonucunda ayrılan grup 1958 yılında Kürt Özgürlük Partisi'ni kurdular. SKP, ulusal meseleyi ulusların kendi kaderini tayini hakkı çerçevesinde ele almayıp Arap şovenizminin lehine yorumlayarak "işçi sınıfının birliği" adına bu konuyu görmezden geldi.

S-KDP'nin Kuruluşu (1957)

1946 ile 1957 yılları arasında Kürtler siyasal temsiliyet sorununu; Suriye parlamentosuna gönderdiği bağımsız adaylarla çözmeye çalıştı. Bir süre Suriye Komünist Partisi'nin içerisinde de çalışma yürütme olanakları buldu. Ancak bunların hiçbiri Kürt ve Kürdistan gerçekliğini siyasal anlamda tam olarak karşılayan girişimler değildi. Temsiliyet sorununda kırılma; Kürtlerin ilk siyasal partisi olan Suriye Kürt De-

mokrat Partisi \ S-KDP'nin 14 Haziran 1957'de kurulmasıyla başlamış oldu. 1950 yılında Kamışlı'da kurulan Suriye Birleşik Kürt Demokratik Gençlik Topluluğu da bir yıl sonra partiye katılma kararı aldı. Kurulan partinin programının oluşturulmasında o dönem Şam'da yaşayan Irak Kürdistan Demokrat Partisi \ I-KDP'nin Politbüro üyesi Celal Talabani'nin belirleyici etkisi oldu. S-KDP, Kürt ulusunun haklarını alabilme mücadelesinin başarısını Suriye genelinde gerçekleşecek olan demokratikleşme adımlarıyla, genel demokratik mücadelenin başarısıyla birlikte ele alıyordu.

S-KDP'nin kurulduğu ilk dönem toplumsal bağlarının güçlü olduğu ile ilgili yorumlar mevcut olduğu gibi bunun tam tersini iddia eden yorumlar da bulunmaktadır. Jordi Tejel; S-KDP'nin Cezire, Cerablus ve Kürt Dağı'nda kendine yer edine bildiğini, 30.000 üyeye ulaştığını, binlerce sempatizanı etrafında topladığını ifade ederken; Faik Bulut ise S-KDP'nin zayıf bir başlangıç yaptığını, kitlesel zemininin olmadığını, daha çok diğer parçalardaki Kürt hareketlerinin desteğine bel bağladığını söylüyor. Faik Bulut'un yorumu gerçeğe daha yakın görünüyor, çünkü S-KDP kurulduğu ilk günden bugüne I-KDP'nin etkisi ve hegemonyası altında gelişti. Öyle ki Güney Kürdistan'da yaşanan olumlu ya da olumsuz gelişmeler doğrudan S-KDP'yi de etkiledi.

S-KDP, Suriye'nin toprak ve siyasal bütünlüğü içerisinde Kürt meselesinin çözümü hedefliyor, Bağımsız Kürdistan gibi bir amaç taşımıyordu. Ancak 1959'da partinin ismi Suriye Kürt Demokrat Partisi'nden, Suriye Kürdistan Demokrat Partisi'ne evirildi. Değişen yalnızca partinin ismi olmadı aynı zamanda program değişikliğiyle hedef 'Bağımsız Birleşik Kürdistan' oldu. Yaşanan bu değişimler parti içerisinde bir dizi tartışmayı da beraberinde getirdi. Partinin isim değişikliğine parti üyelerinin güvenliği açısından Osman Sabri karşı çıktı. İsim ve program değişikliği, Suriye'nin Kuzeyini Kürdistan'ın bir parçası olarak kabul ettiği ve bir devlet kurmayı hedeflediği için Suriye rejiminin de dikkatini çekti ve partililer baskı altına alındı.

S-KDP'nin halk içerisindeki gücü 1960 yılında yapılan seçimlere bağımsız iki adayla, kurucu üyelere Nureddin Zaza ve Şeyh Muhammed İsa Mahmud'un Cezire bölgesinden seçilmesiyle ölçülmüş oldu. S-KDP yasal bir parti konumuna ulaşamadığı için faaliyetleri de yarı-legal \ yarı-illegal bir durumdaydı. Şiddet kullanmayan ve gündeminde böyle bir mücadele yöntemi bulunmayan bir partiydi ancak mevcut Arap milliyetçiliği Kürtlerin bir parti ile temsil edilmesi fikrine

hiç sıcak bakmıyordu. Bağımsız adayların seçildiği aynı yılın Ağustos ayında partinin oldukça önemli 36 kadrosu tutuklandı. S-KDP'nin gelişimi için bu kötü bir darbeydi.

1963'de askeri darbe gerçekleşti, genelde Kürtlerin özelde siyasi parti temsilcisi olan Kürtlerin durumu daha da ağırlaştı. Birçok Kürt siyasetçi hapse girdi. Yaşanan baskıların da etkisiyle S-KDP programını değiştirerek ismiyle birlikte yeniden ilk haline döndü.

SKD-P hem sınıfsal açıdan hem de ideolojik açıdan başlangıçtan beri çatı görevi görüyordu. Yaşanan tartışmaların neticesinde parti sağ ve sol kanat olarak ikiye bölündü. Partinin sağ kanadını sınıfsal olarak işçiler, öğretmenler, öğrenciler ideolojik olarak eski Suriye Komünist Partisi üyeleri oluştururken; partinin sağ kanadını ise eşraflar, dini liderler, toprak sahipleri ideolojik olarak ise ağırlıklı olarak eski Xoybûn çevresi oluşturuyordu. İç tartışmalara baskı dönemi de eklenince kanatların birbirinden ayrılma süreçleri de hızlanmış oldu. S-KDP'nin, Irak KDP'sinde yaşanan Talabani ve Barzani arasındaki tartışmalardan da çok fazla etkilendi, kendi içinde kamplaşmalar yaşandı.

1962 yılına gelindiğinde partinin sol kanadını Osman Sabri, sağ kanadını ise Nureddin Zaza temsil ediyordu. Nureddin Zaza o dönem hapse olduğu için sağ kanattaki liderliği hukuk öğrencisi olan Hacı Deriş yerine getiriyordu. Ağustos 1965 yılında S-KDP'nin 5. Konferansı gerçekleştirildi. Bu konferans ayrışmanın sağ kanat S-KDP ve sol kanat S-KDP olarak netleşmesini sağladı.

1969 yılında partinin sol kanadını Salah Bedreddin temsil ediyordu. Ona göre bölünmenin kaynağında; Kürtlerin bir ulus mu yoksa azınlık mı olduğu, kendi kaderini tayin etme hakkını mı yoksa sadece kültürel haklara indirgenmiş bir mücadeleyi mi tercih edeceği, Güney Kürdistan'da yaşanan gelişmelere nasıl bir tavır takınılacak, Mele Mustafa Barzani'ye yaklaşım gibi konular ayrışmanın temel hatlarıydı. Sol kanat Kürdistan'ın birleştirilmesi, ulusal özgürlüğün elde edilmesini, sağ kanat ise yasal alanın zorlanması, daha çok dönemsel taktiklere yoğunlaşmak gerektiğini savunuyordu.

1970 yılında Irak KDP'sinin yaşanan bölünmelere müdahale etmesiyle; S-KDP'nin sol ve sağ kanatları birleşmek için bir araya geldiler. Bu birlik toplantısında S-KDP – Geçici Yönetim (GY) oluşturuldu. Yeni kurulan bu organın liderliğine Deham Miro getirildi. Ancak birleşmek için bir araya gelen kanatlar kendi varlıklarını korudukları gibi bir de üçüncü bir taraf olarak S-KDP \ GY ortaya çıkmış oldu.

S-KDP içerisinde sol ve sağ kanat olarak başlayan ayrışmalar; kanatları da kendi içinde ayrışmaya taşıdı. Irak'ta yaşanan Mele Mustafa Barzani ve Celal Talabani arasında ayrışma, Celal Talabani'nin I-KDP'den ayrılarak Kürdistan Yurtseverler Birliği – YNK'yi kurması S-KDP'de kanatlar içerisinde bölünme yarattı. Celal Talabani, sağ kanatın lideri olan Hacı Derviş'in okul arkadaşıydı. Hacı Derviş temsil ettiği sağ kanat S-KDP'nin adını değiştirerek kendi çevresiyle birlikte Suriye Kürt İlerici Demokrat Partisi (Pêşwerû) olarak yoluna devam etti. Sol kanat S-KDP'de bu tartışmada ikiye ayrılarak Celal Talabani'ye karşı olan Salah Bedreddin liderliğinde Yekîti kuruldu, Celal Talabani'yi destekleyen Nesreddin İbrahim ise aynı isimle siyaset arenasında mücadelesine devam etti. Yekîti'nin kuruluşun ardından bu sefer de orada da yaşanan bir ayrışmayla içerisinde Kürt Sol Partisi çıkmış oldu.

Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Kürtler (1958)

Mısır ile Suriye 1 Şubat 1958 tarihinde Pan-Arap ırkçı politikaların doğrultusunda birleşerek Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ilan ettiler. Birleşik Devlet'in lideri Nasırcılık hareketi ile adı anılan Cemal Abdül Nasır oldu. Kürtler bu birleşmeden olumlu gelişmeler, kendi koşullarının bir ölçüde de olsa iyileşmesini beklerken gelişmeler aksi yönde seyreliyordu.

Yeni dönemin iktidarına Kürtler eğitim, kültür, siyasi özgürlük gibi alanlarda taleplerle gittiler ancak hiçbir talep kabul edilmedi ya da Kürtleri oyalayan bir süreç işletildi. Arap milliyetçiliği her iktidar değişikliğinde olduğu gibi manda döneminde özerklik hareketine katılmış azınlıkları ve Kürtleri güvenilir bulmuyor, ABD'nin ve İsrail'in maşası olmakla suçluyor, baskı yapılması gereken toplumsal kesimler olarak görüyordu. Yeni iktidar bir önceki iktidarlara benzer uygulamalara imza atarak Kürtçe'ye yoğun yasaklar getirdi, Kürtçe plaklar, kitaplar yasaklandı, yasağa uymayanlar hapse atıldı. Kürtlerin yaşadığı şehirlere bu sefer Mısırlı olan Arap öğretmenler getirilerek Kürt çocukları asimile edilmeye çalışıldı. 1960 yılına gelindiğinde ise halka yansıyan baskı siyasi alanda da kendini gösteriyordu. S-KDP'ye adı 'Büyük Harekat' olarak belirlenmiş partiyi yok etme hareketine girildi. Nureddin Zaza gibi önemli isimler iktidar tarafından ele geçirilip, hapse atıldı. O dönem hapse atılan yaklaşık 5.000 civarında Kürt bulunduğu Nureddin Zaza tarafından ifade ediliyor.

Yaşananları Nureddin Zaza'dan dinleyelim:

‘Kürt bölgelerindeki kahve ve lokantalarda çalınan müzik plaklarını kırmaya ve kendi dilleriyle yazılı kitapları bulunduran Kürtleri hapis cezasına çarptırmaya kadar işi ilerlettiler. Bu kültürel kıyım siyasetinin yolunu kapatmaktan uzak olan Suriye ve Mısır’ın birleşmesi daha ırkçı, daha faşist ve daha zorbacı bir siyaset ortamı yaratmıştır. Bugün ordu da Kürt subay, üst düzeyde Kürt memur, Kürt bölgelerinde Kürt polis ve öğretmen bulunmamaktadır. Artık dilimizi serbest konuşmaya cesaret edemiyoruz.’ (13)

Nureddin Zaza’nın da mahkeme savunmasından anlaşılacağı üzere Mısır ve Suriye’nin birleşmesi Kürtler üzerindeki ırkçı rejimin baskısı iki katına çıkarmış, eski dönemde Arap milliyetçisi iktidarın aparatı da olsa kadrolarda yer alabilen Kürtler bu dönem kesin bir şekilde en sıradan memurundan en üst düzey görevlisine kadar devlet kadrolarında yer verilmemiştir.

BAC’ın kurulmasından sonra toprak reformu gündeme geldi. Toprak mülkiyetinin yeniden dağıtılması sürecinde Kürtler ve Süryaniler olumsuz etkilendi. Rejimin esas hedefi de toprak mülkiyetinin yeniden paylaşılması adı altında bu ulusları, azınlıkları Araplaştırmaktı. Binlerce Süryani önce Lübnan’a, Lübnan’da savaş başlamasıyla oradan Avrupa’ya kadar göç etmek zorunda bırakıldı. Kürt general Tevfik Nizamettin gibi isimler BAC’ın oluşturulmasıyla Suriye güvenlik kurumlarından hızlıca uzaklaştırıldılar. BAC, Arap olan ile Arap olmayan halklar arasında sosyo-ekonomik farkı derinleştirdi.

Birleşmenin amacı Arapları yeniden canlandırmak olsa da BAC’ın ömrü çok uzun sürmeyerek üç yıl sonra Mısır ve Suriye yeniden ayrıldı. Bu ayrılık sürecinde ise iki tarafın liderleri birbirlerini suçlar pozisyonunda oldular.

Amude Sinema Yangını (13 Kasım 1960)

13 Kasım 1960 yılında Amude’de bütün çocuklar rejimin emriyle; Cezayir’in Fransa’ya karşı ulusal mücadelesine destek amaçlı Mısır yapımı bir korku filmi olan Gece Yarısı’nı izlemek için sinema salonuna toplandı. Sinemada film esnasında büyük bir yangın çıktı. Çoğunluğu Kürt çocuklarından oluşan sinema yangınında farklı kaynaklara göre 180-280 kişi arasında ölümün yaşandığı ifade ediliyor. Yine kimi kaynaklar yaşanan yangının teknik bir arıza ile ilgili olduğunu söylerken Kürt kaynaklar ise çocukların bilinçli bir şekilde 200 koltuklu sinema salonuna 500’e yakın bir sayıyla doldurulduğunu, yangın esnasında ka-

pıların kilitlendiğini ifade ediyor. Yaşanan yangının sorumluları hiçbir ceza almadan serbest bırakıldı, katliama dair yapılacak anmalar ise yasaklandı. Amûde sinema yangınında yaşamını yitiren çocukların anısına bugün Rojava'da Şehitler Bahçesi anıt olarak yapılmış bulunuyor. Her yılın 13 Kasım günü yangında yaşamını yitiren çocuklar anılmaya devam ediliyor.

Kimliksiz Kürtler (1962)

Suriye rejimi, vatandaş olabilmeye yeni bir ölçüt getirerek 1945 yılından önce Suriye'de yaşadığını ispat etme zorunluluğuyla Kürt nüfusun önemli bir kesimini vatandaşlıktan çıkardı. 1962 yılında merkezi hükümet nüfus sayımı yapma kararı aldı. Bu uygulama sürecinde on binlerce Kürt Suriye vatandaşlığından çıkarıldı. Şam rejiminin Kürtleri yok sayma politikası nüfus sayımı işlemleri esnasında resmî vatandaşlıktan da çıkarma uygulamalarıyla yeni bir aşamaya taşınmıştı. Nüfus sayımına paralel olarak Arap Kemer projesinin de ilk adımları atılıyordu. Suriye'nin toplam pamuk ve mısır üretiminin yaklaşık yüzde 80'ini karşılayan, petrol yataklarına sahip olan Kürt bölgesi Cezire, Arap nüfusun yerleştirileceği kaynaklar bakımından zengin bir bölgeydi. Buna istinaden 5 Ekim 1962 Haseke kentinde yapılan nüfus sayımının amacı tam da buydu. Nüfus sayımın öncelikli hedefi 1945'ten önce Suriye'de olduğunu ispat edemeyenlerin vatandaşlığının iptaliydi. Böylelikle Kuzey'den ve Güney'den gelen Kürt nüfusu yasadışı konumda tarif edilecekti. Şam rejimi bunlar için kendi yasalarınca bir kategoride bulmuştu, yabancı yani ecanib olarak kayda geçirilecekti. Nüfus sayımına katılmayanlar ise kayıt dışı, maktumin olarak tarif edildi. Bu uygulamaların sonucunda Kürt nüfusun yüzde 20'si, 120.000'i vatandaşlıktan çıkarıldı.

1962 Haseke Valiliği'nin nüfus sayımı sonrası kimliksiz kalan Kürtlerin çocukları da kimliksiz doğdu. Kürt gençlerinin birçoğu ebeveynlerinin kimlikleri olmamasından dolayı üniversite eğitimi alamadı. Suriye sınırları içerisinde kayıt dışı veya yabancı olarak görülen 120.000 gibi devasa bir nüfusa iç işleri bakanlığından çıkarılan kırmızı tanıtım kartı verildi. Bu kart artık 120.000 Kürdün diğer Kürtlerle ve Araplarla vatandaşlık olarak hakkı olmadığı, eşit muamele göremeyeceğinin belgesiydi aynı zamanda. Kayıt dışı (maktumin) ve yabancı (ecanib) olarak resmiyet kazandırılan bu nüfusun başta seçme seçilme hakkı olmak üzere mülkiyet edinme, kamusal alanda çalışma, nitelikli mesleklere sahip olma, pasaport vb. hakları yok sayıldı. Ecanib sayılan

nüfus eğitim, sağlık gibi nedenlerle yurtdışına çıkabilmek için önce Suriye'nin istihbarat birimi Muhaberat'ın onayını alıyor ardından İçişleri bakanlığı da kabul ederse iki yıllık bir süreyle yurt dışına çıkabileceği belgesi veriliyordu. Maktuminin ise böyle bir hakkı da olmamasıyla durum onlar için daha da vahimdi.

Yeni oluşan tablo bir dizi çelişkiyi de barındırıyordu. Örneğin babası ecanib kabul edilip çocukları Suriye vatandaşı olan, aynı yıllarda doğmuş kardeşlerin birinin vatandaşlığa alınıp diğerinin maktumin veya ecanib kabul edildiği garip durumlar oluştu. Vatandaşlıktan çıkarılan kimileri Osmanlı döneminden beri Suriye'de yaşadığını vergi kayıtlarını ispat olarak göstererek vatandaşlığa geri alındı. Ancak bunun da önü bir süre sonra hükümet tarafından kapatıldı. Rejimin kayıtlarına göre bir dizi itirazın sonucunda vatandaşlığa geri alınan kişiler hesaplandığında ecanib sayısı 1986 yılında 40.587'ye düşürülmüştü.

Bölgeyi Araplaştırmaya ve Kürt nüfusunu göçertmeye yönelik gerçekleştirilen bu uygulamalar özellikle kayıt dışı kategoride değerlendirilen bireylerin çocuklarını başta okula gitme durumu olmak üzere birçok açıdan olumsuz etkiliyor ve geleceğini belirsizleştiriyor, yaşadığı topraklar üzerinde hayaller kurmasını zorlaştırıyordu.

Evlilik konusunda bu politika bir dizi olumsuzluğu beraberinde getirdi. Suriye vatandaşı olan bireyin ecanib kategorisinde olan biriyle evliliği iç işleri bakanlığının iznine bağlıydı. Bu izin ise erkek egemen anlayışı yansıtan bir şekilde eğer kadın ecanib erkek vatandaş ise evliliğe onay veriyor, eğer erkek ecanib kadın vatandaş ise onay vermiyordu. En iyi haliyle evlilik onaylansa bile erkek yine vatandaşlığa alınmıyor, doğacak çocuklar ise ecanib olarak kabul ediliyordu.

Nüfus sayımın ana amacı 1945 sonrası Rojava'ya gelen Kürtleri ülkeden çıkarmaktı. Suriye rejimi nüfus sayımında Kürtleri üçe ayırdı:

- Vatandaşlık hakkı olanlar
- Yabancı olarak kaydedilenler
- Hiçbir şekilde kaydı olmayanlar

Vatandaşlık hakkı elinden alınan on binlerce Kürt; eğitim ve sağlık hizmetinden faydalanma, çalışma, sosyal destek, seyahat etme, özel mülk edinme gibi anayasal hakların hepsinden men edildi. Bu uygulama idari bir nüfus sayımından ziyade Kürtlerin bir kısmını zor koşullarda yaşamaya mahkum ederek göç ettirme, ayrımcı uygulamaları derinleştirme ve Araplaştırma amaçlarını taşıyordu. Cezîre bölgesi; doğal kaynaklar bakımından Rojava'nın en zengin bölgelerinden biriydi,

rejim nüfus sayımı sonrası ve toprak reformu adı altında uygulamaya koyduğu planlarla Kürtleri göç ettirme, topraklarını Araplara dağıtma ve başka yerlerde Arap topluluklarını Rojava'ya yerleştirerek nüfusla oynama amacını güdüyordu. Öyle ki özellikle Suriye'nin farklı şehirlerinden Arap nüfusun Rojava'ya yerleşmesi için kredi, hibe, tarım desteği hatta kendilerini korumak için silah dahi verilerek teşvik edildi. Nüfus sayımı sonrası özel mülk edinme hakkı elinden alınan Kürtlerin toprakları; ganimet paylaşır gibi bir kısmı devlet hazinesine, bir kısmı bölgeye yerleşecek olan Arap nüfusa ve bir kısmı da satışı çıkarıldı. Cezîre bölgesine yerleştirilen Arapların çoğu Tabqa barajı sonrası evleri sular altında kalan Araplardan oluşuyordu. Rejim bilinçli bir şekilde bu projeye Rojava'ya yerleştirecek Arap nüfus yarattı ve yine Araplaştırma projesinin parçası olarak özellikle Rojava'ya yerleştirdi. Eğer rejim isteseydi, evleri sular altında kalan Arap nüfusu Suriye içlerine de pekala yerleştirebilirdi. Böylelikle her iki Kürt köyünün arasına bir Arap köyü monte edilerek Kürtlerin hem birbirleri arasında birlik olma olanakları elinden alındı hem de Rojava'da rejim kendine yandaş olabilecek bir sosyal dayanak oluşturma fırsatı elde etti. Bölgeye yerleştiren Arap köylerinin hepsinin istisnasız silahlı olması da olası bir Kürt ayaklanmasında Arap-Kürt boğazlaşması yaratmayı amaçlayan rejimin kanlı-kirli planını açığa vuruyordu. BAAS'ın 1960'lı yıllarda geliştirdiği toprak reformu projesinde hedef Kürtler ve Kürdistan'dı. 1969'un sonunda 1 milyon 374 bin hektar sulanan ya da sulanmayan arazi kamulaştırıldı. Denilebilir ki toprak reformu meselesi Arap Kemerî şeklinde tarif edilen Rojava'yı Araplaştırmanın alt yapısını oluşturuyordu. Kamulaştırma Suriye'nin geneline uygulanacaktı ama bunun esas hedefi Kürt toprakları oldu.

Rejimin sözde yasal uygulamalara dayandırdığı bu inkarcı politikalarına karşı Kürtler on yıllarca vatandaşı olarak kabul edilme mücadelesi verdi. 1987'de Haseke'de konuyla ilgili 15.000 imza toplandı, Mart 1990'da Şam'da gösteriler yapıldı, 1992'de dört Kürt örgütü broşürler dağıttı, etkinlikler düzenledi. Gerçekleşen gösterilere rejim gözaltı, tutuklama, işkence gibi bastırma yöntemleriyle yaklaştı. Ancak mesele geniş bir alana yayıldı ve ciddi bir nüfusu mağdur ettiği için parlamento kadar taşındı. 8 Haziran 1991 yılında 47 milletvekili meselenin incelenmesi için dilekçe verdi, ancak reddedildi. 13 Mart 1992 yılında içlerinde 2 tane BAAS milletvekilinin de olduğu 32 milletvekili rejimin başı olan Hafız Esad'a mektup yazdı. Mektuba cevap veren Esad çö-

züm konusunda hükümetin adım atacağını söyledi, ancak adım atmadı.

Yine aynı şekilde Hafız Esad sonrası oğlu Beşşar Esad döneminde de konu gündeme getirildi. Oğul Esad da babası gibi Haziran 2005'te BAAS'ın kongresi sırasında Ecanip ve Maktumin nüfusun vatandaşlığa alınacağı sözünü verdi ama o da atım atmadı. Kürtlerin vatandaşlığa alınması meselesi hiçbir karşılık bulamadan uzun bir sürece yayıldı, çok geçmeden ise 2011'li yıllarda daha önemli bir durum, Arap İsyancıları'nın Suriye'ye ulaştığı bir süreç yaşanacaktı.

BAAS İktidarda (1963)

8 Mart 1963 yılında BAAS'çılar bir darbe ile iktidarı ellerine aldılar. Kürtlerin ve diğer ulusların Arap kimliği içerisinde eritilme projesi el değiştirse de hız kesmedi. Suriye kurulduğu günden bugüne devletin temel perspektifi değişmemiş, resmi ideolojisi Arap milliyetçiliği üzerine inşa edilmişti. BAAS, Kuzey'deki Kemalizme argümanları Rojava'ya da taşımıştı. Kürt ulusunun hakları için mücadele edenler olsa olsa Kürtleri içerisindeki toprak ağaları ve aşiret önderleriydi. Buna karşılık çözüm için toprak reformu gerekiyordu. Üstelik Baas'a göre Kürt köylüler Kürt ağalar tarafından sömürülüyordu. İlginçtir ki aynı yaklaşımlar Türk Devleti'nin kurulduğu ilk süreçlerde Kürt ulusal mücadelesine karşı geliştirdiği, ideolojik hegemonyasını sağlamak için kullandığı tezlerdi. Kürtlerin kendi sosyal formasyonu tarihsel gelişimine uygun olarak bir dizi feodal öğeleri barındırıyordu. Ancak bu feodal öğeleri ortadan kaldırmak isteyen Baas'ın amacı sınıfsal olarak ezilenlerin yanında yer almasından veya sosyalizm gibi oldukça temiz bir amacın icra edilmesinden gelmiyordu. Tek amaç vardı o da Kürtleri yeri gelir nüfus politikasıyla vatandaşlıktan çıkararak, yeri gelir Arap Kemerini oluşturarak ve yeri gelir Baas döneminde görüldüğü üzere sözde ağalarla mücadele adı altında Kürtleri siyaset dışı bırakarak etkisiz kılmaktı.

Hafız Esad, kendinden önceki iktidarlardan bir ölçüde farklı davranarak kısmen yumuşama politikalarına gitti. Güney'de mücadele yürüten Kürt partilerinin Şam'daki faaliyetlerini çizdiği sınırların dışına çıkmaması kaydıyla görmezden geldi. Rejimin bu yumuşamadan esas beklentisi; Kürtleri, Ankara ve Bağdat hükümetlerine karşı kullanmak, bölge politikasında Kürt kartı yaratmaktı. Arap milliyetçiliğinin esaslarını kabul eden Kürt ve diğer ulustan bireylere; Baas partisine üye olabilmeyen, kamusal alanda çalışmanın önü açıldı. Rejim kendine bağlı, kendi çıkarlarına hizmet eden farklı ulustan bireylerin Araplaş-

mayı kabul ettiği takdirde sorun olarak görmüyordu. Rejimin kırmızı çizgisi Suriye içerisinde bir Kürdistan'ın kurulma amacıydı. Rojava'da kurulan partilerin özellikle Kürdistan değil de Kürt ismini kullanması, S-KDP'nin içerisinde Kürdistan\Kürt ismini kullanma tartışması da göstermektedir ki; rejimin baskısının yoğunlaşacağı düşünülerek yapılan tartışmalardı.

Kürtçe Üzerinde Yasaklar

Kürt kültürünün, dilinin ve tarihinin yok edilme çabaları hız kesmeden her iktidar döneminde yenileri eklenerek devam etti. Asimilasyona yönelik politikalar BAAS döneminde de yer isimlerinin değiştirilmesi, Kürtçe isimlerin yasaklanması, kamusal alanın dışında da Kürtçe'nin konuşulmaması için rejimin aldığı bir dizi fişlemeye dayalı yöntemler halinde kendini gösteriyordu. Tirbe Spi, Tel Koçer, Amude ve Derik'in isimleri sırasıyla Kâhtaniye, Yarubiye, Adnaniye ve Malikiyet olarak değiştirildi. 18 Mayıs 1997'de 15801 No'lu genelge ile Afrin'de bulunan yerleşim yerleri isimlerinin Kürtçe'den Arapça'ya değiştirilmesini emrediyordu. 1960'larda başlayan bu isim değişikliği genelgesi 1970'lere gelindiğinde uygulanma süreci başlamıştı.

Haseke Valiliği, 1992'den sonra doğan çocuklara ailelerinin Kürtçe isim koymasını yasakladı. Yine aynı dönem Kürt esnafların tabelalarına müdahale edilerek Kürtçe yasaklandı, Arapça tabela şartı getirildi. Haseke Valiliği 11 Kasım 1986'da yayınladığı genelgede ise işyerlerinde Kürtçe konuşulmaması için bir dizi tedbirler almayı içeriyordu. 1988'de yayınlanan bir başka genelge ise düğün ve eğlencelerde Kürtçe müziğe yasak getiriyor, Arapça dışında hiçbir müzik dilini kabul etmiyordu. Dönemin valisi Subhi Harb, 24 Şubat 1994 yılında şehir ve kasaba meclislerine bölgede bulunan işyerlerinin Arapça olması emrini verdi. Rejim Kürtlere anadiliyle eğitim yapma hakkı tanımazken özel olarak açılmak istenen Kürtçe okullara da izin vermedi. Dil, tarih ve kültür alanında asimile etme uğraşları devam ederken Kürtlerin kamusal alanda görevler edinmesi de olabildiğince zorlaştırılmış, siyasi-istihbaratın inisiyatifine bırakılmıştı. Bunun sonucunda örneğin Ekim 1992'de devlete bağlı karayollarında çalışan 21 Kürt işçi siyasi şubenin emri doğrultusunda güvenlik gerekçesiyle işinden çıkarılmıştı. İstihbarat ekibi özel olarak Kürtler üzerinde çalışıyordu, Kürt siyasetçilerin bir yerden başka bir yere gitmesi de yine bu özel ekibin onayına bağlıydı. İzin verilmediği takdirde; 1995'te Suriye Kürtleri İlerici Demokrat Partisi (Pêşwerû) başkanı Hacı Derviş 'in Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi'ne

katılmak için Kopenhag'a gidememesi gibi durumlar yaşanıyordu.

Suriye Rejimi Irak'a Karşı Kürtleri Destekliyor

Hafız Esad, belirli sınırlar içerisinde Kürt siyasi hareketlerini yasal parti olarak kabul görmese dahi rejimin kırmızı çizgileri aşılmadığı sürece çalışma yapmalarına göz yumdu. Suriye istihbaratı bu partileri takip ediyor, sürekli gözetliyordu. Silahlı bir direniş başlatılmadığı, Batı Kürdistan için bir statü hedeflenmediği ve rejimi zora düşüren güce ulaşılmadığı sürece kısmî olarak Kürt halkı içerisinde çalışma yapmalarına izin veriyordu.

Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelelerinde Rojava her zaman diğer Kürdistan parçalarının yükünü çeken, lojistik ve savaşçı desteği sağlayan bir noktada oldu. 1925 Şeyh Sait Direnişi'nden bugüne hem Güney siyasi hareketlerini hem de Kuzey siyasi hareketlerini bağrına bastı, cephe gerisinde onlara korunacak bir barınak oldu. Özellikle 1925 Azadî Direnişi'nin Kuzey Kürdistan'da bastırılmasının sonucunda Kuzey'den ciddi bir göç aldı Rojava'da bu anlayışın uzun süreli varlığı artık halkta başka parçalardan Kürt siyasi hareketlerine destek olmanın ulusal bir görev olarak şekillendiği bir kültür oluştu. Öte yandan Rojava parçası kendi ulusal kurtuluşunu Güney ve Kuzey gibi Kürdistan parçalarında geliştirecek ve başarılı olacak mücadelelerde görüyordu. Bu parçalar kurtulursa biz de kurtulabiliriz fikri hakimdi. PKK, YNK, PDK burada dönem dönem konuşlandı, savaşçılar yetiştirdi, belirli bir taban elde etti. Diğer parçalarda mücadele yürütüp Rojava'da konuşlanmış tüm partilerin ortak hareket noktası Esad ile karşı karşıya gelmemekti.. Rojava'da ki ulusal bilincin gelişiminde Kuzey'in çok ciddi tarihsel etkisi oldu. Kuzey'den ikinci dalga tarihsel etki ise PKK'nin ortaya çıkmasıyla başladı.

Dış politikada ise Baas'ın Kürtlerle kurduğu ilişki destekleme yönündeydi. 1970'li yıllarda Irak'a karşı KDP ve YNK belli ölçüde desteklendi, Şam'da bulunmalarına izin verildi. Türkiye ile GAP, Fırat Nehri'nin su akışının yavaşlatılması, İskenderun'un Suriye toprağı olduğu savunusu gibi nedenlerle karşı karşıya gelindiğinde de PKK'ye alan açıldı. Özellikle 80 darbesi sonrasında PKK ile birlikte birçok devrimci örgüt de Suriye'de konuşlandı. İlk başlarda Şam'ın kuzeyinde kampı bulunan PKK'nin daha sonrasında ise Suriye ordusunun kontrolünde olan Lübnan'daki Beka Vadisi'nde askeri kamp kurmasına izin verildi.

Irak'a karşı mücadele eden Güney Kürdistanlı Kürtleri savunma

konusunda Hafız Esad'ın esas amacı Irak'taki BAAS iktidarını zayıflatmaktı. Bunun için gerekirse Kürtlere özerklik bile talep edilebilirdi. İşin ilginç Kürdistan'ın Batısı'nda Kürtlere kan kusturan Esad'ın Kürdistan'ın Güney'indeki Kürtler için Irak'a karşı pozisyonda, Kürtlerin hakkını savunmasıydı. BAAS Partisi'nin 11. Ulusal Kongresi'nde Irak'ta mücadele eden Kürtler için özerklik verilmesini savunan Esad, 14. Ulusal Kongre'nin yapıldığı 1975'te ise Kürtler karşısında Saddam'ı faşist olarak tanımlıyordu. Hafız Esad, PDK ile YNK arasındaki ayrılığa da el atarak tarafları bir araya getirme görevini de üstlenmişti. İran, Irak'ın Şattülararap Anlaşması'nda Irak'a bir takım tavizler vermek için Mele Mustafa Barzani'yi desteklemişti. O dönem Saddam hem İran hem de Suriye için ortak düşman olarak görülüyordu. Dış politikada bölgesel güçlerin birbirleriyle rekabetinde taktiksel olarak desteklenen Kürt örgütlerine İran'ın desteği; Irak ile istediğini alacağı Cezayir Anlaşması'nın sağlanmasıyla son bulmuş oldu.

Suriye Kürdistan Demokrat Partisi'nin kurulma sürecinde önemli bir emeği ve etkisi olan YNK lideri Celal Talabani 1972 yılından itibaren Şam merkezinde siyasi bürosu bulunuyordu. Devamında ise Celal Talabani PDK'den ayrılıp YNK'yi de Şam'da kuracaktı. Rojava'nın Kamışlı şehrinde de PDK ve YNK'nin büroları bulunuyordu. 1979 yılında Mele Mustafa Barzani'nin oğullarından olan İdris Barzani, Suriye rejimi ile olan ilişkilerin resmileştirilmesi için Şam'a geldi. Kendi sınırları içinde tuttuğu Kürt ve Kürdistan'a hiçbir özgürlüğü hak görmeyen Suriye rejiminin Irak'a karşı mücadele eden Kürt örgütlerine bu kadar ilgi duymasının ana sebepleri Saddam şahsında Irak BAAS'ını geri letmek, Suriye sınırları içerisindeki Kürt nüfusun sempatisini kazanıp algılarını Suriye dışında yürüyen Kürt mücadelesine yöneltmekti. Uzun bir süre bu politikanın sonucu olarak Suriye ve Rojava'da yaşayan Kürt ulusal devrimcilerinin; Güney Kürdistan'daki peşmergeye katılımına karışılmadı, önü açıldı. Elbette verilen bu desteklerin veya görmezden gelme hallerinin kırmızı çizgisi "Suriye'de bir şey yapmayın, Suriye sınırları dışında ne yapıyorsunuz yapın" kısaca Suriye rejimine karşı tehdit oluşturmadıkça problem yoktu. Üstelik Suriye'nin de bölgesel politikalarıyla kesişen kontrolü elinde tuttuğu sürece olumlu bir durum vardı rejim için. Ancak bu destek uzun vadede Suriye sınırları içerisindeki Kürtlerin ve Kürdistan'ın diğer parçalarla ilişkisini, ulusal bilincini güçlendirdi. Kısa süreli hesaplar üzerinden Güney Kürdistan Kürtlerini destekleyen rejim bir yanılla da bu politikasıyla ağır ağır

kendi kuyusunu da kazıyordu. Suriye’de de bir Kürdistan olduğu gerçeği giderek Kürt siyasi hareketlerinde karşılığını bulan daha açık ifadeler kazanacaktı.

Kürdistan’ın farklı parçalarına Rojava’dan silahlı ulusal mücadele için katılım gösteren Kürtler olmasına rağmen; Suriye’de yürütülen ulusal mücadelede uzun bir süre silahı kullanılmadı. Silahlı mücadele çok tartışma konusu haline getirilmemişti. Suriye’nin Irak’a karşı Kürtleri destekleme politikası; Kürtlerin artık bu desteğe ihtiyaç duymayacağı, 2003 ABD’nin Irak işgaliyle Saddam’ın yıkılması sonucunda kendi federe yönetimlerini kuracağı günle sonra erecekti.

-
- (1) Jordi Tejel – Suriye Kürtleri, s.44
 - (2) Cegerxwîn – Hayat Hikayem, syf. 241-247.
 - (3) M.S Lazarev – Ş. Mihoyan, Kürdistan Tarihi, Avesta, 2015, İstanbul, S.239
 - (4) Nicolas Van Dam – Suriye’de İktidar Mücadelesi, İletişim Yayınları, 2000, s. 22.
 - (5) Wadie Jwaideh, Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi, s. 284.
 - (6) Cegerxwîn – Hayat Hikayem, syf.209
 - (7) Jordi Tejel, Suriye Kürtleri, s.61
 - (8) Jordi Tejel – Suriye Kürtleri, s. 62-63-64.
 - (9) A.g.e s.72-73-74.
 - (10) Aktaran: Seda Altuğ, Suriye Arap Milliyetçiliğinde Vatan ve Suriyelilik, s.88
 - (11) Cegerxwîn – Hayat Hikayem, syf.295,296.
 - (12) Kadri Yıldırım, Kürt Tarihi ve Coğrafyası 1- Rojava, s. 107-108
 - (13) Kadri Yıldırım, Kürt Tarihi ve Coğrafyası 1 – Rojava s.112